

UCHWAŁA NR XX/192/2001
RADY GMINY W GNIEWOSZOWIE
Z DNIA 9 lutego 2001R.

w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków

Na podstawie art. 7 ust. 1 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1996 Nr 13, poz. 74 - z późniejszymi zmianami) i art. 6 ust.6 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U.z 1999r. Nr 15, poz. 139 - z późniejszymi zmianami), w związku z Uchwałą Nr IY/41/98 Rady Gminy w Gniewoszowie z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Rada Gminy postanawia

§1

Uchwalić Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków, zwane dalej Studium.

§2

Stadium stanowią następujące załączniki do niniejszej uchwały:

1. Diagnoza stanu i uwarunkowania rozwoju Gminy Gniewoszków:
  - 1) Część tekstowa - załącznik nr 1,
  - 2) Część graficzna:
    - a) mapa nr 6 - Uwarunkowania rozwoju (skala 1 : 10000) - załącznik nr 1A.
2. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy:
  - 1) Część tekstowa - załącznik nr 2,
  - 2) Część graficzna:
    - a) mapa nr 7 - Kierunki rozwoju przestrzennego gminy (skala 1 : 10000) - załącznik 2A
    - b) mapa nr 8 - Infrastruktura i komunikacja - kierunki rozwoju (skala 1 : 10000) - załącznik nr 2B.

§3

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Gminy.

§4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie.

M. JODNIECZĄCA
Rady Gminy
B. Kucy
Maria Halina Budaś

UZASADNIENIE

Sporządzenie Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy jest obowiązkiem spoczywającym na gminie na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U.z 1999 r. Nr 15, poz. 139 - / późniejszymi zmianami). Studium jest istotnym dla rozwoju gminy dokumentem określającym kierunki polityki przestrzennej gminy w długim okresie czasu. Nie stanowi prawa miejscowego, jednakże wszelkie ustalenia planów miejscowych, które będą wykonywane dla obszaru gminy muszą być spójne z ustaleniami Studium.

Rada Gminy w Gniewoszowie Uchwałą Nr IV/41/98 z dnia 30 grudnia 1998 r. powierzyła Zarządowi Gminy opracowanie Studium, które wykonała Miejska Pracownia Urbanistyczna w Radomiu, wyłoniona w drodze przetargu nieograniczonego.

Studjum wykonano zgodnie z wymaganiami w/w ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz w porozumieniu z Zarządem Gminy i przedstawicielami sołectw.

W ramach prac nad Studium wykonano następujące opracowania:

1. Raport o bazie danych,
2. Diagnozę stanu gminy i uwarunkowania rozwoju gminy wraz z następującymi mapami:
  - 1) Inwentaryzacją w skali 1:10000,
  - 2) Komunikacją i infrastrukturą w skali 1:25000,
  - 3) Hipsometrią w skali 1:25000,
  - 4) Fizjografią w skali 1:25000,
  - 5) Glebami w skali 1:25000,
  - 6) Uwarunkowania rozwoju w skali 1:10000,
3. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy wraz z mapami:
  - 1) Kierunki rozwoju przestrzennego gminy w skali 1:10000,
  - 2) Infrastruktura i komunikacja - kierunki rozwoju w skali 1:10000.

An aerial photograph of a rural landscape, likely in the Gniezno region. The image shows a central village with a cluster of buildings and a church spire, surrounded by a patchwork of agricultural fields in various shades of green and brown. The overall tone is muted and historical.

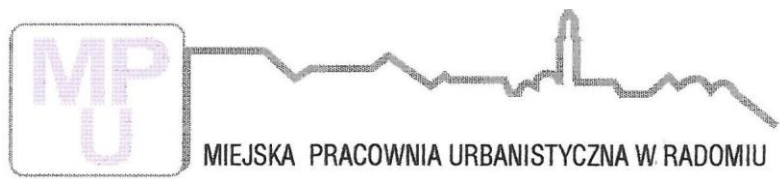
ZARZĄD GMINY W GNIEWOSZOWIE

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY GNIEWOSZÓW**

**DIAGNOZA STANU
I UWARUNKOWANIA ROZWOJU
GMINY GNIEWOSZÓW**

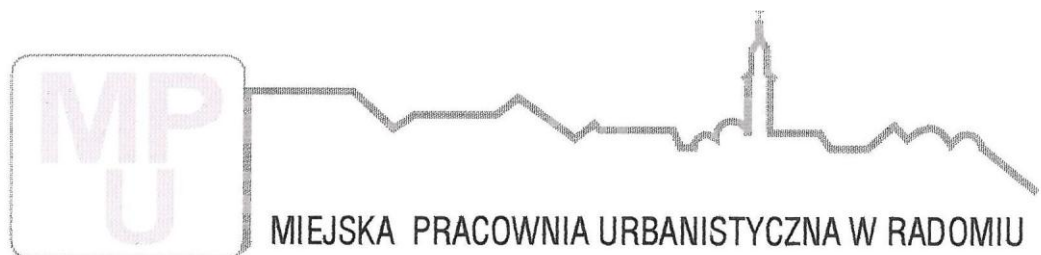
MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W RADOMIU

MARZEC 2000

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W RADOMIU

Niniejszy tekst stanowi załącznik nr 1 do uchwały nr XX/192/2001 Rady Gminy w Gniewoszowie z dnia 9.02.2001 w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków.
Mapa nr 6 - uwarunkowania rozwoju gminy (skala 1:10000) stanowi załącznik nr 1A do w/w uchwały Rady Gminy w Gniewoszowie.

26-600 RADOM, UL. SIENKIEWICZA 12/5 TEL./FAX (0-48) 3631594, TEL. (0-48) 3628020

OPRACOWANIE

Miejska Pracownia Urbanistyczna w Radomiu Dyrektor -
mgr inż. arch. Bronisław Eizanowski

ZESPÓŁ PROJEKTOWY

Główny projektant : Koordynacja	- mgr inż. arch. Beata Malicka-Ząbek upr. urb. nr 1297/92
Zagadnienia przestrzenne, społeczne i gospodarcze	mgr inż. arch. Irena Głuszek mgr inż. arch. Anna Kondej mgr inż. arch. Tatiana Bujanowska tech. Maria Ankiewicz
Środowisko kulturowe	mgr inż. arch. Konrad Brejtkop mgr inż. Jacek Słupek
Środowisko przyrodnicze i rolnictwo	
Demografia	- mgr Anna Traczyk - Serewiś
Komunikacja i transport	- mgr inż. Władysław Król - mgr inż. Rafał Adamczyk
Infrastruktura techniczna	- mgr inż. Jerzy Ninard
Opracowanie graficzne	tech. Maria Ankiewicz mgr inż. Rafał Adamczyk

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	6
1.1.	Wymagania ustawowe	6
1.2.	Metoda pracy	6
1.3.	Ogólna charakterystyka gminy.....	7
2.	DEMOGRAFIA	8
2.1.	Stan istniejący.....	8
2.1.1.	Liczba mieszkańców - lata dziewięćdziesiąte	8
2.1.2.	Struktura płci	8
2.1.3.	Struktura wiekowa	9
2.1.4.	Przyrost naturalny.....	10
2.1.5.	Procesy migracyjne.....	10
2.1.6.	Gęstość zaludnienia.....	11
2.1.7.	Sieć osadnicza - rozmieszczenie ludności.....	16
2.2.	Ocena stanu istniejącego	18
3.	PROBLEMY SPOŁECZNE I RYNEK PRACY	19
3.1.	Stan istniejący.....	19
3.1.1.	Bezrobocie	19
3.1.2.	Rynek pracy - podmioty gospodarcze.....	22
3.2.	Ocena stanu istniejącego	24
4.	GOSPODARKA MIESZKANIOWA	25
4.1.	Stan istniejący.....	25
4.1.1.	Zasoby mieszkaniowe - standard.....	25
4.1.2.	Charakter zabudowy, rozmieszczenie	27
4.1.3.	Rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminie - wstępna prognoza..27	
5.	GOSPODARKA GRUNTAMI - BUDŻET GMINNY	28
5.1.	Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi	28
5.2.	Stan istniejący.....	28
5.3.	Uwarunkowania rozwoju wynikające z analizy gospodarki gruntami	29
5.4.	Budżet gminny, lata 96 - 99.....	29
6.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA - OBSŁUGA LUDNOŚCI.....	32
6.1.	Stan istniejący.....	32
6.2.	Uwarunkowania rozwoju.....	36
7.	UWARUNKOWANIA PRAWNE	37
8.	ŚRODOWISKO KULTUROWE	39
8.1.	Stan istniejący.....	39
8.2.	Ocena stanu istniejącego	40
8.3.	Uwarunkowania	41
9.	WARTOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	43
9.1.	Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego	43
9.1.1.	Położenie w obrębie jednostek fizyko-geograficznych	43
9.1.2.	Budowa geologiczna	43
9.1.2.1.	Charakterystyka	43
9.1.2.2.	Złoża kopalin.....	44
9.1.3.	Warunki geomorfologiczne - charakterystyka	44
9.1.4.	Warunki klimatyczne	44
9.1.5.	Gleby - charakterystyka	45
9.1.6.	Warunki wodne	46
9.1.6.1.	Warunki hydrogeologiczne - charakterystyka.....	46
9.1.6.2.	Wody powierzchniowe - charakterystyka.....	47
9.1.7.	Szata roślinna - charakterystyka	47
9.1.8.	Fauna - charakterystyka	49
9.1.9.	Ochrona przyrody	52
9.2.	Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego	52

9.2.1.	Warunki geomorfologiczne - uwarunkowania	53
9.2.2.	Warunki klimatyczne - uwarunkowania	53
9.2.3.	Gleby - uwarunkowania	53
9.2.4.	Warunki wodne - uwarunkowania	54
9.2.4.1.	Warunki hydrogeologiczne	54
9.2.4.2.	Wody powierzchniowe	54
9.2.5.	Szata roślinna - uwarunkowania	55
9.2.6.	Fauna - uwarunkowania	55
9.2.7.	Ochrona przyrody - uwarunkowania	55
9.2.7.1.	Obiekty prawnie chronione	55
9.2.7.2.	Obiekty i obszary o wysokich wartościach przyrodniczych	55
9.2.7.3.	Opis obiektów cennych przyrodniczo i kwalifikujących się do objęcia ochroną	56
9.3.	Zagrożenia środowiska, konflikty i ograniczenia	59
9.3.1.	Zanieczyszczenia wód powierzchniowych	59
9.3.2.	Skutki oddziaływania funkcjonujących systemów melioracyjnych	59
9.3.3.	Skutki intensyfikacji produkcji rolnej	60
9.3.4.	Konflikty związane z wydobywaniem i eksploatacją kopalin	60
9.4.	Powiązania przyrodnicze	60
9.5.	Wskazania wynikające z uwarunkowań przyrodniczych	61
9.6.	Podsumowanie	62
9.7.	Wnioski	63
10.	ROLNICTWO, GOSPODARKA ŻYWNOŚCIOWA	64
10.1.	Funkcje	terenów w gminie
10.2.	Gleboznawcza	klasyfikacja gruntów
10.3.	Waloryzacja	rolniczej przestrzeni produkcyjnej
10.4.	Struktura agrarna	65
10.5.	Kierunki	produkcji rolniczej
10.5.1.	Produkcja roślinna	66
10.5.2.	Produkcja zwierzęca	66
10.6.	Melioracje	e
10.7.	Obsługa rolnictwa	67
10.8.	Uwarunkowania wynikające z istniejącej pokrywy glebowej	67
11.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	70
11.1.	Zaopatrzenie w wodę	70
11.2.	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	70
11.3.	Gospodarka odpadkami	70
11.4.	Gospodarka ciepłą	70
11.5.	Zaopatrzenie w gaz	71
11.6.	Zaopatrzenie w energię elektryczną	71
11.7.	Telekomunikacja	71
11.8.	Uwarunkowania	71
11.9.	Gospodarka odpadkami	72
11.10.	Ocena możliwości zaopatrzenia gminy w gaz ziemnyprzewodowy	73
11.11.	Ocena możliwości zaopatrzenia gminy w energię elektryczną	73
11.12.	Ocena możliwości rozwoju łączności telekomunikacyjnej	73
11.13.	Uwarunkowania rozwoju	73
12.	KOMUNIKACJA	74
12.1.	Opis stanu układu komunikacyjnego	74
12.2.	Uwarunkowania	74
13.	OBSZARY KONFLIKTÓW FUNKCJONALNYCH	75

1. WPROWADZENIE.

1.1. Wymagania ustawowe.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. Nr 15 z 1999r poz. 139 - z późniejszymi zmianami) nakłada na gminy obowiązek sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W Studium uwzględnić należy uwarunkowania wynikające w szczególności z:
dotychczasowego przeznaczenia zagospodarowania i uzbrojenia terenu,

- występowanie obiektów i terenów chronionych, stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

1.2. Metoda pracy.

Metodę pracy nad Studium dostosowano do specyfiki gminy Gniewoszów, którą można scharakteryzować następująco:

- obszar gminy położony jest w dolinie rzeki Wisły i odznacza się szczególnymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi,
- gleby charakteryzują się dobrą jakością do produkcji rolniczej, północno - wschodnia część gminy to tereny zalewowe, zagrożone tzw. „wodą stuletnią”,
- przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka regionalna nr 738 relacji - Kozienice - Gniewoszów - Góra Puławska oraz linia kolejowa II rzędna.

W celu rozpoznania stanu gminy sporządzono:

- inwentaryzację urbanistyczną obszaru na mapie sytuacyjnej w skali 1 : 10000, opracowaną na podstawie wizji w terenie oraz zdjęć lotniczych obszaru w skali 1 : 10000, hipsometrię w skali 1 : 25 000,
- fizjografię w skali 1 : 25 000, mapę gleb w skali 1 : 25 000.

Poddano także analizie dotychczasowe opracowania planistyczne dla gminy oraz wnioski zgłoszone w trakcie opracowania Studium.

Niezbędne było również rozpoznanie występujących uwarunkowań rozwoju dla podstawowych funkcji w gminie. Rozpoznanie to ujęto w grupach problemowych wg następujących działań:

- 1) Ocena stanu istniejącego.
- 2) Uwarunkowania zewnętrzne:
  - wynikające z położenia gminy w regionie
  - określone w „Informacji o ponadlokalnych uwarunkowaniach i kierunkach polityki dla obszaru gminy Gniewoszów”, opracowanie WBPP w Radomiu.
- 3) Uwarunkowania wewnętrzne:
  - wynikające z istniejącego użytkowania terenu:
    - osadnictwa: mieszkalnictwa i usług
    - wyposażenia w infrastrukturę techniczną
  - systemu komunikacji drogowej i kolejowej,
  - uwarunkowania przyrodnicze, uwarunkowania kulturowe,

- uwarunkowania demograficzne i poziomu społeczno - gospodarczego,
  - uwarunkowania prawne, wynikające z przesądzeń planistycznych.
- 4) Konflikty w użytkowaniu terenu, zainwestowaniu i funkcjonowaniu gminy.

1.3. Ogólna charakterystyka gminy.

Gmina Gniewoszków położona jest na Nizinie Środkowomazowieckiej. W jej obrębie w granicach gminy znajdują się dwie jednostki niższego rzędu - Północno- wschodnia część gminy wchodzi w skład mezoregionu Doliny Środkowej Wisły obejmującej odcinek doliny Wisły rozciągający się od Puław po Warszawę., a południowo-zachodni fragment należy do Równiny Kozlenickiej graniczącej na południu z Równiną Radomską.

Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka nr 738 o znaczeniu międzyregionalnym oraz linia kolejowa relacji Słowików Nowy - Bąkowiec - Wysokie Koło, aktualnie nie użytkowana.

Powierzchnia gminy	8429 ha
Liczba ludności	4636
Gęstość zaludnienia ok.	55 osób/1 km ²

Gmina podzielona jest na 17 sołectw, W strukturze wiekowej najliczniejsza jest grupa pomiędzy 20 a 59 rokiem życia (47%). Ludność w gminie charakteryzuje równowaga w strukturze płci.

Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo z uwagi na położenie w nadwiślańskim rejonie intensywnego rolnictwa o bardzo dobrych naturalnych warunkach gleb do produkcji rolnej.

Miejscowość Gniewoszków pełni rolę lokalnego ośrodka rozwoju o funkcji obsługi ludności i rolnictwa i cechuje się:

- korzystnym położeniem w ciągach dróg Kozienice - Gniewoszków - Góra Puławska oraz Zwoleń - Gniewoszków a także Zajezerze - Gniewoszków, wykształconą strukturą osadniczą - prawa miejskie w 1693r,
- wykształconymi powiązaniem funkcjonalnymi z ośrodkiem powiatowym w Kozienicach.

2. DEMOGRAFIA.

Statystyka demografii obejmuje zbiory informacji o stanie i strukturze ludności, procesach demograficznych, rynku pracy. Wymienione zagadnienia opracowane są w większości w cyklach rocznych. Podstawowym zbiorem informacyjnym z zakresu statystyki społecznej są informacje o stanie i strukturze ludności uzyskane w Urzędzie Statystycznym w Radomiu. Dane dotyczące 1999 roku dostarczył Urząd Gminy w Gniewoszowie.

Celem opracowania jest głównie przedstawienie współczesnych procesów demograficznych oraz wskazanie ich możliwego przebiegu w przyszłości.

2.1. Stan istniejący.

2.1.1. Liczba mieszkańców. - lata dziewięćdziesiąte.

TAB. NR 2/

1994	1996	1997	1998	1999
4 701	4 668	4 629	4 609	4 636

Statystyczna charakterystyka lat dziewięćdziesiątych pokazuje bardzo małe wahania w liczbie mieszkańców, która utrzymuje się na poziomie rocznym średnio 4 600 osób. Przyrost ludności w gminie Gniewoszów w latach 90 - 94 wynosił -0,20 ‰; w gminach sąsiednich (w byłym woj. radomskim) wynosił:

Garbatka Letnisko	0,00‰
Sieciechów	-0,40‰
Policzna	+0,10‰

w Radomiu średni przyrost roczny liczby mieszkańców wynosił 1,14 ‰.

Zmianę ludności na obszarze byłego woj. radomskiego ilustruje ryc.2.1 (lata 1984-94) i ryc.2.2. (lata 90-94).

2.1.2. Struktura płci.

Na dzień 31.XII. 98 r. współczynnik feminizacji dla gminy Gniewoszów - wynosił 104,7. Dla obszarów miejskich np. :Radomia współczynnik feminizacji wynosił 108,2 K/100 M, w Polsce 109 K/100 M.

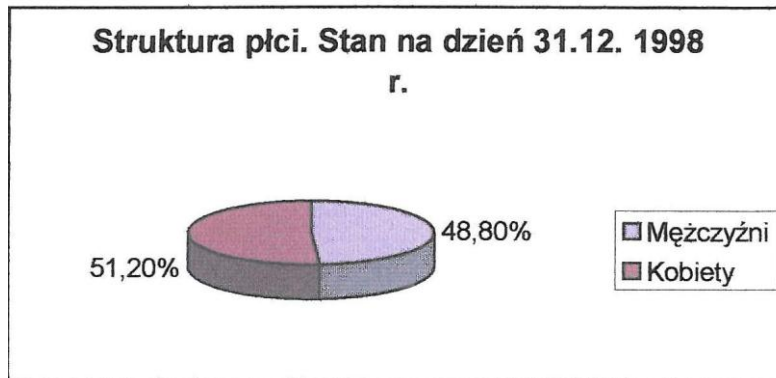
W latach 94-98 współczynnik feminizacji w gminie kształtował się następująco:

TAB. NR 2.2.

Lp.	Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Feminizacja
1	1994	4 701	2 315	2 386	103,1
2	1996	4 668	2 281	2 387	104,6
3	1997	4 629	2 257	2 372	105,1
4	1998	4 609	2 251	2 358	104,7

Współczynnik feminizacji w poszczególnych miastach i wsiach byłego województwa radomskiego przedstawia zał. nr 1 (stan na 31.12.1996 r).

Strukturę płci w ujęciu % dla gminy Gniewoszków przedstawia wykres Nr 1.

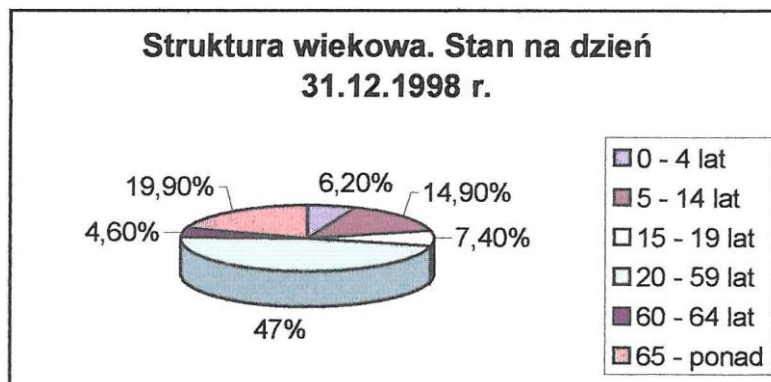

2.1.3. Struktura wiekowa. - Stan na dzień 31.12.1998 r. TAB. NR 2.3.

przedział wiekowy	Ogółem	w ym	
		mężczyźni	kobiety
0-4	287	140	147
5-14	688	337	351
15 - 19	340	162	178
<i>0- 19</i>	<i>1 315</i>	<i>639</i>	<i>676</i>
20 - 29	569	303	266
30 - 39	579	313	266
40 - 49	652	366	286
50 - 59	368	172	196
<i>20-59</i>	<i>2 168</i>	<i>1 154</i>	<i>1 014</i>
60 - 64	210	96	114
65 - ponad	916	362	554
<i>razem</i>	<i>4 609</i>	<i>2251</i>	<i>2 358</i>

Najliczniejszą grupą w przedziale 0-4 stanowią dzieci urodzone w roku 1994, na koniec 1998 roku jest ich 85 osób (tj. 29,6 % przedziału), natomiast w przedziale 5 - 14 jest grupa 14 - latków - 1984 rok urodzenia - 82 dzieci. W przedziałach wiekowych od 55 lat przewagę liczebną mają kobiety.

Strukturę wiekową w ujęciu % dla gminy Gniewoszków przedstawia wykres Nr 2.

2.1.4. Przyrost naturalny.

Ruch naturalny ludności przedstawiony w liczbach bezwzględnych - tab. nr 2.4.

TAB. NR 2.4.

rok	Małżeństwa	Urodzeni a żywe	zgony		przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
1994	24	89	62	1	27
1996	34	62	54	-	8
1997	20	57	56	-	1
1998	12	39	63	-	-24

Lata 1994 - 98 to znaczny spadek liczby urodzeń. W przedstawionym okresie liczba urodzeń zmniejszyła się z 18,4 do 8,22 a więc o 10,18 pkt. na 1000 ludności.

Na 39 urodzone osoby w roku 1998 r. 16 to kobiety, 23 - mężczyźni, na 63 zgony liczba mężczyzn - 34, kobiet 29, przyrost naturalny dla mężczyzn w 1998 roku wyniósł „-11” dla kobiet „-13”.

Ruch naturalny ludności przedstawiony na 1 000 ludności - tab. nr 2.5.

TAB. NR 2.5.

rok	Małżeństwa	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
1994	5,4	18,4	12,8	5,6
1996	7,1	13,0	11,3	1,7
1997	4,2	12,0	11,8	0,2
1998	2,53	8,22	13,28	-5,06

Dla porównania ruch naturalny w 1997 r. ogółem w województwie i dla wsi (z wyłączeniem Radomia oraz 15 pozostałych miast) wynosił:

TAB. NR 2.6.

w liczbach bezwzględnych	Małżeństwa	Urodzeni a żywe	zgony		przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
Województwo	4 186	8 893	8 019	104	874
Wieś	2 230	5 177	4 841	58	336

TAB. NR 2.7.

na 1000 ludności

	Małżeństwa	Urodzeni a żywe	zgony	przyrost naturalny
województwo	5,4	11,5	10,4	1,1
wieś	5,5	12,8	12,0	0,8

2.1.5. Procesy migracyjne.

Migracje ludności, z definicji, mają charakter przestrzenny i trudno je analizować wyłącznie w odniesieniu do jednej jednostki przestrzennej. Zjawisko to wykazuje duże związki pomiędzy miastem Radom a gminami wiejskimi. Miasto Radom w ciągu ostatnich czterech lat notuje ujemny bilans migracji wewnętrznych - w 1994 roku utracił zaledwie 66 osób, a w 1996 roku już ponad trzysta (353 osób). Większość migrantów napływających do Radomia pochodzi ze wsi, ale dysproporcja pomiędzy liczbą

migrantów ze wsi i z miasta wciąż maleje. W 1990 roku imigrantów ze wsi (1699) do miasta było ponad dwa razy więcej niż z miasta na wieś (772), a w 1996 r zaledwie nieco więcej (odpowiednio 761 i 539). Migracje netto na 1000 mieszkańców w 1994 na obszarze gmin i miast byłego województwa radomskiego przedstawia ryc.2.3.

W gminie Gniewoszków w 1998 roku na 1000 ludności saldo migracji wynosiło „-5,27”. W tym samym roku napływ mężczyzn wyniósł „23”, odpływ „36” saldo migracji „-13”, dla kobiet napływ wynosił „27”, odpływ „40” osób, saldo migracji „12”.

TAB NR 2.8.

Rok	Napływ				odpływ				
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	saldo migracji
1994	51	28	22	1	97	50	47	-	-46
1996	69	29	40	-	68	41	27	-	1
1997	31	16	15	-	56	32	24	-	-25
1998	50	X	X	1	76	X	X	-	-25

Migracje ludności w poszczególnych miastach i gminach byłego województwa radomskiego przedstawia zał. nr 2

Dla porównania migracje w byłym województwie radomskim i wsi (z wyłączeniem Radomia i 15 pozostałych miast) w 1997 r przedstawia poniższa tabela.

TAB.NR 2.9.

	napływ				odpływ				
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	saldo migracji
Województwo	7 643	3 465	4 118	60	8 588	4 306	4 224	58	- 945
Wieś	4 871	2 318	2 535	18	5 171	2 622	2 542	7	- 300

2.1.6. Gęstość zaludnienia.

Gęstość zaludnienia w gminie Gniewoszków (powierzchnia gminy wynosi 84 km²) w latach 1994 - 98 przedstawia poniższa tabela:

TAB. NR 2.10.

rok	Liczba mieszkańców	gęstość zaludnienia osób/1 km ²
1994	4 701	56
1996	4 668	56
1997	4 629	55
1998	4 609	54,8
1999	4 636	55,2

W porównaniu z gminami sąsiednimi leżącymi na terenie byłego województwa radomskiego pod względem gęstości zaludnienia w 1997 r. gmina Gniewoszków lokuje się na IV miejscu po gminie Garbatka Letnisko 74 km² (76 osób/1km²), Sieciechów 61 km² (71 osoby/1 km²), Policzna 112 km², (57 osób/1 km²).

Najliczniejsze pod względem ludności w gminie sołectwa wg danych o liczbie mieszkańców uzyskanych z Urzędu Gminy to:

1. Borek 657 Mieszkańców
2. Gniewoszków 633

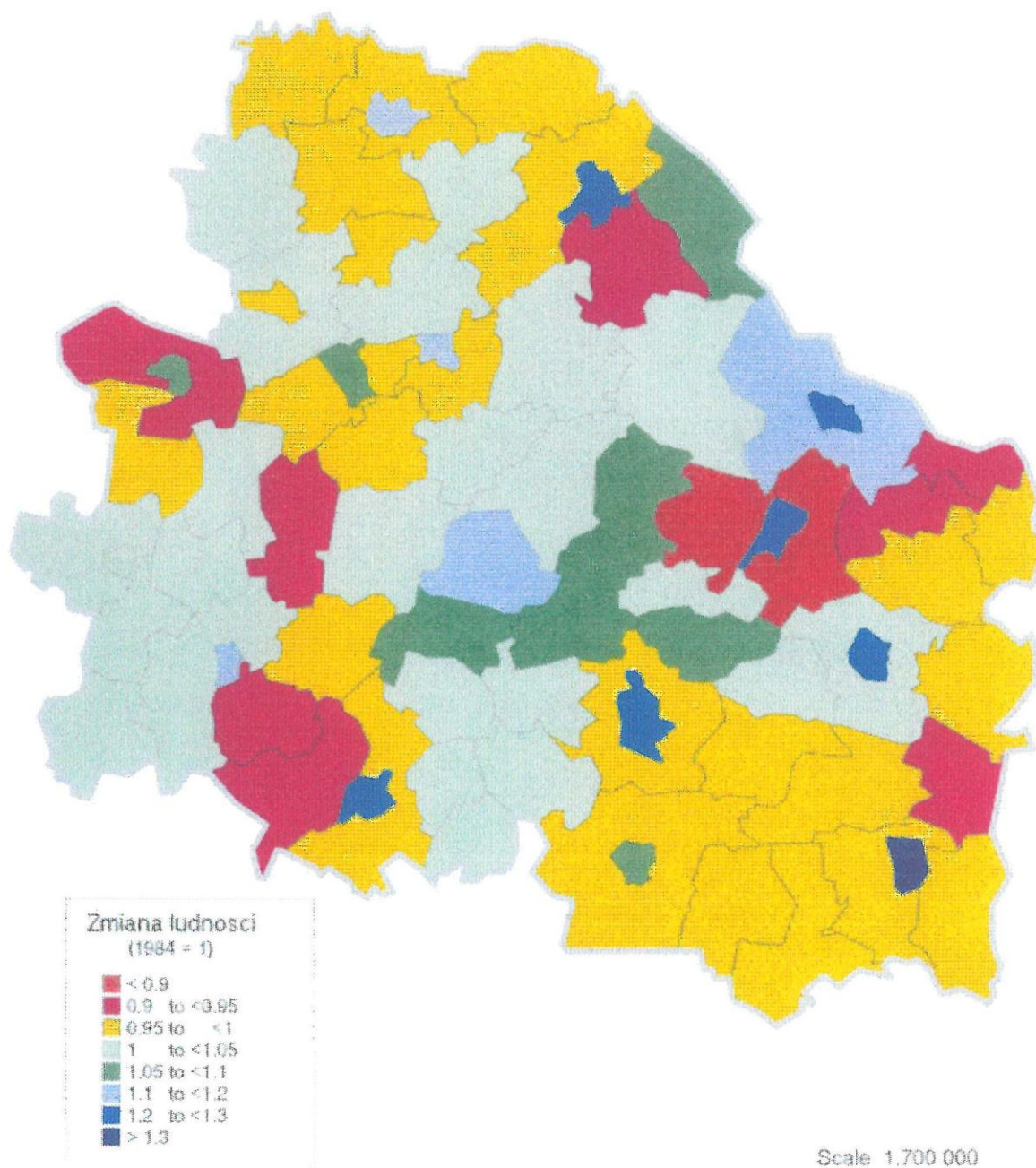
Skupiają one ok. 27,8% ludności całej gminy.

Drugim zespołem skupiającym 19,5 % ludności gminy są sołectwa:

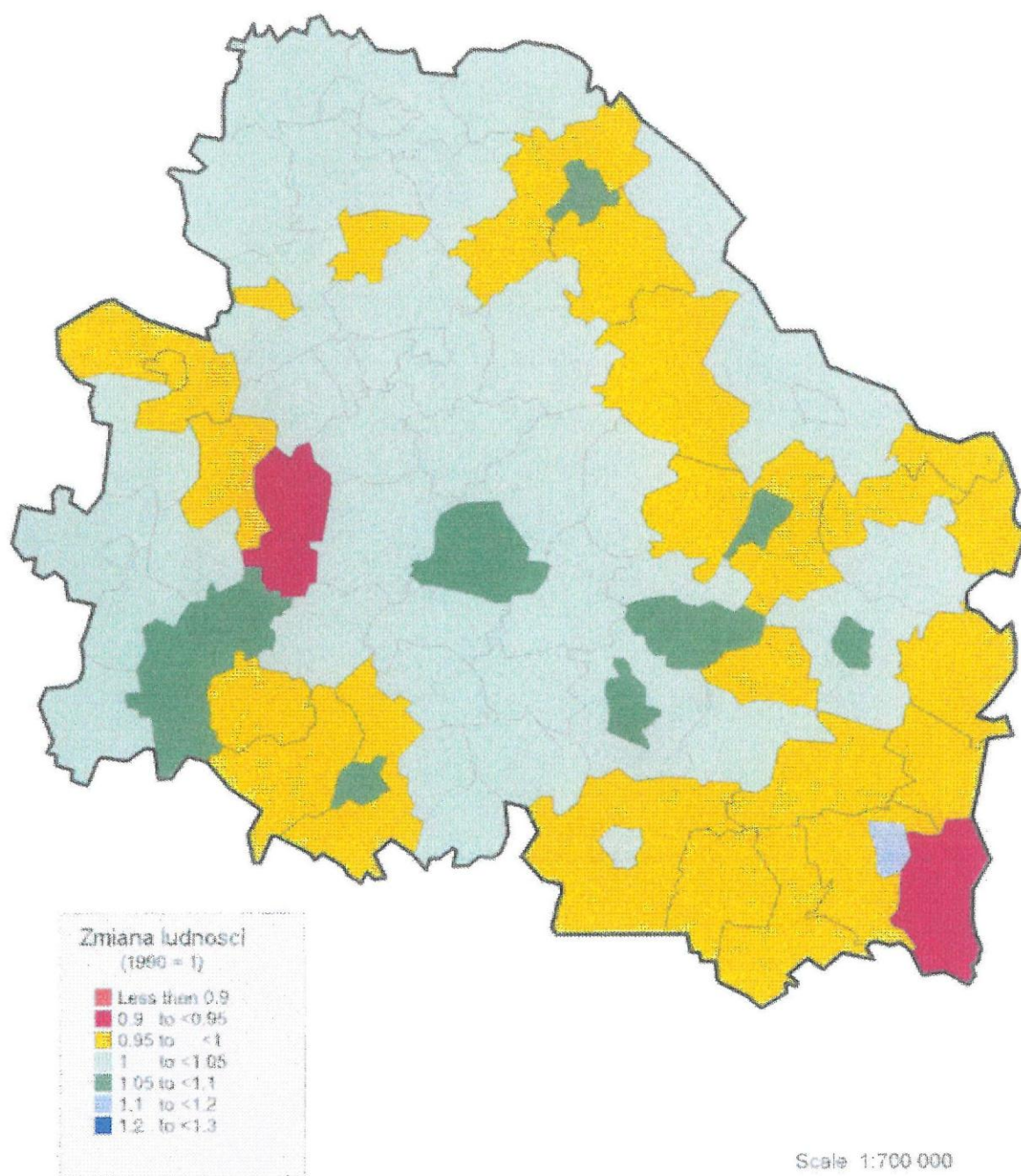
1.	Sarnów	463 Mieszkańców
2.	Regów Stary	442

Najmniejszą liczbę mieszkańców skupiają sołectwa:

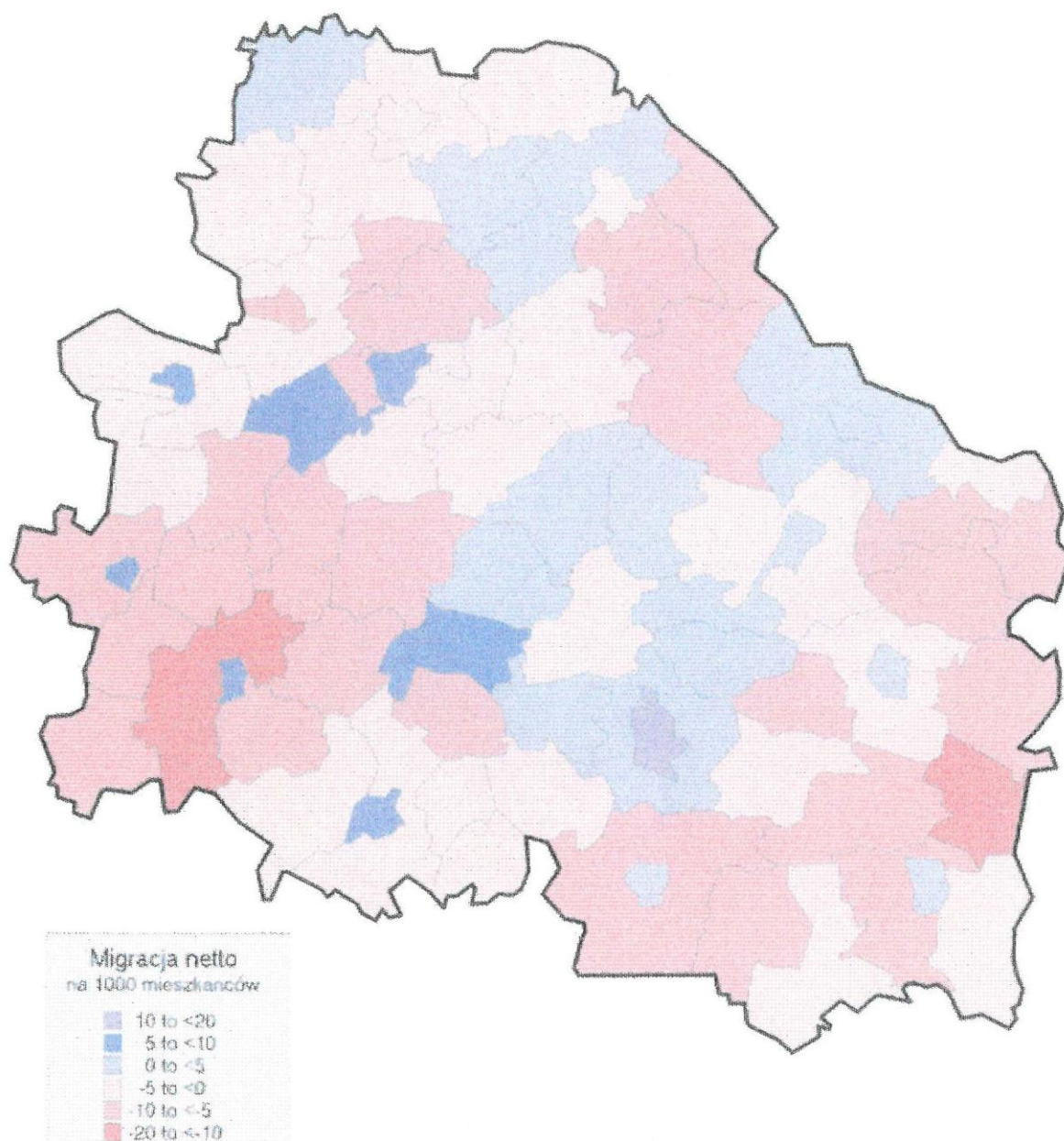
1.	Marianów	92	Mieszkańców
2.	Mieścisko	69	
3.	Kociołek	64	

Ryc. 2.1.: Zmiana ludności w województwie radomskim 1984-1994,

Ryc. 2.2.: Zmiana ludności w województwie radomskim 1990-1994.

Ryc. 2.3.: Migracje netto na 1000 mieszkańców w 1994 r.

2.1.7. Sieć osadnicza - rozmieszczenie ludności.

Obszar administracyjny gminy Gniewoszków podzielony jest na 17 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 84 km². Siedziba Urzędu Gminy znajduje się w miejscowości Gniewoszków. Przewidywaną ilość mieszkańców na 2020 rok przedstawiono w tabeli

Orientacyjna Prognoza Ludności miast i
gmin województwa radomskiego w tys. osób

TAB 2.11.

Wyszczególnienie	Ludność			przyrost migracyjny 1996 - 2020	migracja 1996 - 2020
	Stan 1995	prognoza 2020 r. biologiczna/pomigracyjna			
Województwo Ogółem	764.0	879.6	840.0	76.0	-39.6
*miasta	365.2	405.7	428.0	62.8	22.3
*wieś	398.8	473.9	412.0	13.2	-61.9
*gminy intensywnego rozwoju	75.3	97.6	105.0	29.7	7.4
*gminy umiarkowanego rozwoju	190.9	224.5	196.2	5.3	-28.3
*gminy przekształcane	132.6	157,8	110.8	-21.8	-41.0
Miasta :	764.0	405.7	428.0	62.8	22.3
m. Radom	232.6	255.5	260.0	27.4	4.5
m. Białobrzegi	7.5	8.8	10.0	2.5	1.2
m. Drzewica	3.8	4.1	5.0	1.2	0.9
m. Grójec	14.7	15,5	17.0	2.3	1.5
m. Iłża	5.5	5.9	6.0	0.5	0.1
m. Kozienice	21.6	24.7	26.0	4.4	1.3
m. Lipsko	6.5	8.2	10.0	3.5	0.8
m. Mogielnica	2.6	2.3	3.9	0.4	0.7
m. Nowe Miasto	4.6	4.9	5.0	0.4	0.7
m. Pionki	22.1	24.6	26.0	3.9	1.4
m. Przysucha	6.7	8.0	11.0	4.3	3.0
m. Skaryszew	3.6	4.6	5,0	1.4	0.4
m. Szydłowiec	12.8	15.5	16.0	3.2	0.5
m. Warka	11.3	13.3	15.0	3.7	1.7
m. Wyśmierzyce	0.9	1.0	1.0	0.1	0
m. Zwoleń	8.4	9.7	12.0	3.6	2.3

Gminy intensywnego rozwoju	75.3	97.6	105.0	29.7	7.4
g. Gózd	7.4	10.1	11.0	3.6	0.9
g. Grójec	8.0	9.2	10.0	2.0	0.8
g. Jedlińsk	12.2	15.9	17.0	4.8	1.1
g. Kowala	9.4	12.4	14.0	4.6	1.6
g. Orońsko	5.7	7.2	8.0	2.3	0.8
g. Stara Błotnica	5.1	6.7	8.0	2.9	1.3
g. Wierzbica	10.1	13.2	14.0	3.9	0.8
g. Wolanów	7.8	9.9	10.0	2.2	0.1
g. Zakrzew	9.6	13.0	13.0	3.4	0
Gminy umiarkowanego rozwoju	190.9	224.5	196.2	5.3	-28.3
g. Belsk Duży	6.9	7.7	7.0	0.1	-0.7
g. Białobrzegi	2.7	3.4	2.8	8.1	-0.6
g. Błędów	8.4	9.3	8.5	0.1	-0.8
g. Chynów	9.2	11.1	9.5	0.3	-1.6
g. Garbatka	5.7	6.3	5.8	0.1	-0.5
g. Goszczyn	2.9	3.3	3.0	0.1	-0.3
g. Jedlnia	9.9	12.0	10.2	0.3	-1.8
g. Kozienice	11.8	15.7	12.4	0.6	-3.3
g. Lipsko	6.5	6.9	6.6	0.1	-0.3
g. Magnuszew	6.7	8.1	6.9	0.2	-1.2
g. Mogielnica	7.2	7.9	7.3	0.1	-0.6
g. Nowe Miasto	5.3	5.9	5.4	0.1	-0.5
g. Pionki	9.5	11.2	9.8	0.3	-1.4
g. Pniewy	4.5	5.1	4.6	0.2	-0.5
g. Poliszno	6.5	7.5	6.7	0.2	-0.8
g. Potworów	4.4	5.4	4.6	0.2	-0.8
g. Promna	6.1	7.0	6.2	0.1	-0.8
g. Przysucha	7.1	8.2	7.3	0.2	-0.9
g. Przytyk	7.1	8.5	7.3	0.2	-1.2
g. Sieciechów	4.4	4.6	4.4	0	-0.2
g. Skaryszew	8.9	11.0	9.2	0.3	-1.8
g. Tczów	5.0	6.1	5.2	0.2	-0.9
g. Warka	8.4	9.3	8.5	0.1	-0.8
g. Wieniawa	5.9	7.0	6.1	0.2	-0.9
g. Zwoleń	7.3	9.0	7.6	0.3	-1.4
g. Iłża	11.1	12.7	11.4	0.3	-1.3
g. Jasienica	5.4	6.6	5.6	0.2	-1.0
g. Jastrzębia	6.1	8.7	6.3	0.2	-1.4
Gminy przekształcane	132.6	151.8	110.8	-21.8	-41.0
g. Borkowice	5.2	5.9	4.4	-0.8	-1.5
g. Chlewiska	7.1	7.2	7.0	-0.1	-0.2
g. Chotcza	3.0	2.9	2.7	-0.3	-0.2
g. Ciepeliów	6.8	6.8	5.7	-0.6	-1.1
g. Drzewica	7.4	8.8	5.8	-1.6	-3.0
g. Gielniów	5.4	6.3	4.4	-1.0	-1.9
g. Głowaczów	8.2	9.5	6.7	-1.5	-2.8
g. Gniewoszków	4,7	5.4	3.9	-0.8	-1.5

g. Gowarczów	5.0	5,7	4.2	-0.8	-1.5
g. Grabów	3.7	4.0	2.8	-0.9	-1.7
g. Kazanów	4.9	5.6	4.1	-0.8	-1.5
g. Klwów	3.9	4.5	3.2	-0.7	-1.3
g. Mirów	4.5	5,5	3.4	-1.1	-2.1
g. Odrzywół	4.7	5.2	4.1	-0.6	-1.1
g. Przyłęk	6.8	8.2	5.2	-1.6	-3.0
g. Radzanów	4.0	4.9	3.0	-1.8	-1.9
g. Rusinów	4,8	5.9	3.6	-1.2	-2.3
g. Rzecznów	5.3	5.5	5.1	-0,2	-0.4
g. Sienno	7,3	7.9	6.6	-0,7	-1.3
g. Solec	6.9	6.8	6.6	-0.3	-0.2
g. Stromiec	6.6	7.8	4.0	-2.0	-3.8
g. Szydłowiec	10.3	12.2	8.2	-2.1	-4.0
g. Wyśmierzyce	2.1	2.4	1.8	-0.3	-0.6
g. Jastrząb	5.1	6.4	4.2		

2.2. Ocena stanu istniejącego.

Charakterystyka ludności określona zostaje na podstawie struktury płci, jej dysproporcji pomiędzy ilością mężczyzn i kobiet, struktury wieku, migracji, tempem przyrostu naturalnego, śmiertelności.

Gmina Gniewoszków zanotowała na koniec 1998 r.

- ujemny przyrost naturalny „-24”,
  - ujemne saldo migracji około „-25”,
- (oba czynniki kształtują liczbę ludności gminy.)
- względną równowagę w strukturze płci.

Szansą na zatrzymanie ludności w gminie będzie intensywny rozwój gminy. Migracja i jej wynik zależy jest od rozwoju lokalnej ekonomii i lokalnego rynku pracy. Stagnacja ekonomiczna, zwłaszcza długoterminowa będzie prowadziła do selektywnej emigracji ludzi aktywnych młodych i wykształconych. Można przypuszczać, że lata dziewięćdziesiąte wraz ze zmianami ustrojowymi przyniosły efekt, że wiele osób utrzymujących się z pracy w gospodarstwie rodzinnym oraz najczęściej w państwowym lub spółdzielczym zakładzie pracy utraciło możliwość pracy poza rolnictwem zostali zmuszeni do szukania pracy i zamieszkania poza gminą lub powiększali grupę bezrobotnych która z roku na rok wzrastała.

Na stabilność i wzrost wskaźników skutkujących rozwojem gminy, będzie miała wpływ między innymi ogólna polityka gospodarcza województwa i kraju, wewnętrzna polityka społeczności samorządowej gminy i jej administracja publiczna będąca koordynatorem podmiotów życia gospodarczego i społecznego.

3. PROBLEMY SPOŁECZNE I RYNEK PRACY.

3.1. Stan istniejący.

3.1.1. Bezrobocie.

Zjawisko bezrobocia jest jednym z najtrudniejszych problemów współczesnego rynku pracy w Polsce. Dynamicznie zachodzące przekształcenia w gospodarce, oraz ich konsekwencje powodują konieczność stałej obserwacji zachodzących przemian. Dane o bezrobociu publikowane są na podstawie sprawozdawczości sporządzanej przez Powiatowe Urzędy Pracy w różnych przekrojach. Gmina Gniewoszków podlega pod Powiatowy Urząd Pracy w Kozienicach. Stan bezrobocia w gminie Gniewoszków w zestawieniu z gminami sąsiednimi i m. Radom w latach 1992 - 1999 przedstawiają poniższe tabele:

TAB. NR 3.1.

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Woj.radomskie (byłe)	56054	78058	69024	70359	67658	55119	56895	
m. Radom	20802	29248	23290	22557	20206	16047	17665	21 533
gm. Gniewoszków	263	408	391	353	376	295	317	354
gm. Garbatka Letnisko	445	636	666	650	579	479	475	545
gm. Głowaczów	458	681	701	672	641	520	474	633
gm. Grabów nad Pilicą	177	228	231	207	234	203	166	227
m. i gm. Kozienice	2 481	3 582	3 256	2 941	2 685	2 144	2 067	2 554
gm. Magnuszew	340	441	501	456	433	329	342	420
gm. Sieciechów	233	332	321	308	314	246	247	303

Bezrobocie w wybranych gminach. Stan na 30.12.1999.

TAB. NR 3.2.

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych	w tym		
		Kobiety	bezrobotni z prawem do zasiłku	absolwenci
1	2	3	4	6
gm. Gniewoszków	354	194	73	17
gm. Garbatka Letnisko	545	294	134	21
gm. Głowaczów	633	332	179	34
gm. Grabów nad Pilicą	227	114	64	12
m. Kozienice	1536	943	414	78
gm. Kozienice	1 018	601	240	73
gm. Magnuszew	420	207	108	25
gm. Sieciechów	303	150	74	18
razem filia Radom	67 907	35 445	18 202	3 297

W latach dziewięćdziesiątych na terenie m. Radomia i gmin przyległych stopa bezrobocia podlegała wahaniom od 7,2 % w 1990 r. do 15,6 % w 1997 r. Najwyższe bezrobocie zanotowano w roku 1993, około 23,9%. Na terenach wiejskich stopa bezrobocia jest niższa niż w miastach. Bezrobocie na terenach gmin wiejskich ma specyficzny charakter. Przed rokiem 1989 ludność zawodowo czynna znajdowała zatrudnienie i środki utrzymania z dwóch podstawowych źródeł:

- z pracy w gospodarstwie rolnym,
- z pracy w gospodarstwie rodzinnym i etapu w zakładzie pracy, najczęściej państwowym lub spółdzielczym.

Niewielka grupa posiadała zatrudnienie tylko w zakładzie pracy.

Łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia w gminie uzależnione jest w takim samym stopniu od możliwości rozwoju gospodarczego gminy jak i miasta Radomia, oraz działań władz gminy w zakresie podnoszenia stopnia świadomości społeczności gminnej tj:

podnoszenia kwalifikacji zawodowej,

- zdobywania coraz to wyższego wykształcenia,
- samodzielności w podejmowaniu inicjatyw gospodarczych i.t.p.,

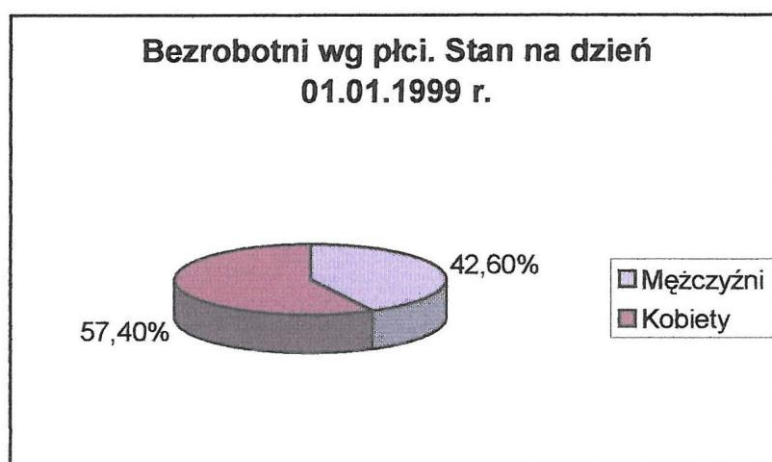
jak również w zakresie stwarzania dogodnych warunków wspomaganie na rzecz wszelkiej inicjatywy gospodarczej na terenie gminy.

Bezrobocie. Stan na dzień 01.01.1999 r.

TAB. NR 3.3.

Gmina Gniewoszków	bezrobotni zarejestrowani ogółem	
	razem	kobiety
Ogółem	317	182
z prawem do zasiłku	66	21
zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	19	11
w tym z prawem do zasiłku	6	3
Niepełnosprawni	4	1
w tym z prawem do zasiłku	1	0

Bezrobotni wg płci - wykres Nr 3.

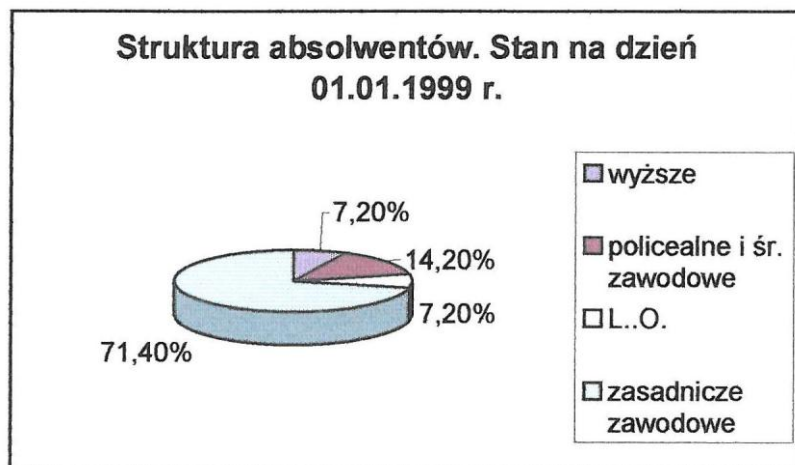

Strukturę absolwentów przedstawia tabela nr 3.4.

TAB. NR 3.4

	ogółem	z tego szkół				
		wyższych	policealnych i średnich zawodowych	liceów ogólnokształ- cących	zasadniczych zawodowych	pozostałych
Ogółem	14	1	2	1	10	0

Strukturę absolwentów wg poziomu wykształcenia przedstawia wykres Nr 4

Bezrobotni wg wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy przedstawia poniższa tabela. Stan na 01.01.1999 r.

TAB. NR 3.5.

	wyszczególnienie	liczba bezrobotnych ogółem
wiek	15 - 17	0
	18 - 24	106
	25 - 34	100
	35 - 44	66
	45 - 54	39
	55 - 59	5
	60 - 64	1
Wykształc enie	wyższe	3
	policealne i średnie zawodowe	60
	średnie ogólnokształcące	4
	zasadnicze zawodowe	142
	podstawowe i niepełne podstawowe	108

Analizując powyższe najtrudniej znaleźć pracę osobom znajdującym się pomiędzy 18 - 24 rokiem życia z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

3.1.2. Rynek Pracy - podmioty gospodarcze.

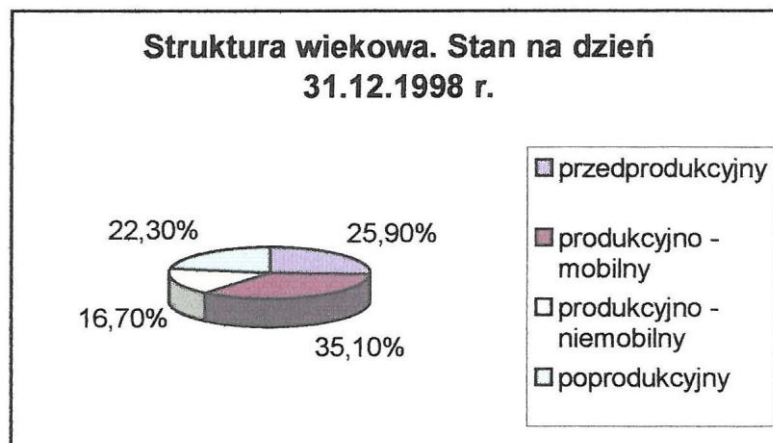
Struktura wiekowa.

TAB. NR 3.6.

Wiek	ogółem	mężczyźni	kobiety
<i>Przedprodukcyjny</i>	1194	581	613
0-2	155	84	71
3-6	254	117	137
7-14	566	276	290
15 - 17	219	104	115
<i>Produkcyjny</i>	2385	1308	1077
18 - 64 M	X	1308	X
18 - 59 K	X	X	1077
<i>Produkcyjno - mobilny</i> 18 - 44	1615	867	748
<i>Produkcyjno - niemobilny</i>	770	441	329
45 - 64 M	X	441	X
45 - 59 K	X	X	329
<i>Poprodukcyjny</i>	1030	362	668
65 lat i więcej M	X	362	X
60 lat i więcej K	X	X	668

51,7% ludności gminy jest w wieku produkcyjnym w tym większość stanowią mężczyźni (54,8%). W wieku przedprodukcyjnym najliczniejszy jest przedział wiekowy 7 - 14 lat (47,4%).

Struktura wiekowa. Wykres Nr 5

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON

Podmioty gospodarcze:

Stan na:
a - 31.12.94

b - 31.12.96 c
- 31.12.97 d -
31.12.98

w porównaniu z sąsiednimi gminami (w byłym województwie radomskim).

TAB. NR 3.7.

Wyszczególnienie	Sektor publiczny			Sektor prywatny		
	Ogółem	Razem	w tym spółki prawa handl.	Razem	osoby fizyczne	S-ki prywatne
^ 1	2	3	4	5	6	7
gm. Gniewoszków a	93	9	-	84	76	78
b	147	11	-	136	129	1
c	129	10	-	119	111	1
d	148	8	-	140	131	1
gm. Garbatka Letnisko a	164	15	1	149	138	2
b	264	20	1	244	232	3
c	273	19	1	254	240	3
d	280	19	1	261	246	4
gm. Policzna a	137	12	-	125	113	3
b	186	11	-	175	164	2
c	166	9	-	157	146	2
d	191	10	-	181	169	3
gm. Sieciechów a	64	10	-	54	48	-
b	103	12	-	91	85	-
c	106	11	-	95	89	-
d	109	12	-	97	90	-
Woj.radomskie a	37122	1301	52	35821	33823	922
b	46149	1315	60	44834	42535	1027
c	46664	1261	66	45403	42880	1081
d	49013	1303	71	47710	44935	1198
m.Radom a	26573	680	47	25893	24455	787
b	21868	354	32	21514	20332	719
c	32966	654	62	31412	30456	917
d	23464	364	38	23100	21631	809

Podmioty gospodarcze w/g sektorów, które zlikwidowały działalność. Stan na:

a- 31. III.98 b-
30. IX.98 c-
31.XII.98

TAB. NR 3.9.

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
1	2	3	4
Gm. Gniewoszków A	64	2	62
B	69	5	64
C	72	5	67
Radom A	10448	133	10315
B	12037	139	11898
C	12953	146	12807
Województwo A	25270	505	24765
B	28211	579	27632
C	29658	589	29069

3.2. Ocena stanu istniejącego.

Wraz z pojawieniem się zjawiska bezrobocia liczba bezrobotnych w gminie utrzymywała się na poziomie 350 osób. Analiza bezrobocia wykazuje, że najtrudniej znaleźć pracę osobom znajdującym się pomiędzy 18 a 24 rokiem życia z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Ta grupa najliczniej zasila szeregi bezrobotnych, w których dominują kobiety. Dane o bezrobociu przedstawione zostały na podstawie sprawozdawczości sporządzonej przez Powiatowy Urząd Pracy w Kozienicach.

Dane w rozdziale Problemy Społeczne i Rynek Pracy przedstawione są wg obowiązującej od 1994 r. Europejskiej Klasyfikacji Działalności, która jest usystematyzowanym zbiorem rodzajów działalności społeczno - gospodarczej występujących w gospodarce narodowej, stanowiący rodzaj tzw. klasyfikacji przedmiotowej.

Zmiany sytuacji gospodarczej gminy to zmiany liczby podmiotów w gospodarczych oraz ich struktura według sektorów EKD.

4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA.

4.1. Stan istniejący.

4.1.1. Zasoby mieszkaniowe - standard.

Podstawowym źródłem informacji z zakresu zagadnień mieszkaniowych na terenie gminy są dane Wojewódzkich Biuletynów Statystycznych, opracowanie "Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1996r" (US - Radom). Praktykowane jest odwoływanie się do danych N.S.P. z 1988r. dla ukazania przestrzennych rozkładów zjawisk związanych z konkretnym obszarem opracowania analizy. Sytuację mieszkaniową w gminie Gniewoszków w latach 90-92 obrazują poniższe zestawienia tabelaryczne.

Warunki mieszkaniowe - 1992r

TAB.4.1.

	Liczba mieszkańców w ogółem	Liczba mieszkań	Liczba gosp. Domowych	Wskaźniki zaspokojenia potrzeb		
				Ilość osób na jedną izbę	m ² mieszkalnej na 1 osobę	Gosp. dom. na 1 mieszkanie
Gmina Gniewoszków	4710	1354	1529	1,10	18,5	1,14

pow. mieszkalna ogółem : 87 135 m² ilość izb
mieszkalnych: 4281,81

Warunki mieszkaniowe - standard wyposażenia w instalacje (N.S.P. 1988r)

TAB.4.2.

Wyszczególnienie	Mieszkania ogółem	Mieszkania wg wyposażenia w instalacje					Wskaźnik zagregowany (w.z.)
		Wodociąg	Ustępnospłukiwany	Łazienka	Ciepła woda	c.o.	
Gmina Gniewoszków	1344	538	493	521	502	459	0,37

Na terenie gminy standard wyposażenia w instalacje w 1988r był prawie 2,2-krotnie niższy niż w Radomiu. Pozostałe gminy wiejskie posiadały w z. od 0,23 do 0,29.

Charakterystykę zasobów mieszkaniowych (stan na 1988) w gm. Gniewoszków ilustruje tab.4.3.

TAB. 4.3.

Wyszczególnienie	Gospod. domowych na 1 mieszkanie	Mieszkania W bud. Wybudowanych Przed 1918r w %	Mieszkania w bud. wybudowanych w 1.1918-44 w %	Mieszkania w bud. Wybudowanych w 1.1944-88 w %	Mieszkania w bud, o niepalnej konstr.ścian w %	Mieszkania w bud. o palnej konstr. ścian w %
Gmina Gniewoszków	1,14	2,45	15,99	81,56	63,09	36,91

Dynamikę przyrostu mieszkań w gminie w latach 90-92 przedstawia tab. 4.4.

TAB. 4.4.

Wyszczególnienie	Niedobór mieszkań w % /o w stosunku do liczby gospodarstw	Zasoby mieszkaniowe oddane do użytku w latach		Dynamika przyrostu na 1000 mieszkańców	
		1989	1990-1992	Za rok 1989	Za lata 1990-92
Gmina Gniewoszków	11,45	10	1	2,0	2,3

Zmiany w zasobach mieszkaniowych w latach 1996 do 1998r ilustrują poniższe dane (źródło U.S. - Radom, biuletyny 98, opracowanie danych o miastach i gminach woj, radomskiego za rok 1996).

Zasoby mieszkaniowe gm. Gniewoszków w 1997 roku (stany na dzień 31.12)

TAB. 4.5.

Gmina Gniewoszków	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań w tys. m ²	Przeciętna		
				Powierzchnia Użytkowa mieszk, na osobę w m ²	Liczba osób	
					W jednym mieszkaniu	na jedną izbę
1997r.	1404	4543	91,9	19,7	3,32	1,02

Mieszkania, izby, powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku w latach 1996 I 1997(stany na dzień 31.12)

TAB. 4.6.

Gmina Gniewoszków	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²	
				1 mieszkania	1 izby
1996r.	21	125	2004	95,4	
1997r.					

Zmniejszył się wskaźnik ilości osób na 1 izbę. W 1992r wynosił 1,10 os /1 izbę, a w

1997 ustabilizował się na poziomie 1,02 os / 1 izbę. Istotnym wskaźnikiem jest ilość osób na 1 mieszkanie. W 1992r wyniósł on 3,5 osoby / 1 mieszkanie, a w 1997r. osiągnął 3,3 osoby / 1 mieszkanie.

Wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia techniczne jest w porównaniu z terenami miejskimi, bardzo niskie mimo niewielkiej poprawy w ostatnich latach. Pokonywanie luki infrastrukturalnej staje się coraz trudniejsze. Wiąże się to z dużymi kosztami, wieloletnimi zaniedbaniami w przeszłości, rozproszeniem zabudowy.

4.1.2. Charakter zabudowy, rozmieszczenie.

Zabudowa mieszkaniowa w gminie to przede wszystkim budownictwo zagrodowe i jednorodzinne. Dominuje forma indywidualna. Zabudowa mieszkaniowa koncentruje się w większości na obszarach wiosek, wzdłuż dróg.

W siedzibie gminy - Gniewoszowie zachował się zabytkowy układ przestrzenny, ukształtowany w XVII w., z prostokątnym rynkiem i wybiegającymi narożnikowo ulicami. Zabudowa w pierzejach rynku ma charakter usługowo - mieszkaniowy. Są to budynki 1 i 2 kondygnacyjne, z dwuspadowymi dachami w układzie kalenicowym, murowane oraz drewniane. W narożu rynku zrealizowany został kościół.

Na terenie gminy występują także budynki wielorodzinne 2 i 3 kondygnacyjne w miejscowościach: Gniewoszków, Boguszówka i Regów Nowy.

4.1.3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminie.

Wstępna prognoza ilościowa.

W oparciu o uprzednio dokonaną analizę danych statystycznych, oraz przyjmując jako punkt wyjścia zasoby mieszkaniowe w 1997r:

- ludność w mieszkaniach	4 629
- ilość mieszkań ogółem	1 404
- ilość izb	4 543
- pow. użytkowa mieszkań (m ²)	91 900

oraz wskaźniki:

- ilość m ² pow.użytk./1 mieszkańca	19,7
- ilość m ² pow.użytk./1 mieszkanie	65,4 m ²
- liczba osób na mieszkanie	3,3
- liczba mieszkań/ 1000 M	303,30

można wstępnie określić potrzeby mieszkaniowe na rok 2020.

Według prognozy demograficznej liczba ludności na terenie gminy Gniewoszków wyniesie w 2020 roku 5 400 M.

Standardem warunków mieszkaniowych jest między innymi wskaźnik: jedno mieszkanie na jedno gospodarstwo domowe, oraz przeciętna wielkość gospodarstwa domowego. Przyjmując spadek współczynnika ilości osób na gospodarstwo domowe do 3 w stanie istniejącym w roku 2020 - liczba mieszkań winna wynosić 1800.

Aby osiągnąć standard mieszkaniowy wg założonych wskaźników i zabezpieczyć ilościowe potrzeby mieszkaniowe w gminie, powinno się do 2020 roku wybudować min. 390 mieszkań, co daje średnio roczny przyrost oddawanych mieszkań na poziomie około 19 rocznie. Należy także założyć, że realizacja w/w zabudowy to przede wszystkim zabudowa jednorodzinna i zagrodowa na wyodrębnionych działkach. Budownictwo mieszkaniowe gminne komunalne, jeżeli będzie w ogóle występować, stanowi niewielki procent w/w potrzeb.

W wyniku realizacji wyżej określonego programu mieszkaniowego osiągnięte zostaną następujące wskaźniki mieszkaniowe:

-	liczba osób na mieszkanie	- 3
-	liczba mieszkań / 1000 M	- 333

5. GOSPODARKA GRUNTAMI - Budżet gminny.

5.1. Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego są podstawą tworzenia gminnych zasobów nieruchomości, a aktywna polityka gospodarowania gruntami jest jednym z najpotężniejszych narzędzi w rękach władz lokalnych. Polityka gospodarowania gruntami jest poważnie ograniczona działaniem prawa własności. W praktyce samorzady skupiają swą uwagę przede wszystkim na gruntach będących ich własnością. Tymczasem samorzady lokalne mogą oddziaływać na kierunki rozwoju zagospodarowania głównie poprzez:

- tworzenie zasobów gruntów,
- działania zmierzające do porządkowania podziałów gruntów budowlanych,
- realizację uzbrojenia,
- wykorzystanie prawa pierwokupu.

Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi przez organy gminy sprowadza się obecnie do dwóch funkcji:

- regulacyjnej, tj. poprzez tworzenie miejscowego prawa lokalnego wyznaczone są kierunki zagospodarowania i funkcje obszarów,
- inwestorskiej - poprzez bezpośrednie realizacje przyjmowanych planów i projektów w sytuacji, gdy gmina jest właścicielem i decydem.

5.2. Stan istniejący.

Działalność w zakresie komunalizacji nieruchomości państwowych w gminie Gniewoszków na tle woj. radomskiego i gmin wiejskich przedstawia tab.5.1.

Komunalizacja nieruchomości państwowych

TAB.5.1.

Wyszczególnienie	Powierzchnia nieruchomości Przejętych w ha		Powierzchnia nieruchomości skomunalizowanych w ha w 1997r.	
	Ogółem	w tym z mocy prawa	ogółem	w tym z mocy prawa
Województwo radomskie	4770,4	3961,2	419,0	300,4
Radom	1573,8	1468,6	66,5	56,9
g. Gniewoszków	17,0	16,3	5,0	4,8
g. Garbatka Letnisko	42,7	31,3	9,3	4,5
g. Policzna	32,1	30,3	18,9	18,5
g. Sieciechów	58,0	56,9	5,1	3,9
Gminy wiejskie (woj. Radomskie)	1337,4		185,3	

Biuletyn statystyczny Woj. radomskiego Nr4 - kwiecień 1998r.

Jest to jedyna wiarygodna informacja statystyczna dotycząca roku 1997. Z danych powyższych wynika, że działania w zakresie prowadzenia intensywnej gospodarki gruntami w gminach są działaniami pasywnymi, ograniczonymi do niezbędnego minimum. Gmina dokonuje z reguły zakupu gruntu, gdy on jest niezbędny dla realizacji np. drogi gminnej, uzbrojenia lub innej inwestycji o charakterze publicznym.

5.3. Uwarunkowania rozwoju wynikające z analizy gospodarki gruntami.

Sytuacja gminy Gniewoszków w zakresie gospodarki gruntami jest trudna. Zasoby komunalne są bardzo małe. Areal gruntów dostępnych na cele zabudowy niewielki i systematycznie malejący. Nie jest on też uzupełniany.

Aktywizacja gospodarki gruntami na terenie gminy jest koniecznością. Należy przy tym poszukiwać narzędzi, które w perspektywie nie spowodują drastycznych wydatków budżetowych.

Można tu wskazać następujące możliwości:

1. tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej;
2. uaktywnienie rynku nieruchomości na terenach atrakcyjnych, słabo zainwestowanych w celu stworzenia bazy dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego lokalnego i regionalnego, generowanego przez starsze grupy ludności.

5.4. Budżet gminy, lata 96 - 99.

Wg danych statystycznych wykorzystanie budżetu gminy w 1996 r w gminie przedstawiało się następująco:

Budżet ogółem:

■ wg danych statystycznych	2 966 660 zł
w tym:	
- wydatki bieżące	101 000 zł
- gospodarka komunalna	32 540 zł
-	oświata i wychowanie 1
405 780 zł	
- ochrona zdrowia	7 000 zł
- opieka społeczna	300 960 zł
- inwestycje i kapitalne remonty	649 600 zł

Z powyższego wynika, że największe wydatki w gminie ponoszone są na utrzymanie szkół i placówek wychowania przedszkolnego (około 47,4 %), na drugim miejscu plasują się inwestycje i kapitalne remonty (około 21,9 %), pozostałe to wydatki na opiekę społeczną (10,4 %), wydatki bieżące (3,4%), gospodarka komunalna (1,1%), ochrona zdrowia (0,23%).

Wydatki z budżetów gmin w 1996r.

TAB.5.2.

Wyszczególnienie	ogółem	z ogółem					
		wydatki bieżące	w tym				inwestycje i kapitalne remonty
			gosp. komunalna	oświata i wychów.	ochrona na zdrowia	Opieka społeczna	
W tysiącach zł	otych						
Woj. Radomskie	525568,12	40308,81	68018,73	241600,10	26265,14	58797,89	107734,63
Gm. Gniewoszków	2966,66	101,00	32,54	1405,78	7,00	300,96	649,60
Gm, Garbatka Letnisko	3447,84	319,25	280,90	1401,78	18,34	387,10	916,40
Gm. Policzna	3835,64	102,63	151,61	1977,12	1,07	383,91	989,69
Gm. Sieciechów	3195,58	92,87	58,37	1529,9	4,99	335,53	1000,34

Wydatki z budżetu w 1996r. w gm. Gniewoszków kształtowały się na poziomie 630 tys. zł / 1000 M, gdy w gminach wiejskich wokół Radomia wynosiły odpowiednio: Jedlińsk (677), Jastrzębia (586), Jedlnia L. (524), Gózd (674), Skaryszew miasto i gmina (909), Kowala (559), Wolanów (625). W Radomiu wydatki z budżetu wyniosły 810 tys. zł / 1000 M. Porównując powyższe dane można stwierdzić, że wydatki z budżetu na 1000 M są o 25 % wyższe w miastach niż gminach miejsko-wiejskich, a średni wskaźnik wydatków z budżetów gmin wiejskich kształtuje się na poziomie około 600 tys. zł / 1000 M.

Plan zadań inwestycyjnych na 2000 r. - wg zał. Nr 7 do Uchwały Nr XI1/121 /99 Rady Gminy w Gniewoszowie z dnia 30.12.1999 r.

1. Budowa hydroforni w Zdunkowie - łączne nakłady 250 000
2. Budowa wysypiska śmieci - łączne nakłady 50 000
3. Budowa sali gimnastycznej w Gniewoszowie - łączne nakłady 220 000
4. Przebudowa kotłowni w PSP Gniewoszków - łączne nakłady 80 000 Inwestycje w całości pokryte zostaną ze środków własnych gminy

Zestawienie zadań inwestycyjnych w latach 1995 - 1999.

lp	zadanie	nakład	źródła finansowania		
			budżet gminy	budżet państwa	inne
<i>ROK 1995</i>					
1	Wodociąg Oleksów - Borek	250 000	90 000	110 000	50 000
2	Dofinansowanie szkół	60 000	60 000		
<i>ROK 1996</i>					
3	Wodociąg Oleksów - Borek - Regów Stary - kontynuacja	850 000	60 000 90 000	200 000 300 000	100 000 100 000
4	Budowa dróg w Regowie Starym	100 000	55 000	45 000	
5	Rozbudowa szkoły w Sarnowie	260 000	60 000	170 000	30 000
<i>ROK 1997</i>					
6	Wodociąg Oleksów - Sławczyn Wodociąg Sławczyn - Zalesie Zadania kontynuowane	65 000 200 000	20 000 60 000	30 000 100 000	15 000 40 000
7	Budowa drogi Regów - Wysokie Koło	300 000	90 000	150 000	60 000
8	Rozbudowa szkoły w Sarnowie	170 000	80 000	90 000	
9	Odwiert studni głębinowej	50 000	50 000		
10	Budowa sali gimnastycznej w Gniewoszowie	700 000	40 000	20 000	
11	Telefonizacja	15 000	15 000		
12	Podkłady geodezyjne pod wodociągowanie wsi ;	20 000	20 000		
<i>ROK 1998</i>					
13	Wodociąg Sławczyn Zalesie - Borek Fort zadanie kontynuowane	345 000	145 000	150 000	50 000

14	Budowa drogi Wysokie Koło - Regów Stary	90 000	50 000	40 000	
15	Budowa sali gimnastycznej w Gniewoszowie	450 000	200 000	150 000	100 000
16	Telefonizacja	20 000	20 000		
17	Przebudowa kotłowni na ogrzewanie olejowe w SP Gniewoszków	160 000	80 000	80 000	
18	Budowa hydroforni w Zdunkowie	340 000	190 000	150 000	
19	Podkłady geodezyjne Borek Fort	20 000	20 000		
<i>ROK 1999</i>					
20	Budowa sali gimnastycznej w Gniewoszowie - kontynuowane	390 000	240 000	100 000	50 000
21	Przebudowa kotłowni na ogrzewanie olejowe w Szkole podstawowej w Gniewoszowie	160 000	80 000	80 000	
22	Przebudowa kotłowni Szkoła Podstawowa Borek	100 000	50 000	50 000	
23	Przebudowa kotłowni co na ogrzewanie olejowe Urząd Gminy	25 000	25 000		
24	Budowa hydroforni w Zdunkowie	350 000	250 000	100 000	
25	Wykonanie podkładów geodezyjnych we wsi Zdunków	30 000	30 000		

6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA - OBSŁUGA LUDNOŚCI.

6.1. Stan istniejący.

Stan istniejący zainwestowania obszaru gminy Gniewoszków w zakresie obiektów usługowych przedstawiono na mapie nr 1 (oznaczenia numerowe wg sołectw) oraz w niniejszym tekście, jako wykaz poszczególnych obiektów.

Administracja

Siedzibą Urzędu Gminy jest miejscowość Gniewoszków. Budynek urzędu - 3 kondygnacyjny, w dobrym stanie technicznym. Mieści się tu także Urząd Stanu Cywilnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Liga Obrony Kraju.

W Gniewoszkowie znajdują się również filia Banku Spółdzielczego, Ochotnicza Straż Pożarna oraz Stowarzyszenie Ratowania i Rozwoju Gminy.

Poza Gniewoszkowem obiekty Ochotniczej Straży Pożarnej znajdują się w Borku, Markowoli, Sarnowie i Wysokim Kole.

Na obszarze gminy funkcjonuje 1 Komisariat Policji w Gniewoszkowie.

Kościoły zlokalizowane są w Gniewoszkowie, Oleksowie, Sanowie i Wysokim Kole (klasztór).

Obiekty oświaty

Na terenie gminy funkcjonują 4 publiczne szkoły podstawowe I 1 publiczne gimnazjum: Publiczna Szkoła Podstawowa w Sarnowie, do której uczęszczają, dzieci z miejscowości Samów, Kociołek, Mieścisko, Zwola - łącznie dzieci,

Publiczna Szkoła Podstawowa w Wysokim Kole, do której uczęszczają dzieci z miejscowości Wysokie Koło, Podmieście, Markowola, Regów Stary, Marianów, Regów Nowy, Sarnów, Zwola, Boguszkówka - łącznie 136 dzieci (w tym 2 spoza gminy),

Publiczna Szkoła Podstawowa w Borku, do której uczęszczają dzieci z miejscowości Borek I Regów Stary - łącznie 60 dzieci,

Publiczna Szkoła Podstawowa w Gniewoszkowie, w której uczą się dzieci z miejscowości Gniewoszków, Regów Nowy, Regów Stary, Sławczyn, Wólka Bachańska, Zalesie, Oleksów, Zdunków, Sarnów - 174 dzieci (w tym 3 spoza gminy),

Publiczne Gimnazjum w Gniewoszkowie, do którego uczęszcza dzieci (w tym 2 spoza gminy).

Ogółem z terenu gminy uczęszcza do szkół podstawowych I gimnazjum S4CT dzieci.

Ochrona zdrowia

- Obsługę ludności w zakresie ochrony zdrowia zapewnia:
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Gniewoszkowie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sarnowie,
- prywatny Gabinet Chorób Wewnętrznych w Sarnowie,
- apteka w Gniewoszkowie.

Reforma służby zdrowia zakłada wprowadzenie funkcji tzw. lekarza rodzinnego o max. obsłudze - 1 lekarz na 2500 pacjentów.

Handel, rzemiosło i działalność związana z produkcją rolniczą

Obsługę ludności w zakresie handlu, rzemiosła I innych usług pełnią obiekty, będące domeną wszelkiej działalności podmiotów gospodarczych prywatnych.

Prawie każda wieś wyposażona jest w sklep spożywczy, bądź spożywczo - przemysłowy.

W Gniewoszowie znajduje się ok. 10 sklepów oraz Spółdzielczy Dom Odzieżowy i targowisko gminne. Bary znajdują się w Gniewoszowie i Oleksowie.

Rzemiosło i drobna produkcja w gminie to: 3 tartaki, 2 piekarnie, 2 zakłady blacharsko

- lakiernicze, zakład betoniarski, wyrób nagrobków - 4 zakłady, zakład usług hydraulicznych, hurtownie materiałów budowlanych, produkcja nawozów i środków ochrony roślin, mleczarnia, ubojnia.

Inwentaryzacja gminy:

GNIEWOSZÓW

1. Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Biblioteka
2. Sklep spożywczy
3. Art. do produkcji rolnej, materiały budowlane
4. Zakład usług blacharsko - lakierniczych
5. Stowarzyszenie ratowania i rozwoju gminy
6. Komisariat policji
7. Hurtownia rajstop
8. Piekarnia „WIMA”
9. Zakład betoniarsko - nagrobkowy
10. Sklep spożywczy
11. Zakład fryzjerski
12. Zakład fryzjerski
13. Ochotnicza Straż Pożarna
14. Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Liga Obrony Kraju.
15. Czytelnia
16. Wideo - filmowanie
17. Sklep - masarnia „Janików”
18. Apteka
19. Lecznica dla zwierząt
20. Spółdzielczy dom odzieżowy
21. Bar „Wiślanka”
22. Kiosk „Ruchu”
23. Kościół
24. Zakład usługowy - nagrobki
25. Zakład usługowy - pomniki, granit, lastryko
26. Gminny ośrodek zdrowia
27. Sklep spożywczy
28. Sprzedaż owoców
29. Poczta
30. Blok mieszkalny wielorodzinny
31. Targowisko gminne
32. Stary młyn
33. Studnie
34. Cmentarz
35. Sklep spożywczo - mięsny
36. Sklep spożywczo mięsny
37. Bank spółdzielczy
38. Sklep z art. przemysłowymi, chemią, kosmetykami
39. Sklep - Środki ochrony roślin, art.. przemysłowe
40. Sklep spożywczo - monopolowy

41. Wysypisko śmieci
42. Ślady cmentarza żydowskiego
43. Ślady cmentarza żydowskiego
44. Gminna Sp. "Samopomoc Chłopska" - nawozy, środki ochrony roślin

BOGUSZÓWKA

1. Dawny zakład PGR
2. Zabudowa wielorodzinna (5 bloków)
3. Oczyszczalnia ścieków
4. Ujęcie wody.

BOREK

1. Zakład usług hydraulicznych
2. Szkoła Podstawowa
3. Remiza strażacka
4. Punkt skupu
5. Sklep wielobranżowy
6. Sklep spożywczo - przemysłowy
7. Punkt skupu „Bakoma”
8. Punkt sprzedaży pasz, nawozów
9. Zabytkowy „FORT V” - Twierdzy Dęblin (1879)

KOCIOŁEK

1. Sklep, punkt wymiany butli.

MARKOWOLA

1. Remiza strażacka
2. Sklep spożywczo - przemysłowy

MARKOWOLA KOLONIA

1. Młyn (opuszczony).

OLEKSÓW

1. Budynek d. Szkoły
2. Kościół
3. Sklep spożywczy
4. Sklep spożywczo - przemysłowy
5. Przewóz osób
6. Cmentarz
7. Obróbka granitu
8. Hurtownia materiałów budowlanych
9. Dyskoteka - bar „As”

REGÓW STARY

1. Teren byłej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej, obecnie własność prywatna
2. Szkoła Podstawowa
3. Sklep spożywczy
4. Sklep spożywczy
5. Sprzedaż opon /Regów Nowy/
6. Sklep spożywczy /Regów Nowy/
7. Piekarnia /Regów Nowy/
8. Tartak /Regów Nowy/
9. Stacja paliw /Regów Nowy/
10. Sklep odzieżowy /Regów Nowy/

11. Budynki wielorodzinne
12. Zakład blacharski
13. Stary cmentarz

SARNÓW

1. Dwa tartaki
2. Ubojnia i skup zwierząt, pasze - punkt dealerski
3. Kościół
4. Mleczarnia
5. Gabinet chorób wewnętrznych - prywatny
6. Sklep spożywczy, agencja pocztowa
7. Wiejski ośrodek zdrowia
8. Sklep spożywczo - przemysłowy
9. Szkoła Podstawowa
10. Przedszkole Publiczne
11. Sklep spożywczo - przemysłowy
12. Ochotnicza Straż Pożarna
13. Sklep spożywczy
14. Teren po dawnej cegielni i betoniarni

SŁAWCZYN

1. Wymiana butli

WÓLKA BACHAŃSKA

1. Budynek po Zbiorczej Szkole Gminnej
2. Wymiana butli
3. Sklep spożywczy

WYSOKIE KOŁO

1. Klasztor
2. Cmentarz
3. Szkoła Podstawowa
4. Sklep spożywczy
5. Remiza strażacka
6. Rejonowa Spółdzielnia Ogrodniczo - Pszczelarska - Skup
7. Materiały budowlane i pasze
8. Sklep spożywczo - przemysłowy
9. Teren po stacji PKP
10. Cmentarz wojskowy

ZALESIE

1. Sklep spożywczo - przemysłowy
2. Wymiana butli

ZDUNKÓW

1. „SANO” - nowoczesne żywienie zwierząt
2. Ujęcie wody

Nierozwinięta jest funkcja obsługi rekreacji i turystyki w stosunku do warunków krajobrazowych i przyrodniczych. Rozwój usług związanych z tą funkcją może stanowić istotny atut dla ogólnego wzrostu poziomu życia ludności w gminie.

6.2. Uwarunkowania rozwoju

Szanse

1. Zainwestowanie gminy koncentruje się na obszarze istniejących miejscowości. Obecny zasięg obiektów obsługi ludności zaspokaja potrzeby w zakresie podstawowym - są to sklepy w niemal każdej miejscowości, szkoły oraz obiekty administracji, której ośrodkiem o znaczeniu lokalnym jest Gniewoszków. Koncentracja zabudowy daje szanse wzmocnienia sieci obiektów obsługi ludności i rolnictwa.
2. Położenie obszaru gminy nad Wisłą na terenach atrakcyjnych krajobrazowo sprzyja rozwojowi funkcji wypoczynkowych i obsługi turystyki, takich jak ośrodki wypoczynkowe i gastronomia.
3. Gmina ma dobre warunki naturalne do produkcji rolniczej oraz rozwoju usług związanych z przetwórstwem rolno - spożywczym.
4. Atutem gminy są też zabytkowe obiekty i założenia urbanistyczne. Zabudowa w ich rejonie powinna mieć charakter regionalny i podkreślać utrzymanie tradycji kulturowych obszaru i ciągłości osadnictwa.

Zagrożenia i ograniczenia

1. Istotnym zagrożeniem jest położenie północno-wschodniej części gminy na terenach zalewowych, co ogranicza rozwój zabudowy i infrastruktury społecznej.
2. Czynnikiem niezwykle niekorzystnym jest brak sieci kanalizacji sanitarnej w gminie. Stanowi to zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz dla rozwoju sieci osadniczej oraz rozwoju funkcji i obsługi turystyki.
3. Południowa część obszaru gminy nie posiada wodociągu.
4. Istniejące wysypisko gminne jest przepelnione. Niezbędna jest realizacja nowego wysypiska oraz likwidacja licznych „dzikich” wysypisk śmieci.
5. Na obszarze gminy znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), z których zbiornik doliny środkowej Wisły (nr 227) nie posiada w przeważającej części izolacji od powierzchni terenu i wody narażone są na zanieczyszczenia. Północno -zachodni obszar gminy leży w strefie zasilania głównych zbiorników o wysokiej ochronie (OWO), co oznacza wysoką podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych.
6. W dolinie Wisły i w dolinie Zwoienki występują pola osuwisk czynnych i mieszanych. Na zboczach dolin powinny być wykluczone wszelkie formy budownictwa, ponieważ inwestycje mogą uaktywnić procesy stokowe.
7. Wody powierzchniowe są silnie zanieczyszczone. Punkt kontrolno - pomiarowy na Wiśle w Magnuszewie wskazuje na zanieczyszczenie wód - n.o.n.
8. Niekorzystnym zjawiskiem jest nierozwinięta sieć usług gastronomicznych i turystycznych, co przy atrakcyjnych walorach krajobrazowych gminy nie stwarza zachęty dla ruchu turystycznego.

7. UWARUNKOWANIA PRAWNE.

Na obszarze gminy należy uwzględnić ustalenia wynikające z obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego (dokument nieuchwalony).

Obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków uchwalony został w 1993 r. jako aktualizacja planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy, sporządzonego w 1988 r. Zmiany dotyczyły przede wszystkim wyznaczenia nowych terenów dla realizacji budownictwa jednorodzinnego i zagrodowego, usług podstawowych, rzemiosła i drobnej wytwórczości oraz aktualizacji zapisów planu w związku ze zmianą przepisów prawnych. Sporządzono dwa rysunki planu:

- rysunek nr 1 w skali 1 : 1 0 000 - obejmował obszar całej gminy
- rysunek nr 2 w skali 1 :

W/w plan miejscowy określa przeznaczenie terenów, wyznacza strefy ochronne, określa zasady zagospodarowania terenów.

Obecnie, po ok. 7 latach obowiązywania planu można stwierdzić, że obszary wyznaczone w nim pod zabudowę są już niewystarczające. Ponadto, w odczuciu mieszkańców gminy obowiązujący plan miejscowy nieprecyzyjnie definiuje obszary, które mogą być załesiane i wyznacza zbyt mało terenów przeznaczonych na funkcje:

- zabudowy jednorodzinnej i letniskowej
- zabudowy usługowej (nie związanej z produkcją rolną) zabudowy usługowej uciążliwej dla środowiska.

W latach 1995 - 1999 wydano na obszarze gminy:

- 51 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla budynków mieszkalnych i gospodarczych
- 32 decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla obiektów niekubaturowych (w większości sieci infrastruktury).

Ruch inwestycyjny na terenie gminy jest stosunkowo niewielki. Rocznie wydaje się zaledwie kilkanaście decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla obiektów kubaturowych. Wynika z tego potrzeba stworzenia warunków dla wzrostu zainteresowania wykorzystaniem naturalnych warunków gminy dla rozwoju dziedzin gospodarki, które przy poszanowaniu zasobów środowiska naturalnego przyczynią się do wzrostu gospodarczego gminy.

Uwarunkowania wynikające ze „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego. - Informacji o ponadlokalnych uwarunkowaniach, celach i kierunkach rozwoju dla obszaru gminy Gniewoszków” - opracowanego WBPP w Radomiu (dokument nie zatwierdzony):

- Obsługę ludności w zakresie usług ponadlokalnych w zakresie administracji szczebla powiatowego pełni miasto Kozienice. Mieszcza się tu instytucje administracji socjalnej t.j.:
  - Urząd Pracy
  - Sąd
  - Prokuratura
  - Policja
  - Straż Pożarna
  - Zespół Opieki Zdrowotnej z szpitalem na 479 łóżek i stacją pogotowia ratunkowego
  - Delegatura Związkowa Kuratorium Oświaty

- Szkolnictwo ponadpodstawowe ogólne i zawodowe
- Urząd Skarbowy
- Rejon Energetyczny
- Inspektorat PZU
- Wojskowa Komenda Uzuppełnień
- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie.

Oddział w Radomiu, Inspektorat w Kozienicach.

Ponadto w Kozienicach znajduje się Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych.

- Gniewoszów określony został jako ośrodek lokalny, siedziba Urzędu Gminy oraz podstawowych instytucji obsługi ludności i rolnictwa (obiekty szkolnictwa podstawowego, ochrony zdrowia, kultury, obsługi rolnictwa).

W w/w „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa Radomskiego” zakłada się działanie w zakresie polepszenia stanu komunikacji i infrastruktury na obszarze gminy.

8. ŚRODOWISKO KULTUROWE.

8.1. Stan istniejący.

Wstęp.

Pod względem geograficznym i historycznym gmina Gniewoszków w aktualnych granicach stanowi bardzo eksponowaną część Ziemi Radomskiej i Północnej Małopolski i obok gmin Solec, Chotcza, Przyłęk, Sieciechów, Kozienice i Magnuszew jest jedną z gmin Nadwiślańskich położonych w granicach doliny Wisły Środkowej, niezależnie od przynależności i aktualnych podziałów administracyjnych.

Na przestrzeni dziejów na rozwój osadnictwa na tych terenach wpływała przede wszystkim Wisła jako podstawowa arteria wodna, wzdłuż której usytuował się jeden z głównych wczesnośredniowiecznych lądowych szlaków handlowych na jej lewym brzegu z Krakowa na Mazowsze przez Sandomierz, Solec, Sieciechów z odgałęzzeniami na Lublin, Śląsk i Wielkopolskę a następnie Czersk i Warszawę.

Był to rejon wczesnego osadnictwa, o czym świadczą wykopaliska archeologiczne zaliczane do różnych epok: mezozoiku, kamienia brązu, żelaza, kultury grobów kloszowych, kultury przeworskiej, łużyckiej, trzcinieckiej, pomorskiej, wczesnego i późnego średniowiecza, jak Grodzisko w Oleksowie Sławczyźnie i rozwijający się wówczas Sieciechów będący siedzibą kasztelanii

Pomimo niepełnego obrazu rozpoznania archeologicznego na terenie rozpoznanym archeologicznie występują liczne stanowiska archeologiczne a mianowicie w

miejsowościach:

- Kociołek	(3)
- Markowola	(2)
- Markowola - Kolonia	(1)
- Mieścisko	(3)
- Powiśle	(2)
- Sarnów	(3)
- Sławczyn	(4)
- Regów	(3)
- Sławin	(2)
- Wólka Bachańska	(2)
- Wysokie Koło	(5)
- Oleksów	(6)
- Zygmuntów	(3)
- Borek	(2)

Świadczy to niewątpliwie o dawnych szlakach „wędrowek ludów”, jak również o ciągłości osadnictwa na tych terenach.

Wartości środowiska kulturowego podlegające ochronie z tytułu ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach.

Obiekty zabytkowe na terenie gminy wpisane do Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków są reprezentowane przez:

- 1) Kościół parafialny w Wysokim Kole Decyzja Nr 179/A/82 z dnia 1982 - 10 - 15
- 2) dawny klasztor oo Dominikanów ufundowany w 1637r przez Stanisława Witowskiego kasztelana sandomierskiego. Od 1897r jako kościół parafialny. Poważnie uszkodzony w 1915r i w 1944 - odbudowany po wojnie, w Wysokim Kole.
- 3) Kościół parafialny w Oleksowie Decyzja Nr 95/A/81 z dnia 1981 - 03 - 15 p.w. św. Stanisława bpa. Obecny zbudowany w r 1652 z fundacji ks. Jana Sadkowskiego. Restaurowany w 1858r, rozbudowany w 1902r, uszkodzony w czasie I wojny światowej, odnowiony w 1921 r.

- 4) Park krajobrazowy w Regowie Starym o pow. 0,85ha (dwór nieistniejący) z zadrzewieniami. Decyzja Nr 305/A/85 z dnia 1985 - 07 - 19 o pow. 0,85 ha.
- 5) Park krajobrazowy w Boguszówce założony w XIX wieku Decyzja Nr 304/A/85 z dnia 1985 - 07 - 19 o pow. 160 ha z zabudowaniami i pozostałościami zadrzewienia parku
- 6) Fort V w Borku, obiekt zbudowany w 1879 roku należy do systemu obronnego twierdzy Dęblin Decyzja Nr 3/A/79 z dnia 1979 - 01 - 05

Inne wartości środowiska kulturowego reprezentują obiekty nie posiadające decyzji konserwatorskich, a które bardziej szczegółowo zostaną omówione w części 2 - ocena stanu istniejącego. Należą do nich m. in.:

- Oleksów - Sławczyn znany dotychczas pod nazwą „Kopiec”. W wyniku badań w r. 1976 ustalono, że był to wczesnośredniowieczny gród strażniczy, prawdopodobnie jeden z punktów militarnych na granicy Małopolski i Mazowsza, położony w północnym pasie granicznym Małopolski. Należał terytorialnie do kasztelanii Sieciechowskiej. Ustalono również kolejne fazy budowlane tego obiektu. W I fazie był to gród otoczony wałem drewniano - ziemnym z fosą użytkowany u schyłku X i początku XI w., a następnie po przerwie w II połowie XI w i w XII wieku przekształcony w grodzisko typu stożkowego.
- Gniewoszków jako miasto został założony w roku 1693, a więc 307 lat temu przez Jana Gniewosza - podstolego Sandomierskiego, przy dawnym trakcie warszawsko - sandomierskim. Złe koleje losu wpłynęły hamująco na rozwój miasta jak np. pożar w 1783r i w czasie I wojny światowej. Główny ośrodek historycznego układu przestrzennego stanowi prostokątny rynek z ulicami wybiegającymi z narożników. Do niedawna przeważała zabudowa parterowa drewniana luźna, ustawiona kaleniowo
Ze starej XVIII-wiecznej ocalały budynki na nieruchomościach nr 21 i 25 aczkolwiek mocno przekształcone lub przebudowane z zatarciem dawnych cech stylowych.

Z innych zasługujących na uwagę śladów przeszłości należy zaliczyć stare cmentarze katolickie na terenie gminy w Oleksowie, Wysokim Kole i Gniewoszowie, a także prawie nieczytelny w terenie dawny cmentarz żydowski w Gniewoszowie oraz nieczynną aktualnie linię kolejową z lat osiemdziesiątych XIXw. - Bąkowiec - Słowiki Nowe, stanowiącą obok Fortu V istotny niegdyś element obszaru warownego na przedpolu d. Twierdzy Dęblin na lewym brzegu Wisły.

8.2. Ocena stanu istniejącego.

Zniszczenia wojenne z czasów I wojny światowej (walki o twierdzę Dęblin - wówczas Iwanogord), oraz II wojny światowej (front na Wiśle w r. 1944 - 45) spowodowały, że na terenie gminy Gniewoszków zachowało się stosunkowo niewiele obiektów zabytkowych i w nienajlepszym stanie:

1. w grupie pięciu głównych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru (CRD) Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jedynie obiekty sakralne zespół poklasztorny w Wysokim Kole z Kościołem parafialnym z XVII w. z ogrodzeniem, cmentarzem i placem przykościelnym (zieleni urządzona) odbudowanymi po zniszczeniach II wojny światowej z wyjątkiem pozostałości d. Klasztoru oo. Dominikanów, oraz zespół kościelny z XVII w w Oleksowie składający się z Kościoła parafialnego, dzwonnicy, ogrodzenia i cmentarza przykościelnego - zachowały się w najlepszym stanie i są przykładem właściwego użytkowania i troski o ich zachowanie.
2. Negatywny przykład stanowią zdewastowane obiekty dworsko - parkowe w okresie II połowy XX wieku w Boguszówce i w Regowie Starym. Aktualnie w obu przypadkach zachowały się jedynie pozostałości parków i część budynków w Boguszówce i tylko ten obiekt posiada nowego właściciela i użytkownika.

3. Zabytkowy „Fort V” - w Borku stanowiący własność Skarbu Państwa (WP). Obecnie obiekt nieużytkowany, niezabezpieczony. Jest nieuporządkowany - trwała ruina.

Natomiast znaczna jest grupa obiektów na terenie gminy nie wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (CRD), ale posiadających walory, kwalifikujące je do wpisu,:

1. Zabytkowy układ przestrzenny Gniewoszowa z końca XVII w z zachowaną w znacznym stopniu starą zabudowę drewnianą w Rynku,
2. Unikalny obiekt zabytkowy na terenie gminy stanowi odcinek linii kolejowej Kozienice - Bąkowiec - Słowiki Nowe, z końca XIX w wchodzący również w skład systemu obronnego d. Twierdzy Dęblin - aktualnie nieużytkowany.
3. Szczególnego poszanowania dla przeszłości i historii wymagają obiekty cmentarne w zakresie zagospodarowania przestrzennego, adaptacji i porządkowania. Dotyczy to nie tylko zabytkowych i czynnych obiektów cmentarnych, ale również usunięcia zaniedbań w zakresie ochrony i opieki nad cmentarzem wojennym w Wysokim Kole i pożydowskim w Gniewoszowie.

8.3. Uwarunkowania.

Wszystkie obiekty zabytkowe wpisane do rejestru - wymagają wypełniania obowiązków wynikających z ustawy o ochronie dóbr kultury (tekst jednolity z 1998r) a ponadto:

1. Obiekty sakralne w Wysokim Kole i Oleksowie należy poddać pełnej rewaloryzacji i odbudowie, uwzględniając uporządkowanie i zagospodarowanie otoczenia oraz stref ochrony konserwatorskiej o promieniu 200 m.
2. Zdeastrowane zespoły dworsko - parkowe wymagają pilnego sporządzenia dokumentacji konserwatorskiej i podjęcia prac rewaloryzacyjnych, a także zapewnienia właściwych użytkowników i programów zagospodarowania i użytkowania.
3. Fort V - w Borku - wymaga ewentualnej zmiany użytkownika, ustalenia nowego programu użytkowania i rewaloryzacji oraz uporządkowania otoczenia i strefy ochronnej w granicach nieruchomości.
4. Obiekty cmentarne wymagają pilnego uporządkowania, zabezpieczenia, oznakowania i informacji, łącznie ze strefą ochrony sanitarnej o promieniu 50 m.
5. Wszelkie prace budowlane, adaptacyjne i remontowe obiektów zabytkowych oraz w ich strefach ochronnych należy uzgadniać z Oddziałem Wojewódzkim Państwowej Służby Ochrony Zabytków dla woj. Mazowieckiego. Delegatura w Radomiu ul. Żeromskiego 53.
6. Wszelkie roboty budowlane ziemne oraz związane z wykonaniem większych Inwestycji liniowych należy zgłaszać do Wojewódzkiego Archeologa celem uzyskania warunków prowadzenia robót oraz zapewnienia nadzoru archeologicznego.
7. Wszystkie obiekty zabytkowe na terenie gminy łącznie z obiektami przekazanymi do Muzeum Wsi Radomskiej mogą stanowić element atrakcyjności i promocji gminy.
8. Najpilniejszym zadaniem jest adaptacja i porządkowanie zabytkowego układu przestrzennego Gniewoszowa, głównie w zakresie układu komunikacyjnego starej zabudowy i uzupełnienia nowej, z twórczym przetworzeniem form tradycyjnych o właściwej skali i charakterze jako przykładów małomiasteczkowej urbanistyki z końca XVII w. oraz architektury z przełomu XIX i XX wieku. Wiąże się to między innymi z koniecznością opracowania nowego aktualnego „Studium historyczno urbanistycznego” dla potrzeb planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego Gniewoszowa.
9. Ochrona historycznego układu przestrzennego wymaga jednak dalszego rezerwowania terenu pod docelową trasę projektowanej obwodnicy komunikacyjnej po południowej stronie Gniewoszowa.

10. Realizacja parku krajobrazowego Doliny Środkowej Wisły miałaby bardzo korzystny wpływ na wzajemne relacje krajobrazu naturalnego (we wschodniej nadwiślańskiej części gminy), oraz otwartego krajobrazu rolniczego zurbanizowanego w jej pozostałej części.

9 WARTOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

9.1. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego.

9.1.1. Położenie w obrębie jednostek fizykogeograficznych.

Gmina Gniewoszków, zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną, wg J. Kondrackiego (1978, 1988, 1994) położona jest na Nizinie Środkowomazowieckiej oraz w obrębie Wzniesień Południowo-Mazowieckich taksonomicznie traktowanych jako makroregiony. W jej obrębie Nizinie Środkowomazowieckiej dzielące w granicach gminy znajduje się jednostka niższego rzędu tj. mezoregion Doliny Środkowej Wisły, a południowo-zachodni fragment należy do mezoregionu Równiny Radomskiej wchodzącej w skład Wzniesień Południowo-Mazowieckich. Na północy graniczy z Równiną Kozienicką. Granice między w/w równinami są w terenie w zasadzie nieczytelne.

W krajobrazie Niziny Środkowomazowieckiej dominują płaskie równiny denudacyjne lub tarasy rzeczne, urozmaicone występowaniem wydm. Gleby są przeważnie pseudobielicowe, ale w dnach dolin występują różnego typu mady. Makroklimat tego makroregionu jest cieplejszy od go otaczających, średnia temperatura stycznia wynosi ok. - 3 °C, lipca około 18 °. Roczna suma opadów jest stosunkowo niska i wynosi ok.

500 mm, ale w poszczególnych mezoregionach występują różnice. Mezoregion Doliny Środkowej Wisły obejmuje odcinek doliny Wisły rozciągający się od Puław po Warszawę. W jego skład wchodzi łąkowy taras zalewowy oraz wyższy wydmy taras piaszczysty. Wyżej położona równina Radomska stanowi obszar o wysokościach 150 - 230 m n.p.m. o powierzchni pofałdowanej. Słabo urozmaicona budowa geologiczna wpływa na małe zróżnicowanie form powierzchni terenu. Nachylenia terenu układają się w granicach 5 - 8 %. Jedynie w strefach krawędziowych wysoczyzny oraz w obrębie krawędzi dolin rzecznych nachylenia te przekraczają 10% i są przyczyną powstawania osuwisk czynnych. Na północy równina przechodzi w Równinę Kozienicką.

9.1.2. Budowa geologiczna.

9.1.2.1. Charakterystyka

Obszar gminy znajduje się w obrębie wielkiej jednostki strukturalnej jaką jest Niecka Brzeźna. Niecka zbudowana jest z utworów kredowych wypełnionych osadami trzeciorzędu i czwartorzędu. Część stropową utworów starszych (kredy) budują margle I mułowce mastrychtu, wyścielają je natomiast morskie osady paleocenu zalegające zwarcie na wschód od linii Pionki - Głowaczów. Strop kredowego podłoża stopniowo zapada się w kierunku NE. Oprócz paleocenu utwory trzeciorzędu reprezentowane są przez oligocen, miocen i pliocen. Oligocen wykształcony jest w facji dolnej - ilasto- mułowcowej i górnej - piaszczystej. Leżący wyżej miocen składa się z serii dolnej (facja piaszczysto-mułowcowa z przewarstwieniami żwirów) i górnej (facja lignitowa o dużej zawartości substancji organicznych). Osady pliocenu - najmłodszego okresu trzeciorzędu stanowią jednocześnie jego strop. Powierzchnia stropowa trzeciorzędu wykazuje znaczne deniwelacje, które związane są najprawdopodobniej z późnoplejstoceńską i interglacialną erozją. Reprezentowane są przez frakcję ilastą i występują w postaci płatów.

Całą powierzchnię gminy pokrywają natomiast osady czwartorzędowe zakumulowane w większości podczas zlodowacenia środkowopolskiego. Reprezentowane są przez osady pleistocenu i holocenu. Tworzą one zwartą pokrywę o zmiennej grubości. W holocenie - współczesnej epoce czwartorzędu w dolinach rzecznych powstały torfowiska i ukształtowały się piaszczysto-żwirowe i mułkowe tarasy zalewowe natomiast na powierzchni glin zwałowych nagromadziły się utwory zwietrzelinowe (eluwia). Piaski

czwartorzędowe, fluwioglacjalne i eoliczne eksploatowane są przez prywatnych właścicieli w kilkunastu punktach w niewielkiej skali, wykorzystywanych w lokalnym budownictwie. Eksploatacja odbywa się na "dziko" często w punktach blisko położonych od siebie powodując degradację krajobrazu.

9.1.2.2. Złoże kopalin

Na obszarze gminy występuje kilka złóż kopalin pospolitych, w tym :

- piaski akumulacji lodowcowej przeważnie - złoże " Sarnów", występujące również w małych pokładach na całym terenie gminy są eksploatowane na potrzeby lokalne surowce IIaste - występują w gminie, lecz przeważnie na obszarach pod powierzchnią dobrych gleb wyższych klas bonitacyjnych. Uniemożliwia to eksploatację na większą skalę I służy tylko zaspokajaniu potrzeb lokalnych
- Złoże „Sarnów” o zasobach udokumentowanych 350 tys. ton pozostaje obecnie nieeksploatowane. Wskazana jest korekta zasobów i porównanie jakości kopaliny z aktualnymi wymogami norm.

9.1.3. Warunki geomorfologiczne- charakterystyka.

Pod względem geomorficznym obszary położone w obrębie gminy stanowią:

- a) taras korytowy
- b) taras zalewowy niższy i wyższy holoceński
- c) taras akumulacyjny plejstoceniński
- d) plejstocenińską wysoczyznę morenową.

Obszar doliny Wisły na obszarze gminy stanowią tarasy: korytowy, zalewowy i akumulacyjny.

Taras ¹¹ korytowy" rozpościera się wzdłuż koryta rzeki Wisły na nieznacznej szerokości około 250 - 500 m i znajduje się na wysokości poniżej 115 m n.p.m.

Taras zalewowy niższy położony jest na wysokości 115 - 116 m n.p.m. i jest ograniczony wałami ochronnymi. Taras zalewowy wyższy ma szerokość około 5 km i wyniesiony jest w granicach 116 - 120 m n.p.m. Nachylenia terenu nie przekraczają 2%.

Często występują obszary bezodpływowe lub o słabym odpływie. W obrębie tarasu zalewowego wyższego położona jest północna część gminy.

Taras akumulacyjny rozciąga się na wysokości 120 - 125 m n.p.m. a nachylenia terenu wynoszą w granicach 2-5%. Powierzchnia tarasu przemodelowana jest wydmiami i niewielkimi zagłębieniami. W obrębie tego tarasu położona jest środkowa część gminy. Obszar tarasu akumulacyjnego w południowej części gminy przechodzi w wysoczyznę plejstocenińską w obrębie Równiny Radomskiej (obszar gminy położony na południe od Gniewoszowa - Wysokiego Koła

W rejonie wsi Zwoła stwierdzona występowanie czynnych procesów osuwiskowych w krawędzi doliny potoku Zwoła.

9.1.4. Warunki klimatyczne

Wg. klasyfikacji R. Gumińskiego gmina Gniewoszków położona jest w radomskiej dzielnicy klimatycznej. Podstawowe wskaźniki wynoszą :

- średnia roczna suma opadów atmosferycznych szacowana z trzydziestolecia wynosi 550 - 560 mm
- średnia roczna temperatura na omawianym obszarze wynosi + 8 ° C
- średnia długość okresu wegetacyjnego waha się od 211 do 215 dni
- średnia temperatura minimalna (styczeń) wynosi - 2 ° C
- średnia temperatura maksymalna (lipiec) wynosi - + 18,6 ° C

- średnia roczna ilość dni z pokrywą śnieżną - do 60 dni
- średnia roczna ilość dni z mgłą - 24dni
- średnia liczba dni z przymrozkiem - 116-117

Przeważająca część wiatrów na tym terenie pochodzi z kierunków północno- zachodniego i północno-wschodniego; kierunek tych wiatrów uzależniony jest od koryta Wisły .

Obszary leśne posiadają swoisty klimat lokalnych i zaliczane są w znacznej części do lasów wodochronnych, a główna ich rola polega na dużej zdolności retencyjnej. Wpływ na niewielkie zróżnicowanie poszczególnych parametrów mogą mieć duże powierzchnie leśne, ukształtowanie terenu, sieć rzeczna oraz charakter i pokrycie podłoża gruntowego. W dolinach rzek i obszarach podmokłych tworzą się zastoiska zimnego powietrza, wzrasta jego wilgotność oraz częściej występują i dłużej się utrzymują mgły.

Wskaźniki i warunki klimatyczne są bardziej wyrównane na obszarach leśnych i w ich pobliżu. Na obszarze gminy, podobnie jak w całym mezoregionie, przeważają wiatry północno-zachodnie rzadziej południowo-zachodnie i południowo-wschodnie.

9.1.5. Gleby- charakterystyka.

W większości gleby występujące na obszarze gminy wytworzone są z utworów czwartorzędowych tj. plejstocenijskich piasków i glin zwałowych oraz utworów pyłowych wodnego pochodzenia I są to gleby przeważnie bielcowe. W dolinach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych występują gleby mułowo-bagienne i gleby torfowe. Pod względem bonitacyjnym gleby charakteryzują się dużą różnorodnością. Na znacznym obszarze gminy, zwłaszcza we wschodniej i południowej jej części (Borek, Regów, Podmieście), występują gleby V i VI klasy bonitacyjnej. W północnej i środkowej części gminy (Od Wysokiego koła do Wólki Bachańskiej) występują gleby klasy V i VI

o zmiennych warunkach gruntowo - wodnych, użytkowane w znacznej części jako łąki i pastwiska.

Obszary o niekorzystnych warunkach glebowych użytkowane jako łąki i pastwiska a położone są w północnej części gminy. Gmina Gniewoszków to gmina typowo rolnicza

Użytki rolne stanowią około 80% ogólnej powierzchni gminy w tym:

grunty orne	5130 ha
sady	253 ha
użytki zielone	1293 ha

Przewagę ilościową - ponad 62% ogółu użytków rolnych stanowią grunty I i IV klasy bonitacyjnej.

Udział poszczególnych klas bonitacyjnych gruntów ornych (łącznie z sadami) przedstawia zamieszczony niżej wykaz:

klasa I	- 17 ha	- 0,3%
klasa II	- 194 ha	- 3,6%
klasa Ila	- 438 ha	- 8,1 %
klasa IIIb	- 781 ha	- 14,4 %
klasa IVa	- 1158 ha	- 21,4 %
klasa IVb	- 934 ha	- 17,3 %
klasa V	- 1195 ha	- 22,2 %
Klasa VI	- 682 ha	- 12,6%
Klasa Viz	7 ha	- 0,1%

W przypadku trwałych użytków zielonych udział i powierzchnia poszczególnych klas bonitacyjnych wynosi:

klasa I	- brak	
klasa II	- 9 ha	- 0,7 %
klasa III	- 256 ha	- 20,3 %
klasa IV	- 531 ha	- 42,1 %
klasa V	- 269 ha	- 21,3 %

klasa VI - 196 ha - 15,6 %

Większe kompleksy gleb dobrych występują w północnej i południowej części gminy, w obrębie sołectw: Borek, Regów, Sławczyn, Markowola, Marianów, Zwoła Stara.

Najlepszą wartość dla produkcji rolnej posiadają gleby brunatne i bielicowe i ten kompleks glebowy występuje w przeważającej części obszaru. Na pozostałych terenach gminy występują gleby bielicowe, ale wytworzone z piasków luźnych różnego pochodzenia oraz miejscami czarne ziemie - wytworzone z piasków słabo-gliniastych. Trwałe użytki zielone rozlokowane są na glebach mułowo bagiennych, torfowych i madach. W dolinie rzek grunty (mady) pozostają w użytkowaniu zielonym jako łąki i pastwiska.

Gleby torfowe to gleby bagienne, w których aktualnie zachodzi proces torfotwórczy, lub także w których został on niedawno zahamowany, ale masa torfowa nie uległa zmurszeniu. W glebach murszowo-torfowych nie zachodzą już procesy torfotwórcze, a sama masa torfowa uległa zmurszeniu w wyniku obniżenia wód gruntowych. Gleby te występują niewielkimi płatami w dolinie rzeki Zwolenki w południowej części gminy oraz w dolinach cieków.

Wzdłuż doliny rzeki Zwolenki występują obszary o przeważających spadkach 6-8%, okresowo narażone na procesy erozji wodnej i uprawowej.

9.1.6. Warunki wodne.

9.1.6.1. Warunki hydrogeologiczne- charakterystyka.

Pod względem hydrogeologicznym gmina położona jest na obszarze o korzystnych warunkach ujęć wód podziemnych. Atlas Zasobów i Zagrożeń Środowiska Geograficznego w Polsce IGiPZ PAN zalicza gminę do obszarów o dobrej zasobności wód podziemnych. Wody podziemne są przy znacznym stopniu zanieczyszczenia wód powierzchniowych, ostatnim rezerwuarem dobrej jakości wód pitnych dla ludności. Należy rozróżnić płytko występujące i nie izolowane od powierzchni utworami trudno przepuszczalnymi wody gruntowe i wody głębokie znajdujące się w warstwach wodonośnych pokrytych utworami izolującymi słabo przepuszczalnymi. Głównym źródłem zwykłych wód podziemnych są opady atmosferyczne z których część infiltruje w głąb ziemi i tworzy zbiorniki wód podziemnych o zróżnicowanej jakości i zasobności. Zgodnie z podziałem A. S. Kleczkowskiego (1988r.) w województwie mazowieckim znajduje się 14 głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) spośród 180 wydzielonych w kraju. Obszar całej gminy położony jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 405 Niecka Radomska (GZWP-405) - zbiornik kredowy. Kredowy poziom wodonośny związany jest z osadami kredy górnej, mastrychtu górnego. Występuje w spękaniach i szczelinach utworów marglisto-wapiennych, a wydajność jest uzależniona od ilości i wielkości spęknięć. Poziom ten zasilany jest poprzez przesączanie i przepływ w oknach hydrogeologicznych z odległych poziomów w osadach kenozoicznych. Jakość wód, oprócz znacznej ilości żelaza nie budzi większych zastrzeżeń pod względem chemicznym. Zaopatrzenie w wodę z wód głębinowych z poziomu wodonośnego kredowego występującego w okolicy Gniewoszowa na głębokości 20 do 35 m p.p.t. Do picia nadają się dopiero po odżelazieniu.

Występujący ponad nim poziom wodonośny czwartorzędowy tworzy zbiornik doliny środkowej Wisły GZWP 222. Zbiornik ten związany jest z utworami aluwialnymi i fluwioglacjalnymi doliny Wisły, Kotliny Warszawskiej i Kozienickiej, a także lokalnie z osadami przymorenowymi przyległych struktur wodonośnych. Jest to zbiornik nie posiadający izolacji od powierzchni terenu z wyjątkiem fragmentów położonych na wysoczyznach. Charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem wód i dobrym kontaktem z wodami w Wiśle i jej dopływach. Rzeki na tym obszarze mają charakter drenujący z wyjątkiem stanów powodziowych. Utwory wodonośne zbiornika charakteryzuje wysoka

zasobność. Wody zbiornika ze względu na brak izolacji powierzchniowej narażone są na silną antropopresję i związane nią zanieczyszczenia.

W obrębie doliny rzeki Wisły wody gruntowe występują na głębokości 1 - 4 m poniżej powierzchni terenu, przy jednoczesnych wahaniami poziomu wód dochodzących do

1, 0 m. W północnej części gminy na znacznych obszarach wody gruntowe występują na głębokości 0-1 m p.p.t W południowej części gminy zasadniczy poziom wód gruntowych występuje w przewadze głębiej niż 4,0 m od powierzchni terenu.

Cały północno-zachodni obszar gminy leży w strefie zasilania głównych zbiorników wód podziemnych o wysokiej ochronie (OWO), co oznacza wysoką podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych.

9.1.6.2. Wody powierzchniowe- charakterystyka.

Obszar gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Wisły, do której wody powierzchniowe wpływają za pośrednictwem drobnych dopływów. Na obszarze gminy przebiega dział wodny między zlewniami rzeki Wisły - zlewni I - go rzędu i zlewni Zagożdżonki zlewni II - rzędu.

Badania wykonane w punktach pomiarowo-kontrolnych na Wiśle sklasyfikowały te wody do III klasy czystości. Należy podkreślić iż w większości rzeki przepływające przez gminę zachowały swoją naturalność. Koryto ich w przeważającej większości jest zachowane w stanie naturalnym, co stanowi o ich wysokich walorach przyrodniczych.

Na terenie gminy po roku 2000 planowana jest modernizacja 1 zbiornika wodnego o powierzchni 0,5 ha w miejscowości Oleksów. Obecnie jego przeznaczenie to stawy rybne.

Obecnie w gminie Gniewoszków istnieje 11 zbiorników o łącznej powierzchni lustra wody 17,64 ha, i pojemności 109,9 tys. m³.

9.1.7. Szata roślinna- charakterystyka.

Potencjał biotyczny gminy Gniewoszków wyrażony jednostkami potencjalnej roślinności naturalnej wskazuje na duże podobieństwa do innych obszarów Doliny Wisły Środkowej i terenów wysoczyznowych Kotliny Kozienickiej oraz Równiny Radomskiej. Rozmieszczenie potencjalnych typów roślinności wskazuje bowiem duży stopień zbieżności z budową geologiczną.

Potencjalnie najżyźniejsze są obszary wysoczyzn morenowych, na których roślinność potencjalna należy do subkontynentalnych łąk (Tilio - Carpinetum) odmiany środkowopolskiej w postaci ubogiej lub żyznej, zależnie od warunków litologicznych materiału pokrywowego. Jednostki te obejmują uboższe i żyźniejsze postaci lasów dębowo-grabowych. Zbiorowiskami zastępczymi dla łąk w postaci ubogiej są: śródpolne zadrzewienia tarnin, uboższe postaci łąk łąkowych, , na siedliskach wilgotnych zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe, przy silnej degradacji murawy bliźniczkowe, zbiorowiska chwastów upraw zbożowych i upraw okopowych. Dla łąk w postaci żyznej zbiorowiskami zastępczymi są wysokoproduktywne łąki łąkowe, żyzne postaci zbiorowisk pastwisk, zbiorowiska segetalne upraw zbożowych i okopowych, a także bujnie rozwinięte zbiorowiska ruderalne. Obszary wzgórz morenowych, okresowo suchsze i dobrze naświetlone zajmują dąbrowy świetliste (Patentillo-albae Quercetum). Jednostka obejmuje lasy dębowe z bogatym florystycznie runem, tworzonym przez światłolubne zioła i trawy. Zbiorowiska zastępcze : murawy piaszkowe, ciepłolubne ziołorośla okrajkowe, zbiorowiska porębowe, murawy bliźniczkowe, zbiorowiska segetalne roślin zbożowych i upraw okopowych.

Tereny akumulacji piasków glacyofluwalnych to potencjalne siedliska Porów mieszanych sosnowo-dębowych (Pino-Quercetum). Zbiorowiska zastępcze: zarośla jeżyn, skupienia żarnowca, murawy piaszkowe, , murawy bliźniczkowe typu „psiar”, wrzosowiska; a na siedliskach wilgotnych i podmokłych - małaki niskoturzykowe. Na siedliskach wilgotnych

zbiorowiskami zastępczymi mogą być także najuboższe postaci zbiorowisk łąk, zróżnicowane zbiorowiska segetalne upraw zbożowych i upraw okopowych oraz słabo wykształcone zbiorowiska ruderalne. Doliny mniejszych cieków wodnych to obszary łągów jesionowo-olszowych występujących na haloceńskich madach i piaskach rzecznych oraz bagiennych lasów olszowych (*Carici elongate* - *Alnetum*) występujących na torfach. Specyficzną cechą struktury tego zbiorowiska jest występowanie przy drzewach kęp z gatunkami acidofilnych siedlisk leśnych i dolinek z roślinnością szuwarowo-baglenną. Zbiorowiskami zastępczymi są zarośla łożowe, szuwały wielkoturzycowe, małaki i torfowiska niskoturzycowe oraz niskowartościowe kwaśne łąki turzycowe.

Taras zalewowe Wisły w zasięgu corocznego zalewu (tj. dzisiaj w obrębie tzw. międzywala) to obszar łągów topolowo-wierzbowych stanowiących nadrzeczne lasy łąkowe z bogatym runem i pnączami występującymi na piaszczystych madach w pobliżu nurtu rzeki.

Zbiorowiskami zastępczymi są : zarośla wierzb wąskolistnych, zbiorowiska letnich terofitów na terenach zalewowych, zbiorowiska pnączy okrajkowych, dolinowe murawy zalewowe i piaszkowe, 1-2 kośne łąki wilgotne.

Taras wyższy pozostający w strefie zalewu epizodycznego, tj. przy maksymalnym (katastrofalnym) stanie wody stanowią obszar potencjalnego występowania łągu jesionowo -wiązowego. Lasy te posiadają bogate runo w którym ważną rolę odgrywają geofity wiosenne. Zbiorowiskiem zastępczym są : skupienia wiązków, czeremchy, bzu dzikiego, derenia, jeżyn i innych krzewów, żyzne wielokośne łąki świeże i pastwiska, zbiorowiska segetalne upraw zbożowych i okopowych oraz murawy zalewowe.

Z potencjałem siedliskowym związana jest współczesna struktura przestrzenna roślinności. Tereny najżyźniejsze najszybciej zostały zamienione na pola uprawne. Lasy zachowały się na obszarach najmniej rolniczo atrakcyjnych siedlisk borowych lub podmokłych siedlisk łąkowych. Zajmują one ponad 9,5 % Gniewoszków. Największe kompleksy leśne znajdują się w zachodniej części gminy, ponadto na obszarze całej gminy rozproszone są niewielkie powierzchnie leśne. Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski lasy gminy należą do VI Krainy Wyżyn Środkowopolskich, trzeciej dzielnicy przyrodniczo-leśnicznej Radomsko - Iłżeckiej.

Ze względu na rzeźbę terenu i wynikającą z niej mozaikę środowisk spotyka się tutaj występujące na przemian na wydmach suche bory sosnowe, niżej położone miejsca zajmują grądy, a w miejscach wilgotniejszych łągi i olsy. Gatunkiem panującym w borach jest sosna, w lasach wilgotniejszych dominuje olcha ze znacznym udziałem jesionu z pojedynczymi stanowiskami jaworu na granicy zasięgu. Wykonany po II wojnie światowej Kanał Gniewoszewsko-Kozlenicki, poprowadzony środkiem pradoliny Wisły spowodował w znacznym stopniu dewastację środowiska, a miejsce olsów, łągów, torfowisk pełniących ważną rolę w utrzymaniu odpowiednich warunków hydrologicznych zajęły łąki i pastwiska.

Stosunkowo dużą powierzchnię gminy zajmują zbiorowiska łąkowe (ok. 10 %). Należą do najciekawszych zbiorowisk roślinnych występujących na terenie gminy. Skupione są one głównie w dolinach rzek i mniejszych cieków wodnych. Zbiorowiska te odznaczają się szczególnymi walorami przyrodniczymi umożliwiając zachowanie dużej bioróżnorodności oraz pełniąc funkcje wodo i glebochronne, hydrologiczne (utrzymanie płytkich wód powierzchniowych), ponadto w nieco mniejszym zakresie klimatyczno- higieniczną i krajobrazową. W większości są to zbiorowiska seminaturalne, częściowo naturalne.

Zespoły roślinności szuwarowo-torfowiskowej występują głównie w dolinach cieków, starorzeczach, rzadziej w zagłębieniach bezodpływowych rozproszonych na terenie całej gminy.

Tereny te odznaczają się specyficznymi walorami przyrodniczymi, występująca w ich obrębie szata roślinna zawiera gatunki chronione i stwarza możliwości bytowania dla bogatego tu zespołu zwierząt związanych ze środowiskiem wodno-błotnym.

Zadrzewienia tworzą pojedyncze drzewa i krzewy lub ich skupienia nie będące zbiorowiskami leśnymi w gminie w sumie zajmują powierzchnię około 56 ha. Można je podzielić na:

- zadrzewienia przywodne ciągną się pasowo wzdłuż cieków wodnych. W ich skład wchodzi wierzby oraz olsza, brzoza, trzmielina i kruszyna wyrastające w postaci pojedynczych, odosobnionych okazów ponad warstwy krzewów,
zadrzewienia przydrożne - towarzyszą ciągom komunikacyjnym
zadrzewienia śródpolne, często porastają powiększającą się powierzchnię terenów
nie użytkowanych rolniczo, miedze oraz remizy śródpolne.

Na terenie gminy są to głównie zarośla tarniny, dzikiej róży, jeżyny, derenia oraz pojedyncze drzewa (dęby, grusze, jabłonie, brzozy i sosny). Zadrzewienia takie stanowią ostoję dla wielu gatunków roślin i zwierząt, a także wspierają stabilność krajobrazu poprzez:

- zwiększenie lokalnej retencji wodnej, ograniczenie ewaporacji na gruntach ornych, ochrona czystości wód powierzchniowych,
- ograniczanie prędkości wiatru, przeciwdziałanie erozji wodnej i wietrznej,
- poprawę warunków klimatyczno-higienicznych i ekologicznych w obrębie terenów zabudowanych, zwiększenie atrakcyjności turystycznej terenu.

9.1.8. Fauna- charakterystyka.

Dotychczasowe badania przyrodnicze ze względu na rangę przyrodniczą poszczególnych terenów gminy koncentrowały się w dolinie rzeki Wisły. Na pozostałym obszarze gminy nie prowadzono kompleksowych badań przyrodniczych, stąd istniejące dane z tych terenów są fragmentaryczne i dotyczą zaledwie gatunków kręgowców w większości ptaków zarejestrowanych w kartotece Radomsko - Kieleckiego Towarzystwa Przyrodniczego.

Na przełomie lat osiemdziesiątych metodą atlasową przebadano pola Polskiego Atlasu Ornitologicznego leżące na terenie gminy. W latach 1984/85 i 1994/95 na terenie gminy przeprowadzany był w ramach Europejskiego Cenzusu Gniazd Bociana Białego - spis gniazd tego gatunku znajdujących się na tym obszarze. W dolinie Wisły i na pozostałym obszarze gminy odnotowano łącznie 111 gatunki ptaków lęgowych prawdopodobnie lub możliwie lęgowych, na obszarach wysoczyzny skład gatunkowy jest wyraźnie uboższy. Należy uznać, że jest to najlepiej przebadana grupa zwierząt na terenie gminy, a stosunkowo duża liczba gatunków świadczy o dużej różnorodności środowisk i ich wartości przyrodniczej szczególnie dolin rzecznych. Spośród nich sieweczka obrożna, rybitwa białoczelna to gatunki wymienione jest w "Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt", a derkacz znajduje się w Europejskiej Czerwonej Liście Zwierząt.

Lista ptaków stwierdzonych w polach Polskiego Atlasu Ornitologicznego mieszczącego się w granicach gminy Gniewoszków.

1. perkozek
2. rdzawoszyj
3. bączek

Diagnoza stanu gminy
Uwarunkowania rozwoju gminy

4. bocian biały
5. bocian czarny
6. łąbądz niemy
7. krzyżówka
8. cyranka
9. cyraneczka
10. głowienka
11. czernica
12. trzmielojad
13. błotniak stawowy
14. krogulec
15. myszołów
16. pustułka
17. kobuz
18. rybotów
19. kuropatwa
20. bażant
21. kropiatka
22. kokoszka wodna
23. łyśka
24. sieweczka rzeczna
25. sieweczka obrożna
26. czajka
27. brodziec piskliwy
28. bekas
29. rycyk
30. krwawodziób
31. mewa śmieszka
32. mewa pospolita
33. mewa srebrzysta
34. rybitwa zwyczajna
35. rybitwa białoczelna
36. grzywacz
37. sierpówka
38. turkawka
39. kukułka
40. puszczyk
41. jerzyk
42. dudek
43. kątogłów
44. dzięcioł zielony
45. dzięcioł czarny
46. dzięcioł duży
47. dzięciołek
48. skowronek
49. świergotek drzewny
50. świergotek łąkowy
51. rudzik
52. słowik szary
53. kopciuszek
54. pleszka
55. brzegówka
56. dymówka
57. oknówka

nl. w.

nl. w.

58. pliszka żółta
59. pliszka siwa
60. pokląkwa
61. kląskawka
62. białorzytka
63. kos
64. kwiczoł
65. drozd śpiewak
66. strumieniówka
67. rokitniczka
68. łązówka
69. trzmienniczek
70. trzciniak
71. zaganiacz
72. piegża
73. cierniówka
74. kapturka
75. pokrzewka ogrodowa
76. świstunka górska nl.
77. świstunka leśna
78. pierwiosnek
79. piecuczek
80. musikrólik
81. muchołówka szara
82. muchołówka żałobna
83. raniuszek
84. sikora czarnogłowa
85. czubakta
86. sosnówka
87. modraszka
88. bogatka
89. kowalik
90. pełzacz leśny
91. wilga
92. gąsłorek
93. sójka
94. sroka
95. kawka
96. gawron
97. wrona
98. kruk
99. szpak
100. wróbel 101
.mazurek
102. zięba
103. kulczyk
104. dzwonec
105. szczygieł
106. makolągwa
107. gil
108. trznade
109. ortolan
- HO. potrzos
111. potrzuszcz

Gmina leży w strefie występowania co najmniej sześciu gatunków gadów występujących w Polsce.

Obszar gminy leży w zasięgu występowania 13 gatunków płazów związanych z niżem polskim.

Na uwagę zasługuje występowanie żaby śmieszki, największego płaza polski - gatunku charakterystycznego dla dużych zbiorników wodnych.

Spośród 77 gatunków minogów i ryb słodkowodnych występujących w obecnych granicach naszego kraju i 38 gatunków podawanych dla byłego województwa radomskiego w Środkowej Wiśle odnotowano 31, ichtiofauna mniejszych cieków na terenie gminy nie była badana. Do najbardziej pospolitych należy zaliczyć leszcza, płoć krąpla, jelca, klenia, sandacza i świnkę. Z listy gatunków niegdyś pospolitych na początku naszego wieku ubył dwa tj.: jesiotr zachodni i łosoś. Na uwagę zasługują gatunki półwędrowne i wędrowne min.: certa, ciosa, węgorz i minóg rzeczny oraz różanka składająca ikrę do jamy skrzelowej małży. W ichtiofaunie starorzeczy dominują gatunki wód stojących i wolnopłynących, są to płocie, wzdręgi, karasie i okonie do cenniejszych należy zaliczyć węgorza.

Najczęściej spotykane i dominujące gatunki w Wiśle za T. Backiel

1. szczupak
2. leszcz
3. krąp
4. ukleja
5. jelec
6. kleń
7. jaz
8. świnka
9. boleń
10. różanka
11. okoń
12. sandacz.

Brak informacji o zwierzętach bezkręgowych.

Na terenie gminy nie stwierdzono występowania gatunków zwierząt wokół gniazd lub stanowisk lęgowych których na mocy rozporządzenia o ochronie gatunkowej zwierząt wytaczane są strefy ochronne.

9.1.9. Ochrona przyrody.

W obrębie gminy nie występują obszary prawnie chronione.

9.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego.

Podstawą prawną do planowania przestrzennego jest uchwalona przez Sejm RP w roku 1994 ustawa o planowaniu przestrzennym. Jest to jednocześnie pierwszy w Polsce akt prawny przyjmujący ekorozwój jako podstawę gospodarowania. Przyjęcie tej zasady oznacza iż we wszystkich działaniach zmierzających do osiągnięcia założonych celów podstawowym kryterium oceny będzie ich wpływ na środowisko. W raporcie o stanie Gminy zostały rozpoznane i scharakteryzowane zarówno elementy abiotyczne środowiska przyrodniczo-krajobrazowego jak i jego potencjał biotyczny. Elementy te stanowią spójny system przyrodniczy gminy i determinują potencjalne możliwości rozwoju Gminy. Jednak z uwagi na fakt iż granice każdej gminy powstały z reguły w

oparciu o decyzje administracyjne - systemu tego zatem nie można rozpatrywać bez uwzględnienia szerszego tła przyrodniczego.

9.2.1. WARUNKI GEOMORFOLOGICZNE - uwarunkowania.

Z uwagi na rzeźbę terenu gmina Gniewoszków posiada korzystne warunki do rozwoju rolnictwa. Większość jej terytorium cechuje się rzeźbą równinną i niskofalistą. Jedynie na krawędziach dolin rzecznych zwłaszcza w dolinie potoku Zwoła (Zwolanka) i w przypadku zboczy wysoczyzny morenowej obserwuje się większe deniwelacje terenu. Nachylenia zboczy przekraczają tu 10 % i dotyczą przede wszystkim stref krawędziowych dolin rzecznych. W dolinie Zwolanki, na stromych zboczach o predyspozycjach do powstawania osuwisk, występują pola osuwisk czynnych i mieszanych. Tak więc na większości obszaru gminy istnieją dogodnie warunki do uprawy mechanicznej oraz nie występuje także zagrożenie erozją (z wyjątkiem krawędzi dolin rzecznych).

Chcąc uzupełnić funkcję rolniczą gminy o funkcję turystyczno-rekreacyjną należy uwzględnić w jej rozwoju przestrzennym dwa uwarunkowania wynikające z morfologii terenu. Pierwszy wynika z zachowania naturalnego bogactwa form, z czym wiąże się duża różnorodność biocenotyczna i krajobrazowa (największa w północno-wschodniej i środkowej części gminy) różnorodność ta decyduje o walorach środowiska przyrodniczego, korzystnego dla rozwoju funkcji turystycznych jak i ochrony przyrody. Drugi warunek dotyczy ograniczenia inwestycji w strefach krawędziowych wysoczyzny, a zwłaszcza na zboczach dolin. Wszystkie formy budownictwa powinny być tu wykluczone. Takie inwestycje mogą uaktywnić procesy stokowe i w konsekwencji doprowadzić do zniszczenia krawędzi poprzez erozję i seliflukację.

9.2.2. WARUNKI KLIMATYCZNE - uwarunkowania.

Warunki klimatyczne określają potencjalne możliwości rozwoju rolnictwa. Podstawową charakterystyką jest długość okresu wegetacyjnego wynoszącego dla gminy 210 dni. Pozwala to na uprawę większości roślin uprawianych w tej części Polski. Najgroźniejsze dla rozwoju produkcji roślinnej, w tym szczególnie warzywniczej i ogrodniczej są występujące tu późno-wiosenne przymrozki oraz okresy posuchy występujące z uwagi na małą retencję niwialną w okresie zimowym. Może to prowadzić do wymarzania upraw oraz małej koncentracji wilgoci w glebie, szczególnie w okresie siewów.

9.2.3. GLEBY -uwarunkowania.

Rozwój rolniczy gminy Gniewoszków determinowany jest bardzo silnie poprzez pokrywą glebową, a ściślej przez jej wartość produkcyjną związaną ściśle z żyznością gleb. Konsekwencją zachodzących w przyszłości procesów geologicznych jest duże rozprzestrzenienie na obszarze gminy małych oraz utworów lekkich (głównie piasków luźnych i słabogliniastych). Gleby bardzo dobre, dobre zajmują 3,9 %, gleby średnio dobre zajmują 22,5 %. Największe rozprzestrzenienie mają gleby orne średniej jakości (klasa IV a i IV b), zajmują one ponad 38 % ich całości. Dość duży obszar stanowią gleby słabe (klasa V ok.22,2 %). Klasa bardzo słaba (klasa VI i Viz) stanowi 12,7 % gruntów ornych w gminie. Grunty tej ostatniej klasy powinny być przeznaczone pod zalesienie.

W przypadku zmiany kierunków wykorzystania gleb klas I-IV (65,1 %) z rolniczego na nie rolny wymagany jest szczególny tryb wyłączania ich z użytkowania rolniczego (nie dotyczy IV klasy bonitacyjnej w przypadku gruntów pod zabudowę mieszkaniową). W świetle ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 26 marca 1982 r (Dz. U. z dnia 6 kwietnia 1982r Nr 11, poz. 79 zm.; Dz. U. z 1984 r Nr 35 poz. 185; z 1988 Nr

24, poz. 169; z 1991 Nr 101 poz. 444; art. 2 ust. 1; pkt. 2 i art. 5 ust. 3 podjęcie działań zmierzających do przeznaczenia gruntów na cele nie rolnicze wymaga zgody odpowiedniego ministra (Ministra Rolnictwa lub Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa). Musi być to ujęte w projekcie planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego i przedłożone do akceptacji Ministerstwa w terminie nie krótszym niż 3 lata przed zamierzonym wyłączeniem gruntów z produkcji rolnej (art. 8; ust. 1).

Niekorzystną dla rolnictwa jest również struktura bonitacyjna gleb w środkowej i zachodniej części gminy, która wykazuje pewne naturalne ograniczenia w rozwoju intensywnej produkcji roślinnej na tym terenie z uwagi na wysoki udział gleb klas niższych.

9.2.4. WARUNKI WODNE - uwarunkowania

9.2.4.1. Warunki hydrogeologiczne.

Zasoby wodne gminy wystarczają do normalnego funkcjonowania i nie stanowią bariery dalszego jej rozwoju.

Na obszarze gminy ujmowane są dwa poziomy wodonośne : czwartorzędowy i kredowy. Zbiornik wód czwartorzędowych doliny środkowej Wisły pozbawiony izolacji od powierzchni terenu, posiadający dużej miąższości warstwę wodonośną jest zbiornikiem o bardzo łatwej odnawialności wód i dużej zasobności. Zasilany jest głównie przez Infiltrację wód opadowych na swoim obszarze a dodatkowo przez lateralny z wysoczyzny. W przypadku większego zapotrzebowania należy wykonać studnie wiercone do poziomów kredowych. Wody z utworów kredy są średniej twardości (wyjątkowo bardzo twarde), z nadmierną ilością związków żelaza co powoduje ich mętnienie. Pod względem bakteriologicznym nie budzą zastrzeżeń. Poziom ten zasilany jest poprzez przesączanie i przepływ w oknach hydrogeologicznych z odległych poziomów w osadach kenozoicznych. Pod względem jakości wody kredowe z większości należy uznać za dobre. Do picia nadają się dopiero po odżelazieniu. Cały obszar gminy leży w strefie zasilania głównych zbiorników wód podziemnych o wysokiej ochronie (OWO), co oznacza wysoką podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych. Czas migracji zanieczyszczeń na tych terenach wynosi od 25 do 100 lat. Ochrona wód podziemnych przed zanieczyszczeniami polega przede wszystkim na likwidacji antropopresji w strefach zasilania, oprócz instrumentów ekonomicznych i prawnych ważne są działania edukujące społeczeństwo. Edukacja może odbywać się poprzez przekazywanie danych o aktualnej jakości wód podziemnych, a także informacji o źródłach zagrożeń i metodach przeciwdziałania ich zanieczyszczeniu.

9.2.4.2. Wody powierzchniowe.

Gmina posiada dobrze wykształconą sieć rzeczną. Istnieje tu też wiele naturalnych i sztucznych obniżeń o wysokim poziomie wód gruntowych. Wody rzeki Wisły na obszarze gminy posiadają wodę w klasie III, należy się także spodziewać podobnej sytuacji w odniesieniu do pozostałych cieków. Jedną z przyczyn jest brak kanalizacji poszczególnych sołectw oraz znikome zdolności do samooczyszczenia zmeliorowanych odcinków rzeki. Należy dążyć zatem do poprawienia jakości wód poprzez równoczesną z wodociągowniem rozbudowę sieci kanalizacyjnej. Poważnym utrudnieniem w zagospodarowaniu przestrzennym jest fakt iż znacząca część gminy znajduje się na terenie tarasu zalewowego Wisły zagrożonego „wodą stuletnią” .

9.2.5. SZATA ROŚLINNA -uwarunkowania.

Głównym uwarunkowaniem wynikającym z potencjału siedlisk jest wykorzystanie jego naturalnych możliwości do optymalizacji zarówno gospodarki leśnej jak i rolnej. W przypadku kierunku rozwoju funkcji rolniczej gminy jako wiodącej i priorytetowej należy przestrzegać zgodności zasobów biotycznych (naturalnych) z kierunkami produkcji rolnej. Rozwijając zaś funkcje dodatkowe tj.: turystyczne i rekreacyjne należy zwrócić uwagę na zwiększenie odporności drzewostanów oraz walorów krajobrazowych, poprzez zwiększenie różnorodności biologicznej zbiorowisk roślinnych. Można osiągnąć ten cel poprzez stopniową ukierunkowaną przebudowę drzewostanów zgodnie z potencjałem siedliskowym. Z uwagi na dużą wartość przyrodniczą zadrzewień w krajobrazie otwartym, zwiększenie powierzchni lasów winno być ważnym elementem gospodarki na najsłabszych gruntach rolnych, przy realizacji koncepcji ekologicznie zrównoważonego rozwoju gminy. Ważnym jej elementem będzie również zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych. Należy także podjąć działania zmierzające do odnowienia zakrzewień i zadrzewień wzdłuż zmeliorowanych odcinków cieków w celu podniesienia różnorodności biologicznej, zachowania ostoi i stanowisk lęgowych dla zwierząt, a także stworzenia naturalnego systemu oczyszczania wód spływających z terenów rolniczych.

9.2.6. FAUNA - uwarunkowania.

Stosunkowo bogaty skład awifauny i ichtofauny zasiedlający gminę pozwala stwierdzić, że na jej terenie zachowało się wiele cennych terenów przyrodniczych będących jej ostojami. Najcenniejsze obserwowane tu gatunki należą do grupy wodno- błotnych o najwyższym stopniu zagrożenia wymarciem. Należy więc dołożyć wszelkich starań w celu zachowania środowisk wodno-błotnych na terenie gminy. Środowiska te jednocześnie stanowią miejsce rozrodu, żerowania i odpoczynku wielu innych gatunków zwierząt, dlatego po przeprowadzeniu dodatkowych bardziej szczegółowych obserwacji należy spodziewać się poszerzenia listy gatunków zwierząt bytujących na terenie gminy. Największym bogactwem gatunkowym fauny charakteryzują się obszary w południowej, południowo-wschodniej i centralnej części gminy. Wśród gatunków ssaków jeszcze nie wykrytych należy spodziewać się przede wszystkim gatunków nietoperzy, a z uwagi na przebiegającą przez gminę zachodnią granicę występowania zębiełka białawego i smużki możliwe jest także wykrycie tych gatunków.

9.2.7. OCHRONA PRZYRODY - uwarunkowania.

9.2.7.1 Obiekty prawnie chronione.

Na terenie gminy brak jest obiektów tego typu. W tekście obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego wyodrębniono użytek ekologiczny w Sarnowie. Jednakże nie objęto tego terenu ochroną prawną.

9.2.7.2 Obiekty i obszary o wysokich wartościach przyrodniczych

Na terenie gminy występują obszary o wysokich i bardzo wysokich walorach przyrodniczych zasługujące na ochronę. Dotychczasowy stan ochrony przyrody na terenie gminy Gniewoszów w stosunku do jej zasobów należy uznać za niewystarczający. Szczegółowa analiza poszczególnych elementów przyrodniczych pozwala na stwierdzenie, że :

najwyższe wartości przyrodnicze posiadają tereny w Dolinie Środkowej Wisły. Jednak lokalnie uległy one obniżeniu. Wysokim walorom przyrodniczym towarzyszą na tym terenie duże walory rekreacyjne ,

do ważnych z punktu widzenia ochrony przyrody należy zaliczyć także tereny lokalnych korytarzy ekologicznych dolin rzek Zwolanki i Strugi Mozolickiej. na terenie całej gminy występują fragmenty ciekawych środowisk stanowiących enklawy dzikiej przyrody oraz kępy i pojedyncze drzewa zasługujące na ochronę ,
ważną rolę jako korytarze ekologiczne pełnią doliny pozostałych cieków (w tym i okresowych) posiadające seminaturalne zbiorowiska łąkowe wraz z lokalnymi zadrzewieniami i zakrzewieniami. Lokalnie jednak w strefach lokalizacji osadnictwa warunki przyrodnicze tych korytarzy są istotnie obniżone,

Współczesna ochrona przyrody nie polega już tylko na zachowaniu najcenniejszych jej fragmentów w rezerwach przyrody i parkach narodowych. Obecnie dąży się do takich zmian w sposobach gospodarowania , które pozwalają utrzymać środowisko na dużych zamieszkałych przez człowieka obszarach wykorzystywanych gospodarczo. Działania gminy na rzecz ochrony przyrody powinny koncentrować się więc na stworzeniu programu ochrony przyrody uwzględniającego ochronę, wzmocnienie i powiększenie obszarów o wysokiej stabilności ekologicznej , wzrost lesistości, odbudowanie naturalnej retencji oraz wzmocnienie populacji gatunków zagrożonych. Cele te można częściowo osiągnąć również poprzez wskazanie i formalne utworzenie lokalnego systemu obszarów chronionych.

Przy rozwijaniu funkcji turystyczno - rekreacyjnej system terenów chronionych może znacznie podnieść atrakcyjność turystyczną gminy. Sieć taka oznacza również zabezpieczenie i wzmocnienie lokalnego potencjału biologicznego oraz praktyczną ochronę jego bioróżnorodności.

Opracowane dotychczas w Polsce programy i plany (Narodowy Program Ochrony Środowiska Przyrodniczego do roku 2010 czy Strategia ochrony żywych zasobów przyrody w Polsce i inne) podkreślają znaczenie ochrony różnorodności biologicznej. Ustawa o ochronie przyrody z 16 października 1991 r. daje szereg uprawnień samorządom dostępnych wcześniej wyłącznie Ministrowi Ochrony Środowiska. Władze gminne na samym obszarze mogą wprowadzić: ochronę gatunkową roślin i zwierząt, wyznaczyć obszary chronionego krajobrazu,

wprowadzić ochronę indywidualną i terenów lub obiektów w postaci:

- pomników przyrody,
- stanowisk dokumentacyjnych,
- użytków ekologicznych
- zespołów przyrodniczo - krajobrazowych,
- ile Minister lub Wojewoda nie wprowadzili wcześniej tych form.

Przeprowadzona analiza potencjału biologicznego gminy pozwala zaproponować utworzenie lokalnego systemu obszarów chronionych, w tym: rezerwatu przyrody,

Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego, zespołów przyrodniczo - krajobrazowych, użytków ekologicznych, pomników przyrody,

9.2.7.3. Opis obiektów cennych przyrodniczo i kwalifikujących się do objęcia ochroną.

Obszar o istotnych wartościach przyrodniczych - projektowany rezerwat przyrody „Dunajek” ;

Ustawa o Ochronie Przyrody z 1991 r . określa rezerwat jako obszar obejmujący zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów

naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych. W Polsce rezerваты zajmują 0,39 % powierzchni kraju, a do roku 1995 utworzono ich 1122. Stanowią one dość niejednorodną grupę, a stan ten jest efektem okresu obowiązywania poprzedniej ustawy o ochronie przyrody, gdy utworzenie rezerwatu było jedyną praktyczną możliwością zabezpieczenia cennego lecz obszarowo niewielkiego obszaru.

Na terenie gminy wytypowano jeden obiekt pretendujący do ochrony w formie rezerwatu przyrody.

Projektowany rezerwat - Dunajek (fragment).

Rezerwat ornitologiczny. Obejmuje jeden z ciekawszych fragmentów największej w Europie rzeki o nieuregulowanym korycie, z licznymi piaszczystymi wyspami i łachami., rozciągający się od Sandomierza do Płocka (Wisła Środkowa). Brzegi rzeki zajmują głównie zarośla wierzbowe, łąki i pastwiska kośne. Z uwagi na charakter wysp i łach „wędrujących” w korycie Wisły obejmuje on (jak większość proponowanych na Wiśle rezerwatów) odcinek koryta Wisły w granicach gminy oraz gmin sąsiednich położonych na terenie województw mazowieckiego i lubelskiego. Według projektu obszar „międzywała „ (pomiędzy korytem, projektowanym i Istniejącym wałem) stanowić będzie otulinę rezerwatu. Na całym odcinku Wisły Środkowej wykryto gniazdowanie 40- 50 gatunków ptaków. Są to między innymi : sieweczka obrożna (165-180 par), sieweczka rzeczna (270-280 par), mewa pospolita (2400 par), mewa śmieszka (ok.8500 par), mewa srebrzysta (43-46 par), rybitwa białoczelna (440-480 par), rybitwa pospolita 1550-1600 par). Dla kilku gatunków Wisła stanowi główną ostoję na obszarze Polski. Min. gniazduje tu 50% polskiej populacji rybitwy pospolitej, 80% w przypadku rybitwy białoczelnej i aż 95% mewy pospolitej. Rzeka stanowi też ważny szlak wędrówkowy ptaków, które żerują tu podczas wędrówki. Licznie zimują tu ptaki wodno-błotne: czapla siwa, łabędź niemy gągął czy tracz nurogęś. Wisła stanowi ważny węzeł i korytarz ekologiczny zarazem umożliwiający przepływ genów pomiędzy populacjami o rozległych i rozczłonkowanych zasięgach lub też

dla gatunków pierwotnie

występujących w basenie Bałtyku na tereny śródlądzia.

Dolina Wisły Środkowej - projektowany Nadwiślański Park Krajobrazowy

Parki Krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wysokie wartości przyrodnicze , historyczne i kulturowe, a celem ich utworzenia jest zachowanie i upowszechnienie tych wartości w warunkach racjonalnej gospodarki. Nieruchomości, grunty leśne i orne znajdujące się na terenie objętym ochroną pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Według opracowania Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego projektowany Nadwiślański Park Krajobrazowy ma objąć wschodnią część gminy znajdujący się w dolinie Wisły. Teren ten stanowi część jednego z najcenniejszych europejskich ekosystemów rzecznych. Na odcinku od Sandomierza do Płocka koryto rzeki zachowało swój naturalny charakter, stwarzając mozaikę bogatych środowisk. W obrębie koryta występują bowiem tereny bagienne, piaszczyste wyspy, łachy i lasy łęgowe stanowiące ostoję dla wielu gatunków ptaków wodno-błotnych oraz szeregu innych organizmów. Brzeg rzeki i terasę zalewową zajmują głównie zarośla wikliny oraz łągi wierzbowo-topolowe, a także łąki i pastwiska kośne. Rzeka jest obecnie w niewielkim stopniu użytkowana jako szlak żeglugowy. Wykorzystując naturalny charakter doliny i koryta rzeczno-gniazdują tu: trzecie nurogęsi, krwawodzioby, rycyki, brodźce piskliwe, rybitwy białoczelne i pospolite, ostrzygojady , strumieniówki, remizy i dziwonnie. Walory przyrodnicze Wisły Środkowej zostały opisane w niniejszym tekście również przy charakterystyce projektowanego rezerwatu „Dunajek”.

Zgodnie z konwencją „Ramsar” o obszarach wodno-błotnych mających unikatowe znaczenie dla ptactwa wodno-błotnego odcinek ten został zakwalifikowany do ochrony w skali międzynarodowej.

Obszary o wysokich walorach przyrodniczych graniczące z gminą - Otulina Koziennickiego Parku Krajobrazowego

KOZIENICKI PARK KRAJOBRAZOWY - CHARAKTERYSTYKA

Utworzony Uchwałą Nr XV/70/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z dnia 08 czerwca 1983 r. . Obecna powierzchnia Parku wynosi 15 098 ha a otuliny 30 437 ha. Celem utworzenia Parku było zachowanie charakterystycznego środowiska przyrodniczego położonego na pograniczu dwóch dużych jednostek przyrodniczo- geograficznych Mazowsza I Małopolski. Park Krajobrazowy chroni lokalny krajobraz przyrodniczo - geograficzny, w tym znaczne obszary naturalnych lasów Puszczy Koziennickiej z występującymi na północnej granicy zasięgu: jodłą, jaworem i bukiem (zasięg karpacki) tworzącymi z pozostałymi gatunkami drzewostany mieszane, zajmujące siedliska leśne z bogatą roślinnością zielną, ciekawym ukształtowaniem powierzchni terenu i różnorodnym krajobrazem.

Koziennicki Park Krajobrazowy jest jednym z ponad 100 tego typu obiektów w Polsce. Należy jednak do najlepiej rozpoznanych i opisanych pod względem przyrodniczym. Walory przyrodnicze puszczy zostały wyczerpująco opisane w monografii przyrodniczo-leśnej „Lasy Puszczy Koziennickiej”. Według tej publikacji teren Parku charakteryzuje się malowniczym krajobrazem równinnym, poprzecinany wałami wydmowymi z licznymi bagienkami i leniwie płynącymi strumykami. Do największych rzek należą: Zagożdżonka, Leniwa i Gzówka z Pacynką.

Lasy zajmują ponad 90% powierzchni Parku i około 50% łącznej powierzchni Parku i Otuliny. W lasach przeważają średnio żyźne siedliska boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego świeżego i lasu mieszanego. Gatunkiem panującym jest sosna pospolita z domieszką dębu, jodły i brzozy. Niektóre jej egzemplarze osiągnęły wiek ponad 300 lat. ponadto na terenie puszczy sporadycznie występuje dwie formy sosny pospolitej: sosna

kołnierzykowata i guzełkowata. Najbogatszymi zbiorowiskami Puszczy są grądy i łągi z drzewostanami jodłowo-dębowo-grabowymi i olszowymi z domieszką modrzewia polskiego, świerka, lipy, wiązu, wierzby i jesionu z bardzo bogatym, wielogatunkowym podszytem.

Bardzo bogatą i zróżnicowaną roślinność zielną w zależności od siedliska I drzewostanu reprezentuje 31 gatunków objętych ścisłą ochroną, 8 gatunków chronionych częściowo oraz 17 rzadkich. Najcenniejsze z nich to: czosnek
niedźwiedzi, lilia złotogłów, wawrzynek wilczelyko, groszek wschodniokarpacki, dziewięciśń bezłodygowy, zimozłót północny, widłak wroniec, zachyłka oszczepowata, fiołek kosmaty, narecznica grzebieniasta, gorysz siny, jastrzębiec sabaudzki, wąkrotak zwyczajna, rosiczka okrągłolistna, buławnik czerwony, sasanka otwarta.

Bogactwo i zróżnicowanie flory sprzyja bytowaniu na tym obszarze ptaków, których stwierdzono ponad 300 gatunków, w tym 147 lęgowych. Do najcenniejszych należą: orlik krzykliwy, bocian czarny, trzmielojad, zimorodek, kraska, dzięcioł czarny, dzięcioł zielonosiwy, siniak, pokrzywnica, gil.

Na omawianym obszarze występuje 58 gatunków ssaków, w tym 16 gatunków nietoperzy. Chiroptero-fauna Puszczy należy do najbogatszych w Polsce. Występują tu między innymi: nocek Bechsteina, nocek Natterera, nocek wąsatek, nocek Brandta, mroczek posrebrzany, mroczek późny, borowiaczek (Borowiec Leislera), gacek brunatny, mopek , bóbr europejski, popielica, orzesznica, lis, jenot, borsuk, gronostaj, łasica łaska, dzik, łoś, sarna. Herpetofaunę reprezentuje 18 gatunków; w tym rzekotka

drzewna, ropucha paskówka, kumak nizinny, padalec, jaszczurka żyworodna, zaskroniec, żmija zygzakowata.

W najcenniejszych fragmenty Puszczy utworzono 10 rezerwatów przyrody. "Zagożdżon", "Pionki", "Ponty im. Teodora Zielińskiego", "Jedlnia", "Ciszek", Brzeźniczka", "Załamane", "Krępiec", Ługi Helenowskie i Miodne . Planuje się utworzenie 6 kolejnych rezerwatów przyrody: "Źródło Królewskie", "Leniwa¹, Ponty-Dęby, Guśc , „Las Gniwoszka”, „Okólny Ług”. W granicach Parku znajduje się 132 pomniki przyrody w tym jedna aleja drzew i dwa głązy narzutowe, 84 użytki ekologiczne i 2 parki zabytkowe.

W przyszłości planuje się powiększenie Parku tak aby objąć ochroną cały obszar Puszczy Kozienskiej.

OTULINA KOZIENICKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO - KONCEPCJA DOCELOWA

Prowadzona od roku 1983 inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza oraz wprowadzana od 1995 roku koncepcja unowocześnionej gospodarki leśnej uwzględniającej wskazania trwałego i zrównoważonego rozwoju skłoniły Wojewódzkiego Konserwatora do zgłoszenia projektu korekty dotychczasowych granic.

Obecnie Kozienski Park Krajobrazowy i jego otulina nie obejmują obszaru gminy Gniewoszków. Według koncepcji docelowej granice otuliny KPK mają przylegać do północnych granic gminy (rejon stawów rybnych w Bąkowcu).

Obszary i obiekty o wyróżniających się wartościach przyrodniczych i krajobrazowych

Zarówno w obrębie opisanych już terenów jak i w pozostałej części gminy występują obszary wyróżniające się z otoczenia pod względem przyrodniczym (z uwagi na występowanie rzadkich, zagrożonych gatunków czy też zanikających typów ekosystemów) lub krajobrazowym. Pełnią one funkcję zarówno korytarzy ekologicznych jak też refugium dzikich populacji roślin i zwierząt. Ustawa o ochronie przyrody z roku 1991 daje możliwość ochrony takich środowisk poprzez utworzenie indywidualnych form ochrony przyrody w postaci użytków ekologicznych bądź zespołów przyrodniczo- krajobrazowych. Formy te można tworzyć w obrębie istniejących lub projektowanych obszarów chronionego krajobrazu lub parków krajobrazowych. Na terenie gminy rosną także okazałe drzewa których rozmiary, a także rola jaką spełniają w krajobrazie może być przesłanką do ich ochrony w formie pomników przyrody.

Wskazanie konkretnych obiektów kwalifikujących się do tych form ochrony nastąpi na następnym etapie niniejszego studium.

9.3. Zagrożenia środowiska, konflikty i ograniczenia.

9.3.1. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych.

Na terenie gminy jedynie Wisła objęta była badaniem czystości rzek, a jej wody zaliczone do III klasy czystości, pozostałe dopływy nie posiadają prowadzonych badań. Rzeki zanieczyszczane są w wyniku:

prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej i wiążącym się z tym nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów sztucznych,

nie uporządkowania gospodarki ściekowej (brak systemów kanalizacji, a także oczyszczalni ścieków.

9.3.2. Skutki oddziaływania funkcjonujących systemów melioracyjnych.

Głównym zadaniem melioracji wodnych jest uregulowanie stosunków gruntowo - wodnych, tj. m.in. niwelowanie niesprzyjających właściwości gruntowo - wodnych

polegających na utrzymywaniu się wysokiego poziomu wody gruntowej, tj. zjawiska niesprzyjającego uprawom rolnym, a także budownictwu. Zadaniem melioracji jest również dostarczenie odpowiedniej ilości wody w okresie posuch.

Funkcjonujące дренаże, w przypadku występowania deszczy nawalnych lub długotrwałych mogą wywołać skutki odwrotne, ułatwiając szybkie podnoszenie się poziomu wody nie tylko wskutek bezpośredniego opadu, a także w wyniku wezbrań odbiornika. Wezbrania w dolinach zmeliorowanych cieków mogą także powodować powierzchniowe zalewanie nisko położonych terenów wskutek przepełnienia się koryt ścieków odprowadzających wody.

9.3.3. Skutki intensyfikacji produkcji rolnej.

Tereny użytkowane rolniczo stanowią przeważający element krajobrazu gminy.

Do negatywnych skutków oddziaływania rolnictwa na środowisko przyrodnicze gminy należy zaliczyć:

fragmentaryzację obszarów leśnych i izolację występujących tam gatunków zwierząt i roślin,
wprowadzanie do środowiska substancji toksycznych, entrofizację wód powierzchniowych,
odwadnianie płątów olszyn i łągów w dolinach cieków, drenowanych w wyniku ubocznego oddziaływania systemów melioracyjnych na użytkach zielonych.

9.3.4. Konflikty związane z wydobywaniem i eksploatacją kopalin.

Eksploatacja kruszyw i kopalin może przyczynić się do: dewastacji
krajobrazu
obniżenia poziomu wód gruntowych oraz ich zanieczyszczenia.

9.4. Powiązania przyrodnicze.

Gmina Gniewoszków według Fallńskiego leży na obszarze, gdzie roślinność naturalna prawie całkowicie została zastąpiona przez roślinność synantropijną, jedynie w dolinie Wisły zachowały się duże kompleksy roślinności naturalnej i półnaturalnej. Na pozostałym terenie gminy enklawy roślinności naturalnej i półnaturalnej pozostały jedynie w miejscach najbardziej niedostępnych, którymi są przede wszystkim nieuregulowane odcinki potoków i ich dolin. Pełnią one równocześnie rolę zarówno korytarzy ekologicznych umożliwiających wymianę genetyczną pomiędzy populacjami roślin i zwierząt, jak również same są ostoją i bazą ich diaspory na tereny sąsiednie. Korytarze ekologiczne łączą również system przyrodniczy gminy z terenami o dużym potencjale biologicznym poza jej granicami.

W latach dziewięćdziesiątych w Holandii powstała koncepcja utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej EECONET (European Ecological Network), zaakceptowana w 1992 r. przez Radę Europy. Sieć ta ma obejmować obszary najcenniejsze a będą ją tworzyć obszary węzłowe (biocentra, strefy buforowe) korytarze ekologiczne i obszary wymagające unaturalnienia. W Polsce prowadzone były prace studialne nad polską częścią sieci EECONET (ECONET - PL) czego ukoronowaniem było wydanie opracowania książkowego w roku 1998. Ponadto w latach dziewięćdziesiątych, w Instytucie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, w ramach programu CORINE - Biotop, opracowano polską bazę komputerową stanowisk szczególnie wartościowych roślin i zwierząt i włączono je do najcenniejszych ostoi Europy. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem sieci Natura 2000 - europejska sieć ekologiczna, mający zapewnić trwałą egzystencję europejskim ekosystemom, Podczas jej tworzenia wykorzystywane będą dotychczasowe doświadczenia poprzednich programów.

Obszar gminy Gniewoszów w znacznym stopniu stanowi część węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym Dolina Wisły Środkowej.

Bezpośrednio poza granicami gminy, a na jej terenie poprzez sieć swoich dopływów pełniących równocześnie rolę lokalnych korytarzy ekologicznych łączy się ona z obszarem o znaczeniu krajowym tj. z Puszczą Kozlenicką. Od sprawnego funkcjonowania tych obszarów uzależnione jest nie tylko utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych gminy lecz również naszego kraju. Z obszarów węzłowych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym następuje bowiem zasilanie biologiczne terenów z nimi sąsiadujących. Rozprzestrzenienie bytujących w dolinie Wisły lub nią migrujących gatunków zwierząt odbywa się za pośrednictwem sieci lokalnych korytarzy i sięgaczy ekologicznych. Na opisywanym terenie rolę tę spełniają głównie dolinki dopływów Wisły.

9.5. Wskazania wynikające z uwarunkowań przyrodniczych

Przyjmując, że funkcją wiodącą dla gminy Gniewoszów będzie działalność rolnicza... „przy uzupełniającej...funkcji turystycznoTekrFacyjnej, oraz że zidentyfikowane elementy przyrodnicze tworzą ekologiczny system obszarów chronionych gminy. W zagospodarowaniu przestrzennym gminy należy uwzględnić następujące działania:

I. W odniesieniu do elementów ekologicznego systemu obszarów chronionych gminy: Należy:

1. zachować wielkość i wartość ekologicznie istniejących terenów przyrodniczo cennych (lasy, parki, zieleńce, zieleń towarzysząca zabudowie, zadrzewienia, łąki z roślinnością chronioną, naturalne koryta i doliny cieków i rzek, stanowiska lęgowe płazów, gadów i ptaków)
2. odtworzyć lub wzbogacić wartości ekologiczne na terenach, które uległy degradacji (renaturalizacja środowisk)
3. zastosować formy architektoniczne i struktury zabudowy umożliwiające swobodny przepływ powietrza i migrację gatunków (np. ażurowe ogrodzenia, przepusty pod drogami)
4. zweryfikować celowość funkcjonowania sieci melioracyjnej na obszarach o wyraźnie sprecyzowanym priorytecie
5. należy rozwijać system ochrony konserwatorskiej lokalnych obiektów przyrodniczych
6. zapobiegać odwodnieniu płątów olszyn I łągów w dolinach potoków erodowanych w wyniku ubocznego oddziaływania systemów melioracyjnych na użytkach zielonych

Nie należy:

1. dopuścić do przekształcenia istniejącej na tych terenach zabudowy na cele mogącej pogorszyć stan środowiska
2. zmieniać przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne,
3. zmieniać stosunków wodnych pogarszających warunki siedliskowe lasów,
4. niszczyć i uszkadzać ciągi zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i nawodnych, parków wiejskich, stanowisk rzadkich gatunków flory I fauny.

I. W odniesieniu do gruntów rolnych:

1. Nie należy dokonywać zmian stosunków wodnych mogących prowadzić do pogorszenia warunków siedliskowych roślin uprawnych oraz likwidacji śródpolnych enklaw dzikiej przyrody.
2. Nie należy dopuścić do likwidacji śródpolnych siedlisk marginalnych (oczka wodne, kępy krzewów i drzew, kamieńce) będących ostojami bioróżnorodności.
3. Należy zmodernizować część istniejącego systemu melioracyjnego ukierunkowanej na restytucję urządzeń nawadniających

I. W odniesieniu do wód:

Nie należy:

1. Wprowadzać nie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i do gruntu.

2. Lokalizować budynków w odległości nie mniejszej niż 20 m od brzegów naturalnych cieków i zbiorników wodnych, oraz teras zalewowych i nadzalewowych.
  3. Naruszać naturalnej sieci hydrograficznej: rzek, potoków, strumieni, staworzeczy, oczek wodnych, bagien i torfowisk, zmieniać naturalnego charakteru ich brzegów, zanieczyszczać wód oraz pasa przybrzeżnego, niszczyć roślinności nawodnej.
  4. Zmieniać warunków wodnych w rejonach wododziałów.
- I. W zakresie zmian krajobrazu i powierzchni ziemi:
    1. Zagospodarowanie otoczenia obiektów przyrodniczych powinno być podporządkowane ich ochronie i ekspozycji.
    2. Tereny na których prowadzona jest bądź była działalność wywołująca degradację powinny być poddane rekultywacji,
    3. Wszelkie działania zmierzające do zmiany sposobu zagospodarowania terenu powinny nie niszczyć skarpg, jarów, wydm oraz lokalnych dolin.
    4. Uporządkować dotychczasową eksploatację na "dziko" w większości punktów pozyskiwania kruszywa.
  - I. W zakresie lokalizacji inwestycji:
    1. Powinno się dążyć do ograniczenia inwestycji uciążliwych dla środowiska, z wyłączeniem realizacji niezbędnych urządzeń komunikacyjnych, infrastruktury technicznej oraz urządzeń służących ochronie środowiska, pod warunkiem zastosowania rozwiązań i technologii bezpiecznych dla środowiska przyrodniczego.
    2. Na obszarach wchodzących w skład ekologicznego systemu obszarów chronionych można dopuścić do budowy obiektów pod warunkiem, że udział terenów otwartych, nie zabudowanych i nie pokrytych substancją nieprzepuszczalną, wyniesie co najmniej:
      - 45 % powierzchni działki na terenach o wysokiej intensywności zabudowy,
      - 75 % powierzchni działki na terenach o niskiej i średniej intensywności zabudowy.
    3. Poza terenami zainwestowania na obszarach kwalifikujących się do ochrony w formie parku krajobrazowego bądź zespołów przyrodniczo-krajobrazowych można dopuścić
      - do zabudowy rezydencjonalnej pod warunkiem, iż minimalna pow. działek wyniesie 3000 m², o szerokości nie mniejszej niż 40 m i powierzchni zabudowy nie większej niż 400 m², wysokości nie większej niż 2 kondygnacje,
      - do wprowadzenia obiektów związanych z obsługą rekreacji i turystyki, e-- '

9.6. Podsumowanie.

Na podstawie kompleksowej oceny uwarunkowań przyrodniczych gminy Gniewoszków można stwierdzić, że:

- Najwyższe walory przyrodnicze i krajobrazowe koncentrują się w dolinie rzeki-Wisły oraz jej dopływów. Dolina Wisły w granicach gminy stanowi równocześnie fragment węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym. Doliny pozostałych potoków i rzeczek stanowią lokalne korytarze ekologiczne.
- Podwyższone wartości przyrodnicze mające posiadają obszary postulowane do ochrony.
- Bardzo wysokim i wysokim walorom przyrodniczym towarzyszą najczęściej wysokie walory rekreacyjne. Na terenach tych funkcję dominującą powinna pełnić funkcja ochronna ekosystemów przy uzupełniającej rolniczej i turystyczno - rekreacyjnych.
- Pozostała część gminy wykazuje przeciętne walory przyrodnicze i krajobrazowe dlatego wiodącą funkcją na tych terenach powinna być funkcja rolnicza.

9.7. Wnioski

1. Urozmaicona rzeźba terenu warunkuje stosunkowo duże walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy.
2. Produkcję rolną należy intensyfikować na gruntach najlepszych (klasy I-IV), a gleby słabsze mogą być wyłączone z użytkowania rolniczego.
3. Warunki hydrogeologiczne gminy należą do poprawnych. Zasoby wód podziemnych są wystarczające.
4. Z uwagi na duże znaczenie dla ochrony bioróżnorodności środowisk marginalnych w krajobrazie rolniczym (tj. oczek wodnych, zadrzewień i zakrzewień) należy dążyć do ich zachowania, a w miarę możliwości powiększania ich areалу.
5. Mała lesistość gminy oraz zniekształcenie antropogeniczne struktury drzewostanów wymaga ich przebudowy w zgodzie z potencjalną wartością siedlisk. Należy również dążyć do zalesiania najsłabszych gruntów rolnych (klasa VI).
6. Stan sanitarny wód powierzchniowych posiada słabą jakość, dlatego kanalizacja sołectw powinna stać się jednym z priorytetowych zadań, gminy.
7. Z uwagi na międzynarodowy charakter korytarza ekologicznego jakim jest dolina Wisły należałoby nawiązać współpracę regionalną w celu objęcia ochroną całej doliny oraz przygotowania strategii rozwoju dla tych terenów.
8. W celu stworzenia ekologicznego systemu obszarów chronionych należy objąć ochroną najcenniejsze obiekty i obszary występujące na terenie gminy.
9. Wobec perspektywicznego rozwoju funkcji turystyczno - rekreacyjnej należy propagować rozwój gospodarstw. agroturystycznych, i ekologicznych. Turystyczną atrakcyjność gminy podniosłoby wyznaczenie ścieżek rowerowych, ciągów i punktów widokowych. Niezbędnym jest również opracowanie materiałów promocyjnych w postaci przewodników folderów i map tego terenu.
10. Do rozwoju funkcji turystycznych najbardziej predysponowane są tereny w dolinie Wisły.

10. ROLNICTWO, GOSPODARKA ŻYWNOŚCIOWA.

10.1. Funkcje terenów w gminie.

Gmina Gniewoszków należy do grupy małych obszarowo gmin południowej części województwa mazowieckiego. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 8429 ha z czego użytki rolne zajmują 6673 ha co stanowi 79 % gminy. Grunty orne obejmują obszar 5130 ha, a sady 253 ha. Pod użytkami zielonymi znalazło się 1290 ha (15,3%) w tym pastwiska zajmują 420 ha, a łąki 870 ha .

Lasy wraz z zadrzewieniami zajmują obszar 805 ha co stanowi 9,5 %, w tym zadrzewienia 163 ha.

Grunty pod wodami obejmują 392 ha (4,5 %) w tym: wody stojące

	-	42 ha
wody płynące	-	320 ha
rowy	-	30 ha

Pozostałą część stanowią tereny przeznaczone pod komunikację, tereny osiedlowe, nieużytki i inne.

Tereny komunikacyjne zajmują 232 ha w tym pod drogi przeznaczono 202 ha, natomiast tereny kolejowe zajmują powierzchnię 30 ha.

Wśród terenów osiedlowych (212 ha) należy wyróżnić tereny zabudowane zajmujące 210 ha i tereny niezabudowane - 2,0 ha.

Nieużytki zajmują - 85 ha co stanowi 1%, natomiast przeznaczone pod inne funkcje 30 ha czyli 0,4%.

10.2. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów.

Bonitacja (klasyfikacja) gruntów ma znaczenie przede wszystkim praktyczne, a jej zadaniem jest określeniem która gleba jest lepsza, a która jest gorsza. Jest to zatem podział gleb według jakości. Klasyfikacji poddane zostały grunty orne (wraz z sadami), trwałe użytki zielone (łąki i pastwiska), lasy indywidualnych właścicieli, grunty pod wodami o powierzchni poniżej 10 ha dla jednego wodozbiornika nadającego się do zarybienia. Dla lasów państwowych obowiązują inne zasady klasyfikacji, sporządzane są mapy glebowo - siedliskowe służące do opracowywania planów urządzania gospodarstwa leśnego. Ze względu na różną jakość gleb stosuje się osiem klas (przy numeracji od I do VI) na gruntach ornym i sześć klas (I do VI) na użytkach zielonych. Gleby na obszarze gminy cechują się wysoką jakością do produkcji rolniczej z wyjątkiem terenów w południowej i środkowej jej części.

Szczegółowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych gruntów ornym (łącznie z

klasa I	-17 ha	- 0,3%
klasa II	- 194 ha	- 3,6%
klasa IIIa	- 438 ha	- 8,1 %
klasa IIIb	- 781 ha	14,4 %
klasa IVa	- 1158 ha	21,4 %
klasa IVb	- 934 ha	17,3 %
klasa V	- 1195 ha	22,2 %
Klasa VI	- 682 ha	- 12,6%
Klasa VIz	- 7 ha	- 0,1%

W przypadku trwałych użytków zielonych powierzchnia poszczególnych klas bonitacyjnych wynosi:

klasa I	- brak	
klasa II	- 9 ha	- 0,7 %
klasa III	- 256 ha	20,3 %

klasa IV	- 531 ha	- 42,1 %
klasa V	- 269 ha	- 21,3 %
klasa VI	- 196 ha	- 15,6 %

Większe kompleksy gleb dobrych występują w północnej i południowej części gminy, w obrębie sołectw: Borek, Regów, Sławczyn, Markowola, Marianów, Zwoła Stara.

Gleby organiczne szczególnie chronione występują w gminie w dolinie rzek: Strugi Mozolickiej, Strugi Anielin i Zwolanki.

10.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Klasy bonitacyjne, określając ogólnie gleby i ich potencjalną urodzajność, nie informują jednak w stopniu wystarczającym o najwłaściwszym sposobie ich użytkowania. Z tych powodów Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach opracował założenia do podziału rolniczej przestrzeni produkcyjnej na kompleksy przydatności rolniczej.

Przydatność rolnicza gruntów ornych (wraz z sadami) określona jest w skali "dziewięciu" rodzajów kompleksów rolniczo - glebowych, z których w gminie Gniewoszków znajduje się 8 o następującym udziale:

- pszenno b. dobry	- 175 ha	- 3,2 %
- pszenno dobry	- 514 ha	- 9,5 %
- żytni b. dobry	- 600 ha	- 11,1 %
- żytni dobry	- 860 ha	- 15,9 %
- żytni słaby	- 1200 ha	- 22,3 %
- żytni b. słaby	- 770 ha	- 14,3 %
- zbożowo-pastewny mocny	- 1077 ha	- 19,9 %
- zbożowo-pastewny słaby	- 203 ha	- 3,8 %

Przydatność trwałych użytków zielonych określono w trzech kompleksach wydzielonych głównie na podstawie klas bonitacyjnych.

Kompleks 1 z (klasa I - II) to użytki zielone bardzo dobre i dobre, 2z (klasy III i IV) - średnie, a 3z (klasy V i VI) to użytki zielone słabe i bardzo słabe.

Użytki zielone gminy Gniewoszków zostały sklasyfikowane w 3 kompleksach tj.:

w kompleksie 1 z	- 9 ha	- 0,7%
w kompleksie 2 z	- 787 ha	- 62,8 %
w kompleksie 3 z	- 458 ha	- 36,5 %

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy Gniewoszków osiągnął 66,6 pkt. Wskaźnik ten obejmuje ocenę czterech podstawowych czynników produkcyjnych tj.: gleby, klimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych. Odpowiada on wartości średniej krajowej wynoszącej również 66,6 pkt.

10.4. Struktura agrarna.

Liczba gospodarstw rolnych w gminie wynosi 860 dodatkowo zarejestrowanych jest 126 działek produkcyjnych o powierzchni do 1 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego o obszarze powyżej 1ha wynosi 7,13 ha. Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych została przedstawiona w tabeli:

Typ gospodarstwa	Liczba	%
Do 5 ha	352	41
Od 5 do 10 ha	458	53
Powyżej 10 ha	50	6
Razem	860	100%

11C/ż- A
wT...E

10.5. Kierunki produkcji rolniczej.

10.5.1. Produkcja roślinna.

Udział poszczególnych upraw na gruntach ornych jest następujący :
wśród zbóż największy areal zajęto żyto - 1082 ha, udział innych zbóż przedstawiał się następująco:

pszenica	- 398	ha
jęczmień	- 140	ha
owies	- 305	ha
pszenżyto	- 300	ha
mieszanka	- 850	ha

pod uprawę ziemniaków przeznaczono 750 ha pastewne
(w uprawie polowej) zajęły 185 ha

Warzywa uprawiano na powierzchni 162 ha, dużą powierzchnię zajęły także plantacje truskawek - 100 ha.
Gmina Gniewoszków należy także do obszarów o wzrastającej roli produkcji sadowniczej choć sady zajmują tu tylko 3% użytków rolnych tj. 253 ha, natomiast plantacje krzewów owocowych - 15 ha.
Plony głównych ziemiopłodów poza pszenicą są mniejsze od średniej dla subregionu radomskiego, w roku 1998 utrzymywały się na poziomie:

Plony głównych ziemiopłodów (q/ha)

	Gmina	Subregion
żyto	20,0	22,8
pszenica	29,0	27,8
jęczmień	23,0	24,6
owies	23,0	24,2
pszen-żyto	24,0	27,7
ziemniaki	130,0	194,0

10.5.2. Produkcja zwierzęca.

Według spisu rolnego z roku 1996 w gminie utrzymywano:

- 2558 szt. bydła w tym 1221 krów 7767 szt. trzody chlewnej
19 szt. owiec

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha UR wynosiła: bydło - 38,4 szt/100 ha (w tym krowy 18,3/100 ha)

- trzoda chlewna 116,4 szt/100 ha
- i była wyższa od przeciętnej dla subregionu radomskiego wynoszącej dla
  - bydła 37,0 szt.
  - trzody chlewnej 73 szt.

10.6. Melioracje.

Warunki wodne gleb dla celów produkcji rolnej na terenie gminy określane są jako korzystne, występuje tu duża ilość (65%) gleb o relatywnie optymalnej ilości wody, 15% to gleby o okresowym nadmiarze wody, a 20% użytków rolnych charakteryzuje stały lub okresowy niedobór wody (IUNG - 1998r).

Obecnie zmeliorowano 1199 ha użytków rolnych w tym :

- 584 ha gruntów ornych
- 615 ha trwałych użytków zielonych

10.7. Obsługa rolnictwa.

W gminie funkcjonuje kilka instytucji działających na rzecz rolnictwa.

Działa tu około 20 sezonowych punktów skupu owoców i warzyw.

Obsługa weterynaryjna sprawowana jest przez 2 lekarzy weterynarii i jednego technika pracujących w 2 lecznicach zlokalizowanych w Gniewoszowie i Wysokim Kole.

Pomocy instruktazowej udziela inspektor z Regionalnego Centrum Doradztwa Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Radomiu.

10.8. Uwarunkowania wynikające z istniejącej pokrywy glebowej

Rozwój rolniczy gminy Gniewoszków determinowany jest silnie przez pokrywę glebową, a ściślej jej wartość produkcyjną związaną ściśle z żyznością gleb. Ogólnie należy stwierdzić, że większość gleb użytkowanych rolniczo należy do gleb ornych, średnio dobrych i ornych średniej jakości według bonitacyjnej klasyfikacji gleb gruntów ornych w Polsce.

Duży udział bonitacyjnych klas I-IV (ponad 62 %) sprawia, że w przypadku zmiany kierunków ich wykorzystania z rolniczego na nie rolniczy wymagany jest szczegółowy tryb wyłączenia ich z użytkowania rolniczego (szczegółowy opis w części przyrodniczej).

Struktura bonitacyjna gleb gruntów ornych wskazuje na pewne naturalne ograniczenia w rozwoju intensywnej produkcji roślinnej na terenie gminy, która najlepsze efekty daje na klasach najlepszych.

Uwarunkowania rozwoju funkcji rolniczej gminy Gniewoszków prezentują jednak przede wszystkim kompleksy przydatności rolniczej gleb, rozumiane jako jednostki taksonomiczne, które wskazują zbliżone właściwości rolnicze i mogą być podobnie użytkowane. Struktura kompleksów rolniczej przydatności gleb w gminie Gniewoszków oraz kierunki produkcji wynikające z potencjału glebowego przedstawia się następująco:

- kompleks 1 - pszenno-bardzo dobry zajmuje 175 ha co stanowi 3,2% gruntów ornych gminy. Kompleks ten obejmuje najlepsze gleby, zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym, dobrej strukturze, przepuszczalne, przewiewne i jednocześnie magazynujące duże ilości wilgoci. Gleby te w uprawie są stosunkowo łatwe, osiąga się na nich wysokie plony nawet najbardziej wymagających roślin. W klasyfikacji bonitacyjnej gleb zaliczane są do I i II klasy. Na terenie gminy występują we wsiach: Borek, Zalesie i Oleksów.
- kompleks 2 - pszenno-dobry obejmuje 514,0 ha, co stanowi 9,5 % gruntów ornych gminy i występuje na glebach żwiższych i cięższych do uprawy. Gleb tego kompleksu nie można jednak nazwać wadliwymi, gdyż cechy ujemne występują w niewielkim stopniu. Pod względem bonitacyjnym gleby tego kompleksu należą do klas III a oraz III b. Na terenie gminy występują we wsiach: Borek, Regów, Podmieście, Zalesie i Oleksów. Na glebach tych udają się wszystkie rośliny uprawne, lecz planowanie jest w pewnym stopniu związane z poziomem agrotechniki, jak i warunkami hlgro - termicznymi panującymi w danym miejscu.
- kompleks 4 - żytni b.dobry czyli pszenno - żytni zajmuje 600 ha tj, 11,1 % gruntów ornych gminy, W jego skład wchodzi najlepsze gleby wytworzone z płasków gliniastych mocnych całkowitych lub piasków gliniastych (lekkich i mocnych) zalegających na podłożach. Pod względem bonitacyjnym gleby tego kompleksu należą głównie do klasy III b, a bardzo rzadko do klasy III a i IV a. Na terenie gminy występują na wszystkich wsiach. Chcąc otrzymać plony podobne do plonów z upraw prowadzonych na glebach kompleksu pszenno - gleby tego kompleksu wymagają ciągłego nawożenia, jak i innych zabiegów agrotechnicznych. W przypadku nieodpowiedniej uprawy i słabego nawożenia wykazują niższy stopień

kultury i wtedy lepiej opłaca się żyto, ziemniaki oraz inne rośliny uprawiane na glebach słabych.

- kompleks 5 - żytni dobry, zajmuje obszar 860 ha tj. 15,9 % gruntów ornyc gminy. Jego występowanie związane jest z glebami brunatnymi wylugowanymi i kwaśnymi, płowymi opadowo - glejowymi. Pod względem bonitacyjnym gleby tego kompleksu należą do klas IV a i IV b. Na terenie gminy występują we wsiach środkowowschodniej części gminy.
Na glebach tego kompleksu uprawia się głównie żyto i ziemniaki, a także jęczmień. Gleby pozostające w wysokiej kulturze dają również dobre plony pszenicy lecz tylko w przypadku mniej wymagających odmian.
- kompleks 6 - żytni słaby, zajmuje 1200 ha tj. 22,3 % gruntów ornyc gminy. Jego występowanie związane jest z glebami lekkimi (biellicoziemnymi i brunatnymi kwaśnymi), charakteryzuje się znaczną przepuszczalnością. Nadmierne przepuszczanie i słabe zdolności retencyjne powoduje, że gleby te są okresowo lub trwale suche. Niedobór wody staje się czynnikiem ograniczającym działanie stosowanych nawozów sztucznych. Składniki nie wykorzystywane przez rośliny są bardzo szybko wymywane z gleby. Dobór roślin na glebach tego kompleksu jest bardzo ograniczony i sprowadza się do uprawy; żyta, owsa seradeli, łubinu i ziemniaków. Pod względem bonitacyjnym gleby tego kompleksu należą do klasy IV b i V. Na terenie gminy występują w rozproszeniu na obszarze całej gminy z największą koncentracją w południowej jej części.
- kompleks 7 - żytni bardzo słaby, zajmuje 770 ha tj. 19,9 % gruntów ornyc. Jego występowanie związane jest z glebami biellicoziemnymi, wykształconymi w piaskach słabogliniastych lub luźnych. Gleby te są ubogie w składniki pokarmowe, a jednocześnie trwale zbyt suche. Stosowanie nawożenia może spowodować tylko nieznaczny wzrost plonów. Nadają się one prawie wyłącznie do uprawy żyta i żółtego łubinu. Pod względem bonitacyjnym gleby tego kompleksu należą do klasy VI. Na terenie gminy występują w rozproszeniu na terenie całej gminy.
- kompleks 8 - zbożowo - pastewny mocny, zajmuje 1077 ha, tj. 19,9 % gruntów ornyc gminy. Pod względem bonitacyjnym należą do klas IV a , IV b, III b i V, a jego występowanie związane jest głównie z glebami średnio zwięzłymi i ciężkimi nadmiernie wilgotnymi. Z natury są to gleby zasobne w składniki pokarmowe i potencjalnie żyzne, ale wadliwe na skutek nadmiernego uwilgotnienia, utrudniającego prawidłową agrotechnikę oraz ograniczającego dobór roślin. Poza zbożami, powinny one być przeznaczone pod rośliny pastewne (trawy, koniczyny, owies, buraki pastewne, rzepę, brukiew, kapustę pastewną). Gleby kompleksu zbożowo pastewnego mocnego występują we wsiach: /ci* 4, f
- kompleks 9 — zbożowo - pastewny słaby, zajmuje 203 ha, tj. 3,8 % gruntów ornyc gminy. Pod względem bonitacyjnym należy do V, VI wyjątkowo IV b. Jego występowanie związane jest z glebami lekkimi (np., biellicoziemnymi oglejonymi) lub też murszastymi wykształconymi na piaskach luźnych, o wyraźnym wpływie wód gruntowych. Nadmierne uwilgotnienie występuje tu przeważnie wiosną i powoduje wymakanie żyta oraz opóźnia termin sadzenia ziemniaków. W okresach ariadowych lub semiariadowych, następuje z kolei przesuszanie profilu. Regulacja stosunków wodnych tych gleb jest bardzo trudna. Dobór roślin na tych glebach jest ograniczony i dotyczy owsa, marchwi pastewnej, rzepy, komonicy, kapusty pastewnej, kupkówki i konopi.

Jakość trwałych użytków zielonych występujących głównie w dolinie Wisły jak również w niewielkich kompleksach na obszarze wysoczyzny jest uzależniona także od pokrywy glebowej, na której występują. Tylko 9 ha - 0,7 % wszystkich trwałych użytków zielonych zostało zaliczone do kompleksu b. dobrego, 62,8 % - 787 ha tworzy kompleks użytków zielonych średnich, a 458 ha - 36,5 % słaby i b. słaby. Kompleks u.ż. b. dobrych tworzą gleby I i II klasy bonitacyjnej. Są to gleby charakteryzujące się doskonałymi warunkami wodno - powietrznymi. Łąki tego kompleksu są co najmniej

dwukośne o wydajności nie mniejszej niż 5,0 ton siana z 1 ha. Pastwiska zaliczane do tego kompleksu mają wydajność pozwalającą na 4-krotne spasanie i dające możliwość wyżywienia 3 krów w ciągu okresu wegetacyjnego.

Gleby średniej jakości pod trwałymi użytkami zielonymi tworzą kompleks użytków zielonych średnich 2z. Na terenie gminy obejmują one gleby organiczne (torfy i mursze) głównie w dolinie Zwołanki, a wzdłuż Wisły użytki zielone występują na madach. Stosunki wodne tych gleb nie są uregulowane i charakteryzują się okresowymi stanami przesuszenia lub nadmiernego uwilgotnienia. Główną masę roślinności tworzą trawy średniej jakości, ziół i chwastów wraz z turzycami. Wydajność tych łąk wynosi przeciętnie 2,5-3,0 tony siana średniej jakości. Pastwiska mają wydajność wystarczającą na wyżywienie 2 krów przez okres 130 dni. Kompleksy użytków zielonych słabych i bardzo słabych (3z), związane są z glebami należącymi do V i VI klasy bonitacyjnej. Na terenie gminy kompleks ten związany jest z dwoma typami gleb, madami (większe kompleksy w dolinie Wisły) i glebami bagiennymi (głównie wzdłuż Zwołanki). Łąki należące do tego typu są przeważnie jednokośne dające plon około 1,5 tony siana słabej jakości z 1 ha. Pastwiska te mogą wyżywić najwyżej 1 krowę w czasie 120 dni okresu wegetacyjnego na 1 ha powierzchni.

11. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

11.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie, gminy funkcjonują dwa ujęcia komunalne wody (w Gniewoszowie i Oleksowie) bazujące na studniach głębinowych. Ponadto w miejscowości Zdunków wykonano studnię o wydajności 1940 m³/d stanowiącą podstawę realizowanego ujęcia wody dla projektowanej rozbudowy komunalnej sieci wodociągowej w gminie.

Ujęcia wody w Gniewoszowie o wydajności ok. 1800 m³/d obsługują tę miejscowość oraz Regów Nowy. Sieć komunalna o długości ok. 3600 m zasilą 174 odbiorców w tym

11 w zabudowie wielorodzinnej, dwie piekarnie, szkołę oraz funkcjonujące instytucje. Aktualnie średniodobowy pobór wody z ujęcia wynosi ok. 32 m³/d z czego 28,3 m³/d przypada na gospodarstwa domowe. Wodociąg obsługuje ok. 630 mieszkańców. Średniodobowe zużycie wody przypadające na jednego mieszkańca wynosi ok. 45 m³/d.

Ujęcie wody w Oleksowie bazuje na dwóch studniach (roboczej i awaryjnej) o wydajnościach 708 m³/d i 696 m³/d zasilając sieć wodociągową o długości ok. 15 km, obsługującą miejscowości: Oleksów - 48 odbiorców, Regów Stary - 85 odbiorców, Borek - 119 odbiorców, Stawczyn - 33 odbiorców, Zalesie - 15 odbiorców. Łącznie średniodobowe zużycie wody, przypadające na ok. 300 odbiorców tj. ok. 1200 osób wynosi 56 m³/d. Średniodobowa ilość wody przypadająca na jednego mieszkańca wynosi 47 m³/d. Miejscowość Borek - Fort, ok. 16 gospodarstw, zasilana jest w wodę z odgałęzienia (0,8 km) wodociągu funkcjonującego w gminie Sieciechów.

Ponadto w miejscowości Boguszówka funkcjonuje mały. Lokalny wodociąg zaopatrujący ok. 40 mieszkań w zabudowie wielorodzinnej przy gospodarstwie rolnym AWRSP w Boguszówce.

11.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

Na obszarze gminy komunalne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków nie funkcjonują. Lokalny zorganizowany system kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczaniem ścieków o dobowej ilości ok. 10 m³/d obsługuje osiedle mieszkaniowe po byłym PGR w Boguszówce.

11.3. Gospodarka odpadkami.

Gmina, na swoim obszarze nie dysponuje obiektami umożliwiającymi prawidłowe, nie kolidujące z ochroną środowiska składowanie odpadków pochodzących z gospodarstw domowych, działalności rolniczej i przetwórci spożywczych. Funkcjonujące, na prowizorycznych zasadach składowisko odpadków w Gniewoszowie uległo zapełnieniu i nie stwarza możliwości dalszego przyjmowania odpadków.

Funkcjonujące gospodarstwa rolne, w przeważającej części prowadzą samodzielną gospodarkę odpadkami, których ok. 60 % jest kompostowane i spalane w miejscu ich wytwarzania. Odpadki z zabudowy bardziej zwartej, wielorodzinnej i z instytucji zbierane są do kontenerów i okresowo wywożone poza obszar gminy przez specjalistyczne przedsiębiorstwa. Gospodarstwa domowe łącznie w ciągu doby średnio wytwarzają ok. 1,70m³ odpadków tj. ok. 1,3 ton,

11.4. Gospodarka ciepła

Funkcjonująca zabudowa, głównie zagrodowa i jednorodzinna, nie sprzyja^a budowie i eksploatacji zorganizowanych, komunalnych systemów ciepłowniczych. Znaczące, biorąc pod uwagę moc źródła ciepła funkcjonują w: AW RSP Boguszówka - 469 kW,

Szkole w Gniewoszowie 410 kW, SKR Gniewoszków - 183 kW, Szkole w Wysokim Kole - 150 kW, Szkole w Borku - 147 kW, Urzędzie Gminy - 147 kW, Domu Nauczyciela w Gniewoszowie 147 kW, Ośrodka Zdrowia w Gniewoszowie - 108 kW.

11.5. Zaopatrzenie w gaz.

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem krajowego przewodowego systemu gazowniczego.

11.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Przez teren gminy przebiegają linie energetyczne WN 400 kW Kozienice - Puławy - 400 kW Kozienice - Ostrowiec 220 kW Kozienice - Puławy 110 kW Zwoleń - Puławy Ponadto funkcjonuje sieć linii SN i NN doprowadzające energię do poszczególnych odbiorców. Aktualnie zasilanie gminy w energię elektryczną jest zadowalające.

Zużycie roczne energii przedstawia się następująco: 7 instytucji - 248,8 MWh, 185 podmiotów gospodarczych - 346,2 MWh, 1420 gospodarstw domowych - 1 006,0 MWh, 930 gospodarstwa rolne - 1 693 MWh. Łącznie roczne zużycie energii elektrycznej na obszarze gminy wynosi: 3288,8 MWh.

11.7. Telekomunikacja.

Na obszarze gminy aktualnie funkcjonuje 716 abonentów telekomunikacji przewodowej obsługiwanych przez automatyczną centralę telefoniczną o pojemności 736 numerów z możliwością rozbudowy do 976 numerów. W mieszkaniach zainstalowanych jest 655 aparatów telefonicznych natomiast instytucje na obszarze gminy obsługiwane są przez 61 stacji telefonicznych.

Łączność umożliwia funkcjonowanie 51,4 km linii napowietrznych oraz 156,8 km doziemnych linii kablowych. Na obszarze gminy nie ma jednostek osadniczych nie posiadających przewodowej łączności telefonicznej.

11.8. Uwarunkowania.

Uwarunkowania wynikające z aktualnego zakresu funkcjonowania infrastruktury technicznej.

Ocena możliwości zaopatrzenia ludności gminy w wodę.

Funkcjonujące na terenie gminy ujęcia wód wglębnych w Gniewoszowie (~ 1800 m³/d), Oleksowie (690 m³/d) oraz Zdunkowie (1940 m³/d) o łącznej wydajności 4430 m³/d są w stanie w pełni zaspokoić, na okres kierunkowy, zapotrzebowanie wody dla gospodarstw domowych, hodowli i rolnictwa, usług i drobnej wytwórczości.

Szacuje się, że nie posiadające jeszcze zbiorowego, komunalnego systemu zaopatrzenia w wodę jednostki osadnicze południowej części gminy tj.: Boguszówka, Kociołek, Marianów, Markowoła, Markowoła Kolonia, Mieściska, Sarnów, Wysokie Koło, Wólka Bachańska, Zdunków i Zwola średniodobowo wymagać będą dostarczenia ok. 735 m³/d wody z realizowanego ujęcia w Zdunkowie.

Połączenie już funkcjonujących i projektowanych odcinków sieci może stworzyć możliwość wzajemnego wspomagania systemów zasilania w wodę w przypadku awarii. Funkcjonujący i projektowany system zaopatrzenia w wodę wymagać będzie dostosowania jakości wody (pod względem fizykochemicznym) do obowiązujących wymogów.

Szacunek średniodobowego zapotrzebowania wody na okres kierunkowy dla poszczególnych sołectw przedstawia się następująco:

Sołectwo	Średniodobowe zapotrzebowanie wody w [m ³ /d]			na cele:
	bytowo-gospodarcze w gospod. Domowych	hodowli podstawowej	usług podstawowych, wytwórczości i przemysłu	razem
Boguszówka	40,95	24,60	13,45	79,00
Borek	85,41	87,00	22,71	195,15
Gniewoszków	85,15	22,80	44,65	152,60
Kociołek	8,84	15,84	2,04	26,88
Marianów	11,96	15,60	2,76	30,32
Markowola Kolonia	19,24	27,00	4,44	50,68
Markowola Wieś	14,56	39,00	3,36	56,92
Mieściska	9,36	19,20	2,16	30,72
Oleksów	46,80	61,80	22,80	131,40
Regów Stary	58,24	101,70	13,44	10,00
Arnów	63,70	99,00	29,70	192,40
Sławczyn	20,80	41,40	4,80	67,00
Wysokie Koło	29,90	59,40	6,90	96,20
Wólka Bachańska	26,65	37,80	6,15	70,60
Zalesie	15,34	32,40	3,54	51,28
Zdunków	13,00	24,90	3,00	40,90
Zwoła	35,10	48,30	8,10	91,50
	585,0	757,20	203,80	1546,20

Ocena możliwości odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo - gospodarczych Duże rozproszenie zabudowy mieszkaniowej nie sprzyja organizacji i budowie zorganizowanych systemów zbiorowego odprowadzania ścieków. Konieczna, z uwagi na wymogi higieniczno sanitarne i ochrony środowiska, budowa komunalnej kanalizacji sanitarnej wymagać będzie utworzenia kilku niezależnych od siebie systemów odbioru ścieków współpracujących z lokalnymi oczyszczalniami. Niezbędnym będzie stosowanie wymuszonego przepływu zbieranych ścieków z uwagi na niesprzyjającą rzeźbę terenu i mało zwartą zabudowę.

Szacunkowe średniodobowe ilości ścieków na okres kierunkowy dla poszczególnych sołectw przedstawiają się następująco:

Boguszówka 50,4 m³/d; Borek 105,12 m³/d; Gniewoszków 105,00 m³/d; Kociołek 10,88 m³/d;

Marianów 14,72 m³/d; Markowola Kolonia 23,68 m³/d; Markowola 17,92 m³/d; Mieściska

11, 52 m³/d; Oleksów 57,60 m³/d; Regów Stary 71,68 m³/d; Sarnów 78,40 m³/d; Sławczyn 25,60 m³/d;

Wysokie Koło 36,80 m³/d; Wólka Bachańska 32,80 m³/d; Zalesie 18,90 m³/d; Zdunków 16,0 m³/d; Zwoła 43,20 m³/d.

11.9. Gospodarka odpadkami.

Występuje konieczność zorganizowania, dla potrzeb gminy, prawidłowo funkcjonującego wysypiska odpadków spełniającego obowiązujące wymogi ochrony środowiska. Pożądane jest także wdrożenie segregacji odpadków w miejscu ich powstawania co pozwoliłoby na odzyskanie surowców do powtórnego zużycia, zmniejszyłoby ilość odpadków składowanych na wysypisku oraz zmniejszyłoby koszty gospodarki odpadkami.

11.10. Ocena możliwości zaopatrzenia gminy w gaz ziemny przewodowy.

Krajowy dystrybutor gazu ziemnego uzależnia zaopatrzenie gminy w gaz ziemny przewodowy, od stworzenia właściwych ekonomicznie warunków inwestowania i pracy przyszłego systemu gazowniczego (tj. zagwarantowania odpowiedniej ilości poboru gazu oraz współuczestniczenie w procesie inwestycyjnym).

Doprowadzenie gazociągu wysokoprężnego do obszaru gminy planowane jest jako odgałęzienie od gazociągu wysokoprężnego 0 200 relacji Jedlnia - Kozienice na obszarze gminy Pionki. Gazociąg przebiegałby przez obszar gmin Pionki, Zwoleń, Policzna do południowo - wschodnich obrzeży Gniewoszowa, gdzie zlokalizowana byłaby stacja redukcyjno - pomiarowa, od której rurociągi średnioprężne rozprowadzałyby gaz po obszarze gminy.

11.11. Ocena możliwości zaopatrzenia gminy w energię elektryczną.

System elektroenergetyczny będący podstawowym źródłem energii dla potrzeb ludności i gospodarki jest dostateczny i w miarę stabilny z wyłączeniem miejscowości Sarnów. W rejonie Sarnowa wymagana jest przebudowa sieci SN I NN. Ponadto systematycznie prowadzona konserwacja i modernizacja funkcjonującego systemu elektroenergetycznego winna zapewniać dalsze zaopatrzenie gminy w energię elektryczną.

11.12. Ocena możliwości rozwoju łączności telekomunikacyjnej.

Funkcjonujący system łączności przewodowej pozwala na dalsze zwiększanie ilości abonentów. W przeciągu najbliższych dwóch lat planuje się włączenie do istniejącego systemu dalszych 130 stacji telefonicznych, głównie w miejscowościach: Gniewoszków, Sarnów, Kociołek. Przewiduje się także budowę systemów łączności z lokalizacją masztu w Gniewoszowie.

Realizacja wymienionych zamierzeń inwestycyjnych jak i prawie nieograniczony rozwój łączności komórkowej znacznie poprawią dostępność i jakość usług telekomunikacyjnych.

11.13. Uwarunkowania rozwoju.

Szanse

Nie ma barier na obszarze gminy w zakresie doskonalenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę, organizowania systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo - gospodarczych, wprowadzania prawidłowej gospodarki odpadkami.

Będący podstawowym źródłem energii system elektroenergetyczny dostatecznie rozwinięty i modernizowany, łączy do rozbudowy system łączności stwarzają możliwości rozwoju życia gospodarczego i społecznego.

Pod znakiem zapytania stawiać można jedynie termin wykonania systemu gazowniczego co zależy od tempa gazyfikacji gminy Pionki, Zwoleń i Policzna.

Ograniczenia

Wieloletnie niedoinwestowanie w poszczególnych dziedzinach zmusza do rozwiązywania problemów budowy infrastruktury technicznej w niektórych rejonach gminy, niemal „od zera”.

Niedobór środków finansowych oraz bariera czasowa na przygotowanie dokumentacji, pozyskanie terenów i realizację inwestycji nie sprzyjają występujących niedogodności.

12. KOMUNIKACJA.

12.1 Opis stanu układu komunikacyjnego.

Cechą charakterystyczną Gminy Gniewoszków jest jej strategiczne położenie na zachodniej skarpie wiślanej, co skutkowało w historii lokalizacją różnego rodzaju budowli militarnych np. umocnień, przyczółków, fortyfikacji.

Ta charakterystyka położenia Gminy z uwagi na sąsiedztwo stosunkowo dużej rzeki Wisły oddziałuje na rozwój i sposób planowania układu komunikacyjnego.

Naturalnym schematem staje się prowadzenie w pewnej odległości (warunek zatapiania powodziowego) głównej drogi nr 738 i z dogodnie przeprowadzonych prostopadłych dróg obsługujących np. forty i samą rzekę.

Pozostałe drogi nie mają charakteru znaczenia wojskowego, są to typowe drogi obsługujące a zatem o znaczeniu gospodarczym. (Wykaz dróg w tabeli)

Struktura przestrzenna rozkładu dróg odpowiada rozwojowi gospodarczemu Gminy a siatka dróg zbliżona do trójkątów wskazuje na próby planistów do zagospodarowania obszaru Gminy w możliwie najkrótszym połączeniu ośrodków osadniczych, wiosek czy miast w regionie.

Gmina Gniewoszków nie ma większego znaczenia w obsłudze komunikacyjnej kraju co między innymi jest wynikiem braku na swoim terenie dróg krajowych.

Jedyna droga wojewódzka (nr 738) pełni rolę drogi międzyregionalnej, stąd też wynika, iż rozwój gospodarczy Gminy możliwy jest w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju regionu.

Stan techniczny dróg i ulic nie odbiega od ogólnego stanu dróg województwa mazowieckiego. Cechuje je słaba dbałość o utrzymanie normatywnych parametrów technicznych zarówno w odniesieniu do stanu nawierzchni jak i do konstrukcji drogowych czy też do obiektów inżynierskich. Częściowo tłumaczy to pierwotna niedbałość wykonawcza, stąd też właśnie dbałość eksploatacyjna winna być szczególnie brana pod uwagę ze względu na zwiększone koszty ponoszone przez samorządne władze gminne.

Gmina posiada na swym terenie również drugi rodzaj transportu jakim jest kolej, ale trudno doszukać się korzyści gospodarczych w obecnym stanie i kondycji PKP.

12.2. Uwarunkowania.

Ustabilizowany stan gospodarczy Gminy Gniewoszków nie skłania do dyktowania czy wyróżniania specyficznych uwarunkowań rozwojowych.

Uwarunkowaniem prawnym i uwzględnionym w Studium jest zapis miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego o rezerwie terenowej pod budowę obwodnicy Gniewoszowa.

W części końcowej opracowania zostanie przekazana propozycja korekty przebiegu trasy.

Sprawą uwarunkowań ekonomicznych jest dalsze funkcjonowanie nie tylko samego torowiska kolejowego ale jego zagospodarowania dla rozwoju Gminy.

13. OBSZARY KONFLIKTÓW FUNKCJONALNYCH.

Konflikty funkcjonalne występują głównie pomiędzy istniejącym stanem zainwestowania, potrzebami rozwojowymi sieci osadniczej oraz warunkami środowiska przyrodniczego.

Do obszarów najbardziej problemowych należą:

tereny zalewowe

Konflikt występuje na obszarze zalewowym, ponieważ wg przepisów wynikających z Prawa Wodnego obszary te nie powinny być zabudowywane.

- zbocza dolin

Konflikt występuje w dolinie Wisły i Zwolenki, gdzie zbocza dolin narażone są na erozję oraz procesy osuwiskowe.

Powinny tam być wykluczone wszelkie formy zabudowy.

- tereny głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) oraz strefy zasilania głównych zbiorników o wysokiej ochronie (OWO).

Na obszarach tych występuje zagrożenie zanieczyszczenia wód. Konflikt występuje w związku z brakiem sieci kanalizacji sanitarnej, występowaniem dzikich wysypisk śmieci, dzikimi punktami poboru kopalin oraz stosowaniem nawozów.

- Tereny liniowych systemów uzbrojenia

Konflikt występuje głównie w otoczeniu napowietrznych systemów elektroenergetycznych wysokiego napięcia stwarzających uciążliwość (promieniowanie elektromagnetyczne) i ograniczenia w zagospodarowaniu terenem. Ograniczeniem jest też niedoinwestowanie w zakresie systemów infrastruktury technicznej, szczególnie w system kanalizacji sanitarnej i wodociąg. Ogranicza to rozwój zabudowy mieszkaniowej oraz usług, w szczególności turystyki, dla której niezbędna jest baza wypoczynkowa i gastronomiczna.

- tereny układu komunikacji

Istotne konflikty funkcjonalne spowodowane są przede wszystkim niedoinwestowaniem układu komunikacji gminy do pełnionej funkcji zły stan nawierzchni dróg bądź ich brak małe parametry techniczne dróg.

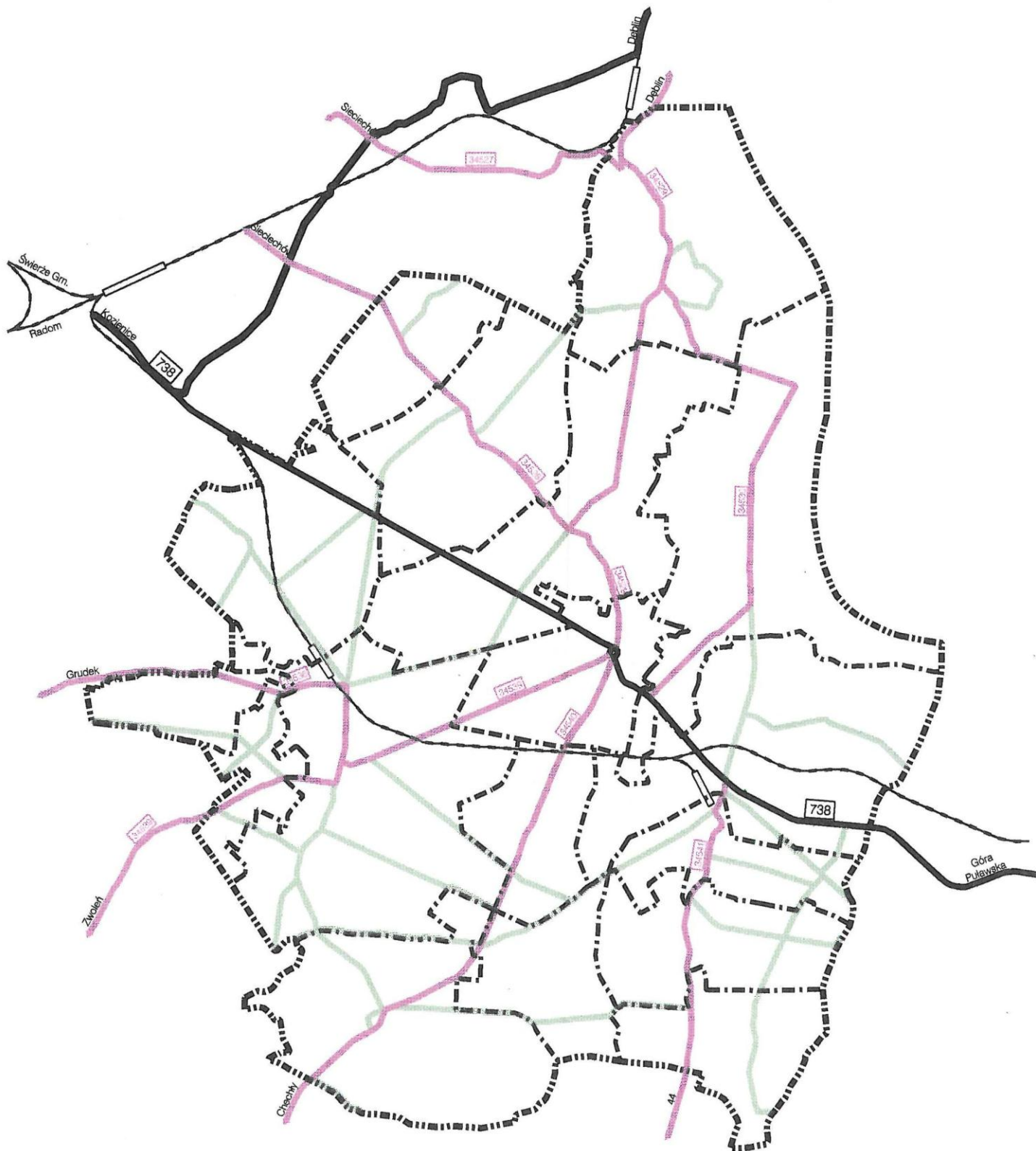
- gleby

Ograniczenie rozwoju zabudowy mieszkaniowej występuje na terenach, gdzie gleby są najbardziej wartościowe pod względem przydatności do produkcji rolniczej (klasy I - IV). Nie należy zmieniać ich przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne.

PRACOWNIA URBANISTYCZNA
Radom
Maria Halina Panas

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość na terenie Gminy [km]	Klasa ruchu ' Nośność [R1...R5 kN]	Uwagi
1	738	(Góra Puławska) granica Gminy - Wysokie Koło - Gniewoszów- granica Gminy (Kozienice)	9,9	R3	droga wojewódzka
2	34527	od drogi nr 34529 - granica Gminy (Sieciechów)	0,5	-	droga powiatowa
3	34528	Oleksów - Sławczyn - granica Gminy (Sieciechów)	3,8	-	droga powiatowa
4	34529	Gniewoszów - Oleksów - Borek - granica Gminy (Dęblin)	8,1	-	droga powiatowa
5	34530	Gniewoszów - Regów Stary - Borek	7,0	-	droga powiatowa
6	34536	Sarnów - Kociołek - granica Gminy (Grudek)	3,0	-	droga powiatowa
7	34539	Gniewoszów - Sarnów - granica Gminy (Zwoleń)	5,6	-	droga powiatowa
8	34540	Gniewoszów - Zdunków - Zwoła Stara - granica Gminy (Chechły)	6,9	-	droga powiatowa
9	34541	Wysokie Koło - Boguszówka - Markowola - granica Gminy (do drogi nr 44)	3,9	-	droga powiatowa
10	3427001	Sławczyn - Wólka Bachańska - granica Gminy	.2,2	-	droga gminna
11	3427002	Zalesie - granica Gminy	■ 1,0	-	droga gminna
12	3427003	Sławczyn - granica Gminy	‘ 1,5	-	droga gminna
13	3427004	Sławczyn - Sławczyn Nowy - Sarnów	, 3,9	-	droga gminna
14	3427005	Boguszówka - Marianów - Nowinki - granica Gminy	,6,0	-	droga gminna
15	3427006	Markowola - Marianów	' 3,9	-	droga gminna
16	3427007	Boguszówka - Kolonia Markowola - granica Gminy	- 2,2	-	droga gminna
17	3427008	od drogi nr 3427019 - Podmieście - wał wiślany	- 2,7	-	droga gminna
18	3427009	Borek - wał wiślany - Borek	* 2,0	-	droga gminna
19	3427010	Boguszówka - Kolonia Boguszówka	' 3,2	-	droga gminna
20	3427011	od drogi nr 738 - Kolonia Markowola - Markowola - granica Gminy	- 4,2	-	droga gminna
21	3427012	(Ruda Chechelska) granica Gminy - granica Gminy (Kolonia Chechły)	> 0,5	-	droga gminna
22	3427013	Samów - Zwoła Stara	' 3,5	-	droga gminna
23	3427014	Sarnów - granica Gminy	' 1,0	-	droga gminna
24	3427015	Samów - Oleksów	' 3,6	-	droga gminna
25	3427016	Sarnów - Wólka Bachańska - granica Gminy	.2,5	-	droga gminna
26	3427017	Kociołek - granica Gminy	- 1,7	-	droga gminna
27	3427018	Mieścisko - granica Gminy	• 2,5	-	droga gminna
28	3427019	Regów Stary - Wysokie Koło	2,3	-	droga gminna
29	3427020	Borek - Sławczyn	1,1	-	droga gminna
30	3427021	Sarnów - Marianów	2,3	-	droga gminna
31	3427022	Samów - Marianów	2,7	-	droga gminna
32	3427023	Samów - granica Gminy	1,4	-	droga gminna

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GNIEWOSZÓW

Komunikacja - - stan istniejący

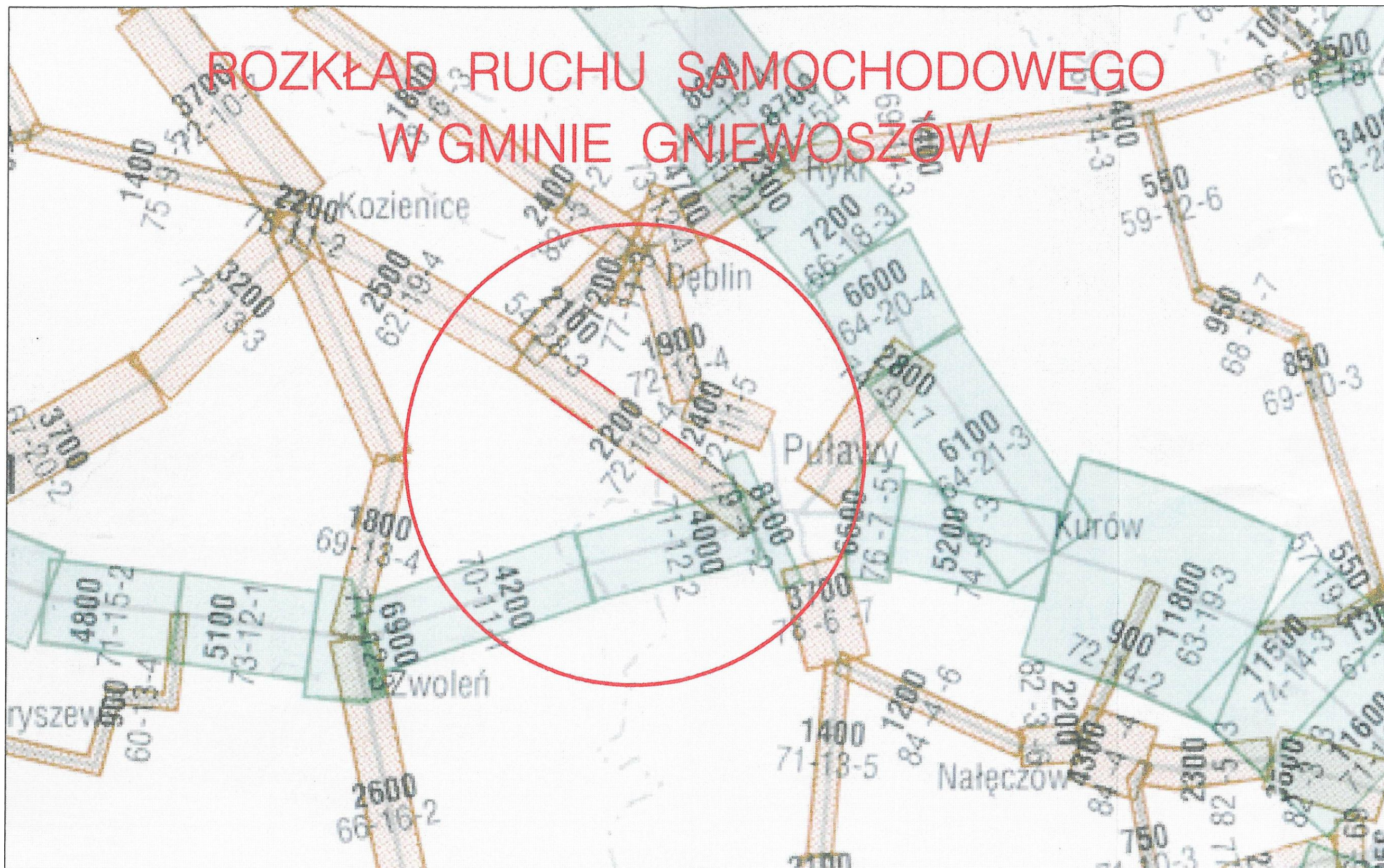

- GRANICE GMINY
- GRANICE SOŁECTW
- DROGI KRAJOWE
- DROGI WOJEWÓDZKIE
- DROGI POWIATOWE
- DROGI GMINNE
- NUMER DROGI
- LINIE I STACJE KOLEJOWE

PRZEWODNIK
Rady
Blaney
Maria H.

MAPA NR
2

ROZKŁAD RUCHU SAMOCHODOWEGO W GMINIE GNIEWOSZÓW

An aerial photograph of a rural landscape, showing a central village with a grid of streets and buildings, surrounded by a vast area of agricultural fields. The fields are arranged in a regular, grid-like pattern, with some areas appearing to be forested or less developed. The overall color palette is muted, with various shades of green, brown, and grey.

ZARZĄD GMINY W GNIEWOSZOWIE

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY GNIEWOSZÓW**

**KIERUNKI ROZWOJU
PRZESTRZENNEGO
GMINY**

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W RADOMIU

CZERWIEC 2000

Niniejszy tekst stanowi załącznik nr 2 do uchwały nr XX/192/2001 Rady Gminy w Gniewoszowie z dnia _____ w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków.

Mapa nr 7 - Kierunki rozwoju przestrzennego gminy (skala 1:10000) stanowi załącznik nr 2A, natomiast mapa nr 8 - Infrastruktura i komunikacja - kierunki rozwoju (skala 1:10000) stanowi załącznik nr 2B do w/w uchwały Rady Gminy w Gniewoszowie.

26-600 RADOM, UL. SIENKIEWICZA 12/5
TEL./FAX (0-48) 3631594, TEL. (0-48) 3628020

OPRACOWANIE

Miejska Pracownia Urbanistyczna w Radomiu
Dyrektor - mgr inż. arch. Bronisław Elżanowski

ZESPOŁ PROJEKTOWY

Główny projektant :	- mgr inż. arch. Beata Malicka-Ząbek upr.
Koordinacja	urb. nr 1297/92
Zagadnienia przestrzenne, społeczne i gospodarcze	- mgr inż. arch. Irena Głuszek - mgr inż. arch. Anna Kondej - mgr inż. arch. Tatiana Bujanowska - tech. Maria Ankiewicz
Środowisko kulturowe	- mgr inż. arch. Konrad Brejtkop
Środowisko przyrodnicze i rolnictwo	- mgr inż. Jacek Słupek
Demografia	- mgr Anna Traczyk - Serewiś
Komunikacja i transport	- mgr inż. Władysław Król - mgr inż. Rafał Adamczyk
Infrastruktura techniczna	- mgr inż. Jerzy Ninard
Opracowanie graficzne	- tech. Maria Ankiewicz - mgr inż. Rafał Adamczyk

SPIS TRESCI

WPROWADZENIE	5
1. POLITYKA PRZESTRZENNA WYNIKAJĄCA Z UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH	7
2. POLITYKA GMINY	9
2.1. Podział obszaru na strefy polityki przestrzennej.....	9
3. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO POSZCZEGÓLNYCH STREF	12
3.1. Strefa.....	A
12	
3.2. Strefa.....	A/B
16	
3.3. Strefa.....	B
19	
4. KIERUNKI ROZWOJU GMINY GNIEWOSZÓW WYNIKAJĄCE Z PRZESŁANEK PRZYRODNICZYCH ORAZ WALORYZACJI ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	24
4.1. Strefy funkcjonalno - przestrzenne	
24	
4.2. Polityka przestrzenna gminy w zakresie ochrony środowiska naturalnego....	26
4.3. Polityka przestrzenna gminy w zakresie ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	27
4.4. Obszary i obiekty wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody	28
4.5. Kierunki działań gminy na rzecz zachowania, wzmocnienia i wyeksponowania walorów przyrodniczych.....	37
4.6. instrumenty realizacji ochrony środowiska	37
5. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	39
5.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie dóbr kultury	
.....	39
5.2. Polityka przestrzenna gminy	41
6. KIERUNKI ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY W ZAKRESIE KOMUNIKACJI	43
6.1. Położenie gminy w układzie komunikacyjnym Polski.....	43
6.2. Komunikacja regionalna i lokalna w podziale na rodzaje transportu	43
7. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	45
7.1. Podstawowe cele zagospodarowania przestrzennego wynikające z uwarunkowań rozwoju gminy w zakresie infrastruktury technicznej.....	45
7.2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego podstawowych systemów infrastruktury technicznej.....	45
8. INSTRUMENTALIZACJA WDRAŻANIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY 48	
8.1. Podstawowe instrumenty polityki przestrzennej gminy	48

WPROWADZENIE.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym nałożyła na Zarząd Gminy obowiązek sporządzenia i uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Uwarunkowania rozwoju gminy Gniewoszków wraz z oceną stanu zagospodarowania gminy zostały przeanalizowane i przedstawione w II etapie opracowania Studium. Niniejszy III - ostatni etap opracowania Studium - „Kierunki rozwoju gminy Gniewoszków” sporządzono w oparciu o wyniki tych analiz, uwzględniając naturalne predyspozycje rozwojowe gminy. Najkrócej można tę gminę scharakteryzować następująco:

Gniewoszków jest gminą rolniczą o bardzo korzystnych warunkach glebowych do produkcji rolniczej. Gmina położona jest w Dolinie Środkowej Wisły, na obrzeżu otuliny Puszczy Kozienickiej i znajduje się w Powiecie Kozienickim. W Kozienicach zlokalizowanych jest wiele ośrodków administracyjnych o funkcji ponadlokalnej dla tego obszaru.

Funkcję ośrodka lokalnego pełni miejscowość Gniewoszków z ukształtowaną strukturą osadniczą, pochodzącą z XVII w. W Gniewoszowie znajduje się wiele obiektów o funkcji administracji i usług, obsługujących obszar gminy.

Gmina powiązana jest komunikacyjnie z Kozienicami, Zwoleniem, Górą Puławską oraz Zajezierzem.

Atuty gminy:

1. Zainwestowanie gminy koncentruje się na obszarze istniejących miejscowości. Obecny zasięg obiektów obsługi ludności zaspokaja potrzeby w zakresie podstawowym - są to sklepy w niemal każdej miejscowości, szkoły oraz obiekty administracji, której ośrodkiem o znaczeniu lokalnym jest Gniewoszków. Koncentracja zabudowy daje szanse wzmocnienia sieci obiektów obsługi ludności i rolnictwa.
2. Położenie obszaru gminy nad Wisłą na terenach atrakcyjnych krajobrazowo sprzyja rozwojowi funkcji wypoczynkowych i obsługi turystyki, takich jak ośrodki wypoczynkowe i gastronomia.
3. Gmina ma dobre warunki naturalne do produkcji rolniczej oraz rozwoju usług związanych z przetwórstwem rolno - spożywczym.
4. Atutem gminy są też zabytkowe obiekty i założenia urbanistyczne. Zabudowa w ich rejonie powinna mieć charakter regionalny i podkreślać utrzymanie tradycji kulturowych obszaru i ciągłości osadnictwa.

Zagrożenia i ograniczenia rozwoju:

1. Istotnym zagrożeniem jest położenie północno-wschodniej części gminy na terenach zalewowych, co ogranicza rozwój zabudowy i infrastruktury społecznej.
2. Czynnikiem niezwykle niekorzystnym jest brak sieci kanalizacji sanitarnej w gminie. Stanowi to zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz dla rozwoju sieci osadniczej oraz rozwoju funkcji i obsługi turystyki,
3. Południowa część obszaru gminy nie posiada wodociągu.
4. Istniejące wysypisko gminne jest przepełnione. Niezbędna jest realizacja nowego wysypiska oraz likwidacja licznych „dzikich” wysypisk śmieci.
5. Na obszarze gminy znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), z których zbiornik doliny środkowej Wisły (nr 222) nie posiada w przeważającej części izolacji od powierzchni terenu i wody narażone są na zanieczyszczenia. Północno -zachodni obszar gminy leży w strefie zasilania głównych zbiorników o wysokiej ochronie (OWO), co oznacza wysoką podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych.

6. W dolinie Wisły i w dolinie Zwolenki występują pola osuwisk czynnych i mieszanych. Na zboczach dolin powinny być wykluczone wszelkie formy budownictwa, ponieważ inwestycje mogą uaktywnić procesy stokowe.
7. Wody powierzchniowe są silnie zanieczyszczone. Punkt kontrolno - pomiarowy na Wiśle w Magnuszewie wskazuje na zanieczyszczenie wód - n.o.n.
8. Niekorzystnym zjawiskiem jest nierozwinięta sieć usług gastronomicznych i turystycznych, co przy atrakcyjnych walorach krajobrazowych gminy nie stwarza zachęty dla ruchu turystycznego.

1. POLITYKA PRZESTRZENNA WYNIKAJĄCA Z UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH.

Zarys kierunków polityki przestrzennej kraju określony został we wstępnej koncepcji polityki przestrzennej zagospodarowania kraju, wskazując potencjalne węzły (ośrodki), pasma i strefy rozwoju. Dla obszaru b. woj. radomskiego takie ośrodki, pasma i strefy określa strategia zagospodarowania województwa radomskiego oraz Studium zagospodarowania przestrzennego województwa.

Na podstawie rozwiązań przyjętych w w/w opracowaniach można określić rolę, jaką gmina Gniewoszków pełni na tle regionu:

Układ węzłowy (osadniczy)

Gniewoszków - lokalny ośrodek rozwoju z polityką rozwoju rolnictwa i obsługi ludności, poprzez atuty, którymi są m.in.:

- położenie w nadwiślańskim rejonie intensywnego rolnictwa o b, dobrych naturalnych warunkach glebowych do produkcji rolniczej, korzystne warunki do rozwoju funkcji wypoczynkowej, bardzo dobrze wykształcona struktura osadnicza i ciągłość funkcji administracyjnych (prawa miejskie z 1693r) oraz usługowych z zakresu oświaty, kultury, ochrony zdrowia, handlu i In.,
- korzystne połączenia komunikacyjne z Kozienicami, Zwoleniem, Górą Puławską.

Układ pasmowy (liniowy)

Studium wojewódzkie zakłada konieczność poprawy dostępności komunikacyjnej dróg:

- modernizację drogi regionalnej nr 738 relacji Kozienice - Gniewoszków - Góra Puławska,
- utrzymanie dobrego stanu technicznego nawierzchni dróg i modernizacja pozostałych dróg w gminie.

W zakresie sieci infrastruktury technicznej w/w Studium przewiduje poprawę startu lokalnych systemów poprzez m.in.:

- dobudowę stacji SN/nn, linii średniego napięcia i modernizację sieci n.n.,
- budowę linii 110 kV relacji Kozienice - Zwoleń,
- realizację kabla światłowodowego relacji Czarnolas - Gniewoszków,
- realizację wodociągów, oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w wielu wsiach,
- opracowanie programu gazyfikacji gminy,
- realizacja gminnego wysypiska śmieci.

Wprowadzenie w/w zadań należy traktować jako elementy projektu zadań rządowych oraz celów publicznych, integrujących i aktywizujących rozwój gminy.

Układ strefowy

Na obszarze gminy Studium województwa określiło wiodące funkcje terenów w oparciu

- o uwarunkowania walorami i zasobami środowiska:
- o tereny o funkcjach rolniczych wskazane do intensywnego rozwoju rolnictwa,
- tereny systemu przyrodniczego wskazane do zachowania i ochrony środowiska przyrodniczego.

Wyróżniono strefy polityki przestrzennej województwa takie jak m.in.:

- strefy przyspieszonych przekształceń strukturalnych w rejonie Intensywnej produkcji rolniczej,

- strefy ekologicznie uwarunkowanego zagospodarowania systemu przyrodniczego, dla których istotne jest utrzymanie dobrego stanu technicznego obwałowań rzeki Wisły, racjonalne gospodarowanie przestrzenią, ochrona obszaru wodno - błotnego doliny Wisły - uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej oraz gospodarki odpadkami.

2. POLITYKA GMINY.

2.1. Podział obszaru na strefy polityki przestrzennej.

Na podstawie analizy poszczególnych elementów składających się na potencjał przyrodniczy gminy Gniewoszków określono przydatność funkcjonalno-przestrzenną poszczególnych jej obszarów. Za kryterium nadrzędne przyjęto ochronę walorów przyrodniczych gminy poprzez racjonalne gospodarowanie jej zasobami. Podejście to jest zgodne z przyjętymi przez Parlament RP założeniami „Polityki ekologicznej Państwa”, w której szczególną uwagę zwrócono na problem ekologicznie zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju). Przeprowadzona ocena uwarunkowań przyrodniczych gminy Gniewoszków pozwala stwierdzić, że:

- najwyższe walory przyrodnicze i krajobrazowe koncentrują się w dolinie rzeki Wisły. Dolina ta według europejskiego i polskiego programu EKONET stanowi jednocześnie fragment węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym „Dolina Środkowej Wisły”,
- podwyższone wartości przyrodnicze mające charakter lokalnych korytarzy ekologicznych posiadają dolinki strumieni spływających z wysoczyzny, bardzo wysokim i wysokim walorom przyrodniczym towarzyszą najczęściej wysokie walory rekreacyjne. Na terenach tych funkcję dominującą powinna pełnić funkcja ochronna ekosystemów przy uzupełniającej rolniczej i turystyczno - rekreacyjnych. Pozostała część gminy wykazuje przeciętne walory przyrodnicze i krajobrazowe dlatego wiodącą funkcją na tych terenach powinna być funkcja rolnicza oraz gospodarcza. W wyniku powyższej oceny na terenie gminy wyodrębniono następujące strefy o odmiennych predyspozycjach funkcjonalnych i wartościach środowiska przyrodniczego:

Strefa A - obszary o dużych wartościach przyrodniczych - predysponowane do pełnienia funkcji ochronnych, klimatycznych, krajobrazowych i klimatotwórczych, a także glebo i wiatrochronnych.

W obrębie tej strefy należy wydzielić zwarte obszary charakteryzujące się dużymi walorami przyrodniczymi znajdujące się w obrębie Doliny Środkowej Wisły stanowiącej według Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym. Z uwagi na odmienny charakter tych obszarów oraz dla lepszej czytelności niniejszego opracowania wyodrębniono je w trzech podstrefach:

- **Strefa A-1 - obszar o wybitnych wartościach przyrodniczych.**

Obejmuje obszar „młędzywala” Wisły odznaczający się unikalnymi w skali naszego kontynentu walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Koryto rzeczne zachowało tu swój naturalny charakter cechujący się wysokim zróżnicowaniem biotopów rzecznych i nadrzecznych.

W granicach tego obszaru wytypowano fragment koryta rzecznego oraz obszaru młędzywala pretendujący do ochrony w formie rezerwatu przyrody. Proponowany jest rezerwat ornitologiczny „Dunajek”. Obszar „młędzywala” pomiędzy korytem, a projektowanym i istniejącym wałem stanowić będzie otulinę rezerwatu Ustawa o Ochronie Przyrody z 1991 r. określa rezerwat jako obszar obejmujący zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych..

- **Strefa A 2 - obszary o dużych wartościach przyrodniczych.**

Obejmuje charakteryzujące się dużym bogactwem obszar przyrodniczy w zachodniej części doliny Wisły, przez którego centrum przepływa Struga Mozolicka. W części północnej omawianego terenu znajduje się bagno „Głębie” postulowane przez WBPP do ochrony w formie użytku ekologicznego. Z uwagi na to, iż otaczają go wilgotne łąki kośne oraz płyty lasu łąkowego tworząc łącznie w krajobrazie stosunkowo zwartą całość - w niniejszym Studium proponuje się objąć te tereny ochroną w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, co w myśl ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 roku (Dz. U. Nr 114) ma zapewnić „Ochronę wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych”. W porównaniu z obszarami chronionego krajobrazu dopuszcza się na tym terenie rozwój większej liczny form działalności gospodarczej, jednak charakteryzujących się niską uciążliwością dla środowiska. Utworzenie zespołu następuje na drodze rozporządzenia wojewody, który określa nazwę obiektu, jego położenie, ograniczenia, zakazy i nakazy wynikające z ustawy. Prawo mają również rady gmin, które tę formę ochrony wprowadzić mogą na mocy uchwały. Ustawa o planowaniu przestrzennym z 07.04.1994r mówi, że dla zespołów poddawanych ochronie przez radę gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo, (art.73, Dz. U. nr 89, poz. 415).

- **Strefa A 3 - obszar wartościowy przyrodniczo.**

Obejmuje będącą na wysoczyźnie zachodnią i południową część obszaru gminy oraz dolinę rzeki Zwolenki.

Na obszarze tym występują lasy, a także zróżnicowane w ukształtowaniu terenu - krawędzie erozyjne doliny rzecznej Zwolenki. Strone zbocza mają predyspozycje do powstawania osuwisk, Występują tam pola osuwisk czynnych i mieszanych (nieczynne i czynne). Dolinę Zwolenki proponuje się objąć ochroną w formie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego.

Strefa A/B - obszar o wysokim potencjale produkcji rolnej, położony w obrębie wężła ekologicznego „Dolina Wisły Środkowej”.

Strefa obejmuje obszar o przewadze gleb klasy I - IV o wysokim potencjale produkcji rolniczej. Wysoka jakość gleb i ich potencjalna urodzajność stwarzają warunki do rozwoju intensywnego rolnictwa, którego wiodącymi kierunkami powinno być sadownictwo oraz warzywnictwo. Położenie jednak w otoczeniu obszarów o wysokich walorach przyrodniczych powoduje powstawanie konfliktu wynikającego z potrzeb ochrony środowiska, a rozwojem intensywnej gospodarki rolnej.

Nadwiślański Park Krajobrazowy

W niniejszym opracowaniu w ślad za opracowaniem WBPP postuluje się aby strefy A-1, A-2 i A/B, obejmujące **wschodnią część doliny Wisły** oraz przylegające do niej kompleksy leśne objąć nową formą ochrony prawnej i utworzyć Nadwiślański Park Krajobrazowy, a docelowo Nadwiślański Park Narodowy. W myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r (Dz. U. Nr 114) Parki Krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wysokie wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem ich utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnienie tych wartości w warunkach racjonalnej gospodarki. Nieruchomości, grunty leśne i orne znajdujące się na terenie objętym ochroną pozostawia się w dotychczasowym zagospodarowaniu. Studium ustala dla tych obszarów:

1. Bezwzględna ochronę stosownie do obowiązujących przepisów.
2. Wyeksponowanie walorów krajobrazowych i widokowych najcenniejszych obszarów.
3. Dla istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usług z nią związanych, dopuszcza się możliwość jej uzupełnienia lub nieznacznej rozbudowy.

Strefa B - obszary rolnicze o przekształceniach środowiska przyrodniczego z fragmentami środowisk naturalnych i półnaturalnych - predysponowane do rozwoju rolnictwa jako funkcji głównej.

Wyróżnione w tej strefie tereny obejmują leżącą na wysoczyźnie zachodnią i południową część obszaru gminy oraz dolinki spływających z wysoczyzny potoków charakteryzujących się przekształceniami środowiska typowymi dla terenów rolniczych. Wśród zwartych powierzchni gruntów rolnych występują enklawy środowisk wodno- błotnych obejmujących bezodpływowe zagłębienia śródpolne oraz kępy zadrzewień i zakrzewień zwiększających różnorodność przyrodniczą gminy. Strefę tę ze względu na wyraźną różnicę jakości gleb podzielono na dwie podstrefy:

- **Strefa B - 1 - obszary rolnicze o stosunkowo dobrej jakości gleb i niewielkim stopniu przekształceń środowiska przyrodniczego z fragmentami środowisk naturalnych i półnaturalnych.**

- **Strefa B - 2 - obszary rolnicze o stosunkowo słabej jakości gleb o niewielkim udziale środowisk naturalnych i półnaturalnych.**

Strefa ta obejmuje plejstoceniński taras akumulacyjny w środkowej części gminy. Powierzchnia tarasu przemodelowana jest wydrami i niewielkimi zagłębieniami. Występują tu stosunkowo słabe gleby oraz niewielkie kompleksy leśne głównie monokultury sosnowe. Największy kompleks leśny znajduje się w centralnej części tego obszaru w okolicach Roztoki.

- **Strefa B - 3 - obszary o znacznym przekształceniu poszczególnych elementów środowiska - predysponowane do rozwoju funkcji gospodarczych - miejscowości Gniewoszków i Wysokie Koło.**

3. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO POSZCZEGÓLNYCH STREF

3.1. Strefa A - przyrodniczo - krajobrazowa:

Strefa A-1 - obejmuje obszar w północno-wschodniej części gminy pomiędzy wałami przeciwpożarowymi po dwóch brzegach Wisły. Jest to fragment obszaru międzynarodowego węzła ekologicznego.

Na obszarze strefy A-1 postuluje się wzmocnienie funkcji ochronnych terenu poprzez.

- utworzenie rezerwatu przyrody „Dunajek” wraz z otuliną, co zapewni ochronę dla wyjątkowo cennego fragmentu krajobrazu naturalnego oraz ochronę cennych gatunków ptaków oraz innych zwierząt i roślin. Obejmuje on odcinek koryta Wisły w granicach gminy oraz gmin sąsiednich (woj. mazowieckie i woj. lubelskie), . Jest to jeden z ciekawszych fragmentów największej w Europie rzeki o nieuregulowanym korycie z licznymi piaszczystymi wyspami i łachami, rozciągający się od Sandomierza do Płocka (Wisła Środkowa). Brzegi rzeki zajmują głównie zarośla wierzbowe, łąki i pastwiska kośne. Z uwagi na charakter wysp i łach „wędrujących” w korycie Wisły obejmuje on (jak większość proponowanych na Wiśle rezerwatów) odcinek koryta Wisły w granicach gminy oraz gmin sąsiednich.
- objęcie ochroną malowniczego stawu w północnej części strefy w formie użytku ekologicznego „Strzałka”,
- objęcie terenu strefy ochroną poprzez włączenie jej do obszaru, na którym proponuje się utworzyć Nadwiślański Park Krajobrazowy (docelowo Nadwiślański Park Narodowy).

Studium ustala dla terenów położonych w strefie _____AJ __ podstawowe—kierunki zagospodarowania i użytkowania :

- obszar podlega ścisłej ochronie stosownie do obowiązujących przepisów o ochronie przyrody, środowiska i in.,
- należy wyeksponować walory krajobrazowe i widokowe najcenniejszych terenów,
- należy szczególnie dbać o stan techniczny obwałowań rzeki Wisły,[^] z uwagi na położenie sąsiednich terenów na obszarze zagrożonym „wodą stuletnią” ,
- tereny mogą być wykorzystane dla turystyki penetracyjnej, pod warunkiem, że ruch turystyczny będzie się odbywał po wyznaczonych lub istniejących ścieżkach, dopuszcza się urządzenie punktów widokowych, miejsc odpoczynku i plaż, ,
- na obszarze strefy obowiązuje zakaz realizacji obiektów kubaturowych, dopuszcza się realizacją urządzeń hydrotechnicznych związanych zabezpieczeniem przeciwpowodziowym.

Strefa A-2 - obejmuje obszar położony w zachodniej części doliny Wisły. Stanowi on fragment międzynarodowego węzła ekologicznego.

Na obszarze strefy A-2 postuluje się, aby:

- objąć ochroną w formie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego obszar bagna „Głąbie” wraz z otaczającymi go łąkami oraz lasem łęgowym,
- objąć ochroną w formie użytków ekologicznych następujące tereny: „Jezioro Skrzynka”, „Gniewoszowski łąg”, „Jezioro Borek”.
- objąć ochroną konserwatorską „Wielki Kopiec” w rejonie sołectwa Oleksów,

- o objęcie terenu strefy ochroną poprzez włączenie jej do obszaru, na którym proponuje się utworzyć Nadwiślański Park Krajobrazowy (docelowo - Nadwiślański Park Narodowy).

Studium ustala dla obszarów położonych w strefie A-2 podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego i użytkowania obszarów funkcjonalnych.

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi:

- obszary łąkowo-leśne, lasy, zadrzewienia, tereny źródliskowe, korytarze, ciągi ekologiczne rzek i cieków, tereny wód powierzchniowych, tereny przewidziane do zalesień itp., obszary gruntów rolnych.
1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów: łąkowo
- leśnych, leśnych, źródliskowych, korytarzy i ciągów ekologicznych rzek i cieków, wód powierzchniowych, terenów przewidzianych do zalesień.
    - a) ściślejszej ochronie podlegają: przyrodnicza struktura zieleni wysokiej, średniej, niskiej, rzek i cieków wodnych, w tym wszystkich terenów stanowiących lub mogących stanowić system korytarzy i ciągów ekologicznych, ostoi dla zwierząt i roślin,
    - b) tereny, na których prowadzona jest i była działalność wywołująca degradację środowiska naturalnego należy poddać rekultywacji. Dotyczy to m.in. nielegalnych punktów poboru piasku oraz dzikich wysypisk śmieci,
    - c) gospodarka leśna, w tym pozyskiwanie drewna w rozmiarach ograniczonych do minimum, powinno odbywać się w parze z odnawianiem drzewostanu, zgodnym z gatunkowymi cechami siedliska,
    - d) należy stosować wyłącznie biologiczną obudowę rzek i cieków, a w przypadku ich regulacji unikania prostowania i skracania koryta, zabezpieczenie koryt przed erozją przez „zabudowę” roślinnością najniższych terenów,
    - e) tereny nieleśne powinny być wykorzystane jako użytki zielone do celów gospodarki hodowlanej (łąki i pastwiska),
    - f) w ciągach dolin rzek i cieków wodnych dopuszcza się tworzenie małych „oczek wodnych” i zbiorników otwartych dla celów retencyjnych i hodowlanych,
    - g) tereny mogą być wykorzystane dla turystyki penetracyjnej i wypoczynku ruchowego przy zachowaniu następujących zasad:
      - ruch turystyczny pieszy może odbywać się po wyznaczonych lub istniejących ścieżkach z dopuszczeniem swobodnej penetracji terenu,
      - ruch turystyczny rowerowy winien się odbywać po wyznaczonych szlakach, w tym śródleśnych,
      - dopuszcza się urządzenie punktów widokowych, miejsc odpoczynku i biwakowania,
    - h) postuluje się utrzymanie, przebudowę i doskonalenie istniejących tras komunikacyjnych, w tym budowę parkingów dla celów turystycznych z uwzględnieniem przepustów umożliwiających swobodną migrację gatunków,
    - i) rozwój urządzeń związanych z turystyką, wypoczynkiem i sportem, a także niezbędnych urządzeń w zakresie gospodarki rolnej i leśnej oraz komunikacji i infrastruktury technicznej warunkuje się spełnieniem wymogów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu zróżnicowanego w zależności od położenia i cech poszczególnych fragmentów terenu,
    - j) wyklucza się wykorzystanie obszarów dla nowych funkcji osadniczych,
    - k) nie dopuszcza się zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne,
    - l) dopuszcza się realizację i adaptację niezbędnych obiektów infrastruktury technicznej,
    - m) dopuszcza się realizację obiektów określonych przepisami prawa wodnego,

- n) w istniejących enklawach zabudowy dopuszcza się uzupełnianie zabudowy budowę elementów infrastruktury technicznej związanych z obsługą tej zabudowy, pod warunkiem że będzie ona realizowana w odległości nie mniejszej niż 20 m od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych.
2. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gruntów rolnych:
- ochronie podlegają rolnicze przestrzenie produkcyjne oraz przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe wartości terenu,
  - ustala się wykorzystanie terenów na cele produkcji rolniczej ze znaczącym udziałem sadownictwa o kierunku ekologicznym, średniointensywnym,
  - postuluje się ochronę obszaru rolnego przed nieuzasadnionymi podziałami geodezyjnymi i dążenie do scalania gruntów, co sprzyjać będzie podnoszeniu efektywności gospodarowania,
  - postuluje się całkowitą ochronę obszaru rolnego przed rozpraszaniem zabudowy poza obszary istniejącego i projektowanego zainwestowania, z dopuszczeniem realizacji siedlisk przy dużych zespołach sadów, pod warunkiem wyposażenia obiektów w niezbędne elementy infrastruktury technicznej, przy czym nie mogą być one realizowane w odległości mniejszej niż 20 m od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych,
  - dopuszcza się wykorzystanie terenów na cele turystyki i wypoczynku,
  - ustala się utrzymanie istniejących ciągów komunikacyjnych i ciągów infrastruktury technicznej w obszarach rolnych z dopuszczeniem ich uzupełnień w niezbędnym
  - rozwój urządzeń związanych z turystyką, wypoczynkiem i sportem, a także niezbędnych urządzeń w zakresie gospodarki rolnej i leśnej oraz komunikacji i infrastruktury technicznej warunkuje się spełnieniem wymogów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu zróżnicowanego w zależności od położenia i cech poszczególnych fragmentów terenu.
  - grunty orne niższych klas, nieprzydatne dla produkcji rolnej można przeznaczyć pod zalesienia. Studium nie wyczerpuje możliwości wyznaczenia terenów rolnych do zalesień.

Tereny osadnicze

Tereny osadnicze strefy stanowią obszary zabudowy istniejącej i projektowanej wsi oraz zabudowy istniejącej rozproszonej.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów osadniczych:
- utrzymanie istniejącej zabudowy osadniczej ze szczególnym uwzględnieniem jej wartości kulturowych przy zachowaniu następujących zasad:
    - dopuszcza się wymianę i modernizację zabudowy,
    - dopuszcza się przebudowę istniejących obiektów dla potrzeb agroturystyki z ukierunkowaniem na podniesienie walorów architektonicznych zabudowy i eliminację cech dysharmonizujących w krajobrazie, pod warunkiem podniesienia standardu sanitarnego budynków i wyposażenia ich w niezbędne elementy infrastruktury technicznej, z dopuszczeniem lokalnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków,
    - dopuszcza się zmianę dotychczasowej funkcji zabudowy na funkcje usługowe pod warunkiem zachowania braku uciążliwości dla otoczenia i środowiska,
  - wyznacza się tereny rozwojowe pod zabudowę o funkcjach:
    - mieszkaniowej zagrodowej,
    - gospodarstw agroturystycznych,
    - letniskowej,

- usług podstawowych,
  - obsługi turystyki i sportu,
- c) postuluje się regionalne formy architektury nowych obiektów w strefie,
  - d) dopuszcza się realizację zabudowy rezydencjonalnej na terenach przeznaczonych pod zainwestowanie, pod warunkiem, że minimalna powierzchnia działek wyniesie 3000 m², a szerokość frontu 40 m oraz, że powierzchnia zabudowy nie przekroczy 400 m², a wysokość 2 kondygnacji,
  - e) nowe obiekty nie mogą być realizowane w odległości mniejszej niż 20 m od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych,
  - f) zabrania się wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i gruntu, szczególnie na obszarze głównego zbiornika wód podziemnych oraz w strefie najwyższej ochrony wód,
  - g) realizacja nowych zespołów zabudowy na terenach wskazanych w Studium wymaga opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ponieważ tereny te są w użytkowaniu leśnym i rolniczym,
  - h) należy likwidować szkodliwe oddziaływanie obiektów stwarzających zagrożenie dla środowiska naturalnego. Dla obiektów tych należy ustanowić obszary ograniczonego użytkowania i zagospodarować je w kierunku odbudowy wartości ekologicznych,
  - i) obowiązuje zakaz zabudowy w strefie ochronnej od linii 400 i 220 kV.

Strefa A-3 obejmuje obszar lokalnego węzła ekologicznego w południowo- zachodniej części gminy.

Na obszarze strefy postuluje się:

- objęcie obszaru doliny Zwolenki ochroną w formie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego.
- ustanowienie 1 pomnika przyrody.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego w podstawowych obszarach funkcjonalnych strefy:

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi:

- obszary łąkowo - leśne, lasy, zadrzewienia, tereny źródliskowe, korytarze i ciągi ekologiczne rzek i cieków, wody powierzchniowe, tereny przewidziane do dolesień, obszary gruntów rolnych.
1. Ustala się kierunki zagospodarowania przestrzennego w/w obszarów jak dla strefy A-2 punkt 1 litery: a - n oraz punkt 2 litery a, c, e - m oraz ustala się:
    - ustala się wykorzystanie terenów na cele produkcji rolnej o kierunku intensywnym,
    - w istniejących enklawach zabudowy dopuszcza się uzupełnianie zabudowy - budowę elementów infrastruktury technicznej związanych z obsługą tej zabudowy, pod warunkiem że będzie ona realizowana w odległości nie mniejszej niż 20 m od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych oraz pod warunkiem utrzymania odpowiedniej odległości od krawędzi dolin, na których występują zjawiska osuwiskowe,
    - postuluje się całkowitą ochronę obszaru rolnego przed rozpraszaniem zabudowy poza obszary istniejącego i projektowanego zainwestowania,

Tereny osadnicze

W ich zakres wchodzi:

- obszary zabudowy istniejącej wsi,

- pojedyncza istniejąca zabudowa siedliskowo - zagrodowa na całym obszarze strefy,
- obiekty usługowe, w tym obsługi rolnictwa i turystyki, tereny przewidziane pod nowe zainwestowanie.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego strefy:

- a) utrzymanie istniejącej zabudowy osadniczej, z możliwością jej przebudowy, rozbudowy, uzupełnienia i wymiany z warunkiem jej wyposażania w niezbędne elementy infrastruktury technicznej w celu podniesienia standardu sanitarnego zabudowy, pod warunkiem wycofania zabudowy od stromych krawędzi doliny rzeki Zwoleńki, na których występują zjawiska osuwiskowe. Odległość linii zabudowy należy określić po wykonaniu badań geotechnicznych gruntu,
- b) dopuszcza się przebudowę istniejących obiektów dla potrzeb agroturystyki z ukierunkowaniem na podniesienie walorów architektonicznych zabudowy i eliminację cech dysharmonizujących w krajobrazie, pod warunkiem podniesienia standardu sanitarnego budynków i wyposażenia ich w niezbędne elementy Infrastruktury technicznej, z dopuszczeniem lokalnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- c) proponuje się realizację ośrodka wypoczynkowego oraz obsługi turystyki w rejonie miejscowości Sarnów.
- d) dla realizacji nowej zabudowy na terenach przewidzianych pod nowe zainwestowanie obowiązują ustalenia jak dla strefy A-1 punkt 1 litery: b, c, d, e, f, g, oraz utrzymania linii nowej zabudowy w bezpiecznej odległości od stromych krawędzi dolin, z uwagi na występujące zjawiska osuwiskowe. Odległość linii zabudowy należy określić po wykonaniu badań geotechnicznych gruntu.

3.2. Strefa A/B - obszar o wysokim potencjale produkcji rolnej, położony w obrębie węzła ekologicznego „Dolina Wisły Środkowej”.

Postuluje się:

objąć strefy A/B oraz A-1 i A-2 formą ochrony prawnej poprzez utworzenie Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego, docelowo - Nadwiślańskiego Parku Narodowego.

na obszarze strefy należy szczególnie dbać o stan techniczny obwałowań rzeki Wisły z uwagi na położenie strefy na terenie zagrożonym „wodą stuletnią”, ustanowienie 1 pomnika przyrody, ustanowienie użytku ekologicznego „Fort pod Kameleonką” na terenie FORTU V.

Studium ustala dla obszarów położonych w strefie A/B podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego i użytkowania obszarów funkcjonalnych:

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi:

- obszary łąkowo-leśne, lasy, zadrzewienia, tereny źródliskowe, korytarze i ciągi ekologiczne rzek i cieków, wód powierzchniowych, tereny przewidziane do zalesień, obszary gruntów rolnych,

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gruntów rolnych:

- a) ochronie podlegają grunty rolne jako rolnicza przestrzeń produkcyjna, zwłaszcza ich walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe,
- b) przewiduje się produkcje rolną o kierunku intensywnym z ukierunkowaniem na sadownictwo,
- c) grunty należy chronić przed rozdrobnieniem, nieuzasadnionymi podziałami i wyłączeniem z rolniczego użytkowania,

- a) należy dążyć do scaleń gruntów sprzyjających podnoszeniu efektywności gospodarowania,
  - b) dopuszcza się realizację zabudowy mieszkaniowej poza obszarami istniejącego i projektowanego zainwestowania - wyłącznie jako siedliska w kompleksach sadowniczych,
  - c) dopuszcza się realizację oPiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, a także rozbudowę i budowę ciągów dróg komunikacji lokalnej i ponadlokalnej,
  - d) grunty orne niższych klas, nieprzydatne dla produkcji rolnej można przeznaczyć pod zalesienia, Studium nie wyczerpuje możliwości wyznaczenia terenów rolnych do zalesień.
1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów leśnych, przewidzianych do zalesień, zadrzewionych, łąkowych, źródliskowych, dolin cieków i rzek:
- a) pełnej ochronie podlega przyrodnicza struktura zieleni i wszystkich terenów stanowiących podstawowy system ekologiczny gminy i ostoję dla zwierząt i roślin,
  - b) gospodarka leśna w tym pozyskiwanie drewna w rozmiarach dopuszczalnych, winna odbywać się w parze z odnowieniem drzewostanu, zgodnym z gatunkowymi cechami siedliska,
  - c) obudowa istniejących koryt rzek i cieków wodnych winna mieć charakter biologiczny. Ewentualna konieczna regulacja ich koryt winna być prowadzona z pominięciem prostowania i skracania ich przebiegów,
  - d) tereny te mogą być wykorzystane dla ruchu turystycznego pieszo - rowerowego po istniejących ścieżkach,
  - e) wyklucza się wykorzystanie obszaru dla funkcji osadniczych,
  - f) tereny nieleśne, w zadrzewionych ciągach dolin wzdłuż cieków wodnych, powinny być wyłączone z gospodarki polowej - ornej i wykorzystane jako użytki zielone,
  - g) w istniejących enklawach zabudowy dopuszcza się:
    - uzupełnianie zabudowy,
    - przebudowę obiektów istniejących, głównie dla funkcji rolnej oraz agroturystyki,
    - budowę elementów, infrastruktury technicznej z dopuszczeniem lokalnych rozwiązań w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzenia i oczyszczania ścieków, pod warunkiem utrzymania odległości 50 m od wału przeciwpowodziowego oraz odległości 20 m od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych,
  - h) utrzymanie, przebudowę i doskonalenie istniejących tras komunikacyjnych, z uwzględnieniem przepustów umożliwiających swobodną migrację gatunków,

Tereny osadnicze

Tereny osadnicze w rozumieniu niniejszego studium stanowią: tereny istniejącego zainwestowania wiejskiego,

- tereny projektowanej nowej zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, letniskowej i usługowej służącej działalności gospodarczej,
  - tereny przewidziane do zagospodarowania funkcjami pozarolniczymi:
    - obsługi turystyki,
    - obsługi rolnictwa, usług dla ludności
1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów istniejącego zainwestowania wiejskiego:
- a) istniejąca zabudowa w kompleksach zwartych i rozproszonych może być poddawana przebudowie, rozbudowie, uzupełnieniom, a także wymianie, przy spełnieniu wymogów dotyczących jej usytuowania w zależności od położenia w stosunku do dróg, otaczającej zabudowy, istniejącej zieleni, cieków wodnych, infrastruktury technicznej, a także wału przeciwpowodziowego,

- b) należy uwzględnić następujące funkcje na w/w terenach:
- mieszkaniową jednorodziną oraz zagrodową, usług ze sfery handlu, rzemiosła, kultury, oświaty itp.,
  - usługi obsługi turystyki i wypoczynku,
  - obiektów obsługi rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i przechowalnictwa, pod warunkiem spełnienia wymogów o ograniczeniu uciążliwości dla otaczającej zabudowy i środowiska naturalnego,
  - realizację obiektów obsługi motoryzacji w tym napraw bieżących i głównych, pod warunkiem eliminacji całkowicie ich uciążliwości jw.,
- c) przyjmuje się naczelną zasadę przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy poza tereny już zainwestowane i wskazane w studium do dalszej zabudowy, z dopuszczeniem realizacji siedisk w kompleksach sadowniczych,
- d) proponuje się adaptację zabytkowego FORTU V w rejonie miejscowości Borek oraz terenu po spółdzielni produkcyjnej w d. zespole dworskim w Regowie Starym dla funkcji obsługi turystyki,
- e) istniejące obiekty o szkodliwym oddziaływaniu należy poddać kontroli technicznej, określić ich uciążliwość i warunkować dalszą działalność wyeliminowaniem ujemnych skutków oddziaływania na środowisko,
- f) zakazuje się rozbudowy, uzupełniania oraz wymiany zabudowy w odległości mniejszej niż 50 m od wału przeciwpowodziowego,
- g) zabrania się odprowadzania nie oczyszczonych ścieków do wód gruntowych i gruntu, szczególnie na obszarze głównego zbiornika wód podziemnych i w strefie najwyższej ochrony wód,
- h) obowiązuje zakaz zabudowy w strefie ochronnej od linii 400 i 220 kV,
- i) odległość zabudowy od brzegów rzek i cieków nie może być mniejsza niż 20 m,
- j) odległość zabudowy od wału przeciwpowodziowego nie może być mniejsza niż 50 m.
2. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów projektowanej nowej zabudowy osadniczej:
- a) wyznacza się w studium tereny rozwojowe funkcji osadniczych w zakresie:
- zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności zabudowy,
  - zabudowy agroturystycznej,
  - zabudowy letniskowej,
  - zabudowy zagrodowej,
  - usług, handlu, rzemiosła, kultury, oświaty itp.,
  - obiektów obsługi rolnictwa, przetwórstwa rolno - spożywczego i przechowalnictwa pod warunkiem spełnienia wymogów o ograniczeniu uciążliwości dla otaczającej zabudowy i zieleni,
  - realizację obiektów obsługi turystyki i wypoczynku,
- b) realizacja w/w zabudowy uwarunkowana jest:
- opracowaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych fragmentów obszaru,
  - uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej na terenach sąsiedniej zabudowy i sukcesywne jej planowanie dla nowych terenów,
- c) proponuje się realizację usług obsługi turystyki i wypoczynku w miejscowości Borek,
- d) przewiduje się realizację sieci obiektów obsługi turystyki i wypoczynku w rejonie wału przeciwpowodziowego :
- pomiędzy FORTEM V, a miejscowością Borek, w rejonie przeprawy przez Wisłę,
  - w miejscowości Regów Stary,
  - w miejscowości Kolonia Regów,
  - w miejscowości Podmieście,
- e) obowiązują ponadto ustalenia określone w punkcie 1, literach: e, f, g, h, i, j.

3.2. Strefa B - obszar przekształceń środowiska naturalnego.

Strefę stanowią obszary o przeważającej funkcji osadniczo - rolniczej z enklawami środowisk naturalnych i półnaturalnych.

Strefa B-1 - obszar osadniczo-rolniczy o dobrej jakości gleb i niewielkim stopniu przekształceń środowiska naturalnego, położony w południowej części gminy.

Dla strefy B-1 postuluje się:

- ustanowienie 3 pomników przyrody,
- ustanowienie użytku ekologicznego „Struga” na fragmencie potoku w rejonie Markowoli,
- wyznaczyć strefy ochronne ujęć wody oraz strefy ograniczonego użytkowania cmentarzy i wysypisk śmieci, po wykonaniu badań geologicznych gruntu.
- objąć ochroną konserwatorską znajdujące się w Wysokim Kole :
  - mogiły partyzantów i skoczków spadochronowych z 1944r.
  - figurę przydrożnącmentarz z pierwszej wojny światowej Kierunki zagospodarowania przestrzennego w podstawowych obszarach funkcjonalnych strefy B-1.

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi: obszary
gruntów rolnych

- obszary leśne, przewidziane do zalesień, zadrzewienia, obszary łąkowe, źródliskowe, ciągi dolin wzdłuż rzek i cieków.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gruntów rolnych: W obszarze strefy B-1 występują grunty rolne o bardzo dobrej przydatności dla produkcji rolnej. W niniejszym studium tereny te wyznaczane są w niewielkim stopniu jako tereny rozwojowe dla funkcji osadniczych, gospodarczych pozarolniczych i usługowych. Zmiana ich rolniczego przeznaczenia na funkcje pozarolnicze wymagać będzie każdorazowo sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Grunty rolne winny być poddane:

- a) ochronie jako rolnicza przestrzeń produkcyjna, a zwłaszcza jej walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe,
- b) wykorzystaniu terenów na cele produkcji rolnej o kierunku wysokointensywnym,
- c) ochronie przed rozdrobnieniem nieuzasadnionymi podziałami,
- d) procesom scaleniowym, sprzyjającym podnoszeniu efektywności gospodarowania,
- e) ochronie przed rozpraszaniem zabudowy, z dopuszczeniem lokalizacji większych gospodarstw rolnych (specjalistycznych) pod warunkiem zachowania wszystkich reżymów ochronnych dla środowiska i samowystarczalności w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunikacji zewnętrznej,
- f) dopuszczalnym realizacjom obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji,
- g) grunty orne niższych klas, nieprzydatne dla produkcji rolnej można przeznaczyć pod zalesienia, Studium nie wyczerpuje możliwości wyznaczenia terenów rolnych do zalesień.

2. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów lasów, terenów przewidzianych do zalesień, zadrzewień, łąk, terenów źródliskowych, ciągów rzek i cieków:
- a) obowiązują ustalenia jak dla strefy A-2 pkt. 1, lit. a - n.

Tereny osadnicze

Tereny osadnicze w rozumieniu niniejszego Studium stanowią: tereny istniejącego zainwestowania wiejskiego, tereny projektowanej nowej zabudowy osadniczej i usługowej, tereny nowych działalności gospodarczych.

1. Dla terenów istniejącego zainwestowania wiejskiego kierunki zagospodarowania przestrzennego ustala się jak dla terenów osadniczych strefy A/B - pkt. 1 lit. a - c , e oraz f - i oraz postuluje się:
restrukturyzację terenu po byłej cementowni i cegielni w sołectwie Sarnów w kierunku funkcji usługowej, ew, funkcji związanej z obsługą eksploatacji złoża kruszywa Sarnów,
2. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów projektowanej zabudowy osadniczej:
- a) wyznacza się w studium tereny rozwojowe funkcji osadniczych w zakresie:
- zabudowy zagrodowej,
  - zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności zabudowy,
  - agroturystyki,
  - usług, handlu, rzemiosła, przetwórstwa rolno - spożywczego, obsługi rolnictwa i przechowalnictwa, pod warunkiem spełnienia wymogów o ograniczeniu uciążliwości dla środowiska,
  - obiektów kultury, oświaty i administracji,
- b) realizacja w/w budownictwa wymaga opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które określą zasady zagospodarowania ze szczególnym uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska,
- c) nową zabudowę o funkcjach mieszkalnych, usługowych i rzemieślniczych nieuciążliwych można realizować na terenach wyznaczonych na rysunku Studium pod warunkiem zachowania następujących zasad:
- we wsiach o typie „ulicówki” lokalizacja budynków mieszkalnych w I-szej linii zabudowy (przy ulicy),
  - nawiązanie do charakteru zabudowy wsi tzn. układu kalenicowego lub szczytowego oraz gabarytów zabudowy,
  - w miarę możliwości nawiązywania do tradycji regionalnych budownictwa,
- d) dopuszcza się realizację dróg dojazdowych do terenów rolnych na tyłach zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej,
- e) obowiązują ustalenia dla terenów osadniczych strefy A/B pkt 1, lit. a - c, e, g - i.

Strefa B-2 - osadniczo - rolnicza.

Obszary rolnicze o stosunkowo słabej jakości gleb o niewielkim udziale środowisk naturalnych i półnaturalnych.

Na obszarze strefy postuluje się:

- objąć ochroną konserwatorską:
  - trakt kolejowy "Słowiki Nowe - Bąkowiec - Wysokie Koło"
  - trakt drogowy Kozienice - Sandomierz
  - cmentarz rzym. kat. /pomnik Dow. Oddziału B Ch / w Oleksowie
- ustanowić 4 pomniki przyrody,

- wyznaczyć strefy ochronne ujęć wody oraz strefy ograniczonego użytkowania cmentarzy i wysypisk śmieci, po wykonaniu badań geologicznych gruntu.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego w podstawowych obszarach funkcjonalnych strefy B-2.

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi:

- obszary gruntów rolnych,
- lasy, zadrzewienia, tereny przewidziane do zalesień, łąki, obszary źródliskowe, ciągi dolin rzek i cieków,

Na obszarze strefy B-2 występują grunty rolne o dobrej i średniej przydatności do produkcji rolnej.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gruntów rolnych:
  - a) głównym kierunkiem produkcji rolnej będzie średniointensywna produkcja rolnicza,
  - b) należy chronić grunty rolne przed rozdrobnieniem i nieuzasadnionymi podziałami,
  - c) należy dążyć do scalania gruntów w celu podniesienia efektywności gospodarowania,
  - d) istniejąca, rozproszona zabudowa siedliskowa - do adaptacji. Dopuszcza się jej modernizację, uzupełnianie i wymianę pod warunkiem zachowania wszelkich warunków wynikających z przepisów o ochronie środowiska oraz wyposażenia obiektów w infrastrukturę techniczną,
  - e) dopuszcza się lokalizację większych, specjalistycznych gospodarstw rolnych, pod warunkiem, że nie będą uciążliwe dla środowiska oraz, że będą wyposażone w infrastrukturę techniczną,
  - f) grunty orne niższych klas, nieprzydatnych do produkcji rolniczej można przeznaczać do zalesienia. Studium nie wyczerpuje możliwości wyznaczenia terenów rolnych do zalesień.
2. Dla obszarów zadrzewień, terenów do zalesień, łąk, źródlisk, ciągów dolin rzek i cieków ustala się kierunki zagospodarowania przestrzennego jak dla strefy A-2 pkt 1, lit. a - n.

Tereny osadnicze

Tereny osadnicze stanowią tereny istniejącego i projektowanego zainwestowania wiejskiego.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego zainwestowania istniejącego i uzupełniającego zainwestowania wiejskiego:
  - f) istniejąca zabudowa osadnicza może być poddana przebudowie, rozbudowie, uzupełnieniom i wymianie, przy spełnieniu wymogów jej użytkowania w zależności od położenia w stosunku do dróg, otaczającej zabudowy, istniejącej zieleni, cieków wodnych, infrastruktury technicznej,
  - g) dopuszcza się adaptację, modernizację, uzupełnianie i rozbudowę istniejących siedlisk w zabudowie rozproszonej,
  - h) dopuszcza się adaptację i realizację liniowych i punktowych obiektów infrastruktury technicznej,
  - i) dopuszcza się poza wymienionymi terenami budowlanymi realizację gospodarstw specjalistycznych,
  - j) dopuszcza się w uzasadnionych wypadkach na gruntach klas V i VI realizację pojedynczych obiektów usługowych wskazanych do lokalizacji poza ustalonymi terenami budowlanymi, pod warunkiem realizacji systemów wodociągowych i kanalizacji sanitarnej,

- k) dopuszcza się realizację obiektów obsługi turystyki i rekreacji poza ustalonymi terenami budowlanymi pod warunkiem realizacji systemów wodociągowych i kanalizacji sanitarnej oraz zachowania wszelkich wymogów ochronnych dla środowiska,
- l) istniejące obiekty o szkodliwym oddziaływaniu należy poddać kontroli technicznej, określić ich uciążliwość i warunkować dalszą działalność wyeliminowaniem ujemnych skutków oddziaływania na środowisko, m) tereny niezabudowane wskazane w Studium jako rezerwa inwestycyjna przeznaczone są pod lokalizację:
- nowych siedlisk rolniczych,
  - działek zabudowy jednorodzinnej,
  - usług nieuciążliwych i obiektów obsługi rolnictwa,
- n) nową zabudowę o funkcjach mieszkalnych, usługowych i rzemieślniczych nieuciążliwych można realizować na terenach wyznaczonych na rysunku Studium pod warunkiem zachowania następujących zasad:
- we wsiach o typie „ulicówki” lokalizacja budynków mieszkalnych w I-szej linii zabudowy (przy ulicy),
  - nawiązanie do charakteru zabudowy wsi tzn. układu kalenicowego lub szczytowego oraz gabarytów zabudowy,
  - w miarę możliwości nawiązywania do tradycji regionalnych budownictwa,
- o) dopuszcza się realizację dróg dojazdowych do terenów rolnych na tyłach zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej, p) realizacja nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej na terenach wskazanych w Studium wymaga opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ponieważ tereny te są w użytkowaniu leśnym i rolniczym. Zasady zagospodarowania tych terenów określone zostaną przez w/w plany ze szczególnym uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska, q) obowiązuje zakaz zabudowy w strefie ochronnej od linii energetycznych 400 kV, r) odległość zabudowy od brzegów rzek, strumieni i zbiorników wodnych nie może być mniejsza niż 20 m.

Strefa B-3 - miejscowość gminna Gniewoszów i miejscowość Wysokie Koło

Na obszarze strefy postuluje się:

- objąć ochroną konserwatorską:
    - zabytkowy układ urbanistyczny z XVII wieku oraz budynki - Rynek Nr 21 i Nr 25 w Gniewoszowie
    - zabytkowy obiekt cmentarny wyznania rzymsko katolickiego w Regowie Nowym.
    - rokokową rzeźbę z piaskowca wyobrażającą Św. Jana Nepomucena w Wysokim Kole
    - pozostałości klasztoru OO. Dominikanów z XVII wieku w Wysokim Kole.
    - trakt kolejowy „Słowiki Nowe - Bąkowiec - Wysokie Koło”
    - trakt drogowy Kozienice - Sandomierz
- uruchomienie w sezonie letnim kolei i wykorzystanie stacji kolejowej w Wysokim Kole dla obsługi ruchu turystycznego.
- wyznaczyć strefy ochronne ujęć wody oraz strefy ograniczonego użytkowania cmentarzy i wysypisk śmieci, po wykonaniu badań geologicznych gruntu.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego w podstawowych obszarach funkcjonalnych strefy:

Tereny otwarte

W ich zakres wchodzi: obszary gruntów rolnych,
zadrzewienia, łąki, obszary źródliskowe, ciek.

Na obszarze strefy występują grunty rolne o średniej i słabej przydatności do produkcji rolniczej.

1. Dla terenów otwartych ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:
  - a) główny kierunek produkcji rolniczej to ekstensywna produkcja rolnicza,
  - b) należy chronić przyrodniczą strukturę terenów zielonych tj. istniejący drzewostan, koryta cieków wraz w ich bezpośrednim otoczeniu,
  - c) należy wyeksponować walory krajobrazowe obszaru we wschodniej części strefy (skarpa oddzielająca wysoczyznę od obszaru doliny zagrożonej tzw. „wodą stuletnią”).

Tereny osadnicze

Stanowią je tereny istniejącego i projektowanego zainwestowania gminnego ośrodka administracyjnego miejscowości Gniewoszów oraz miejscowości Wysokie Koło.

1. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego terenów osadniczych.
  - a) istniejąca zabudowa może być modernizowana, rozbudowywana i wymieniana, przy spełnieniu wymogów jej użytkowania w zależności od położenia w stosunku do dróg, otaczającej zabudowy, istniejącej zieleni, cieków wodnych i infrastruktury, a także wymogów Państwowej Służby Ochrony Zabytków,
  - b) forma nowej zabudowy powinna nawiązywać do historycznej i regionalnej tradycji zabudowy oraz poprzez wysoki standard powinna podkreślać znaczenie Gniewoszowa jako gminnego ośrodka administracji,
  - c) formę nowej zabudowy na obszarze strefy ochrony konserwatorskiej należy uzgodnić z Państwową Służbą Ochrony Zabytków z uwagi na zabytkowy układ urbanistyczny Gniewoszowa, a także zabytkowy zespół klasztorny w Wysokim Kole,
  - d) istniejące obiekty o szkodliwym oddziaływaniu należy poddać kontroli technicznej, określić ich uciążliwość i warunkować dalszą działalność wyeliminowaniem ujemnych skutków oddziaływania na środowisko,
  - e) tereny niezabudowane wskazane w Studium jako rezerwa inwestycyjna przeznaczone są pod realizację:
    - zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, i jednorodzinnej o średniej intensywności zabudowy,
    - usług nieuciążliwych,
    - obiektów obsługi turystyki i wypoczynku dla obszarów nadwiślańskich,
    - nieuciążliwych obiektów obsługi rolnictwa,
  - f) proponuje się restrukturyzację terenu po byłym PGR w Boguszówce w kierunku wielofunkcyjnego obszaru usługowego,
  - g) obowiązują ustalenia dla terenów osadniczych strefy B-2 pkt. 1, lit. k, r.

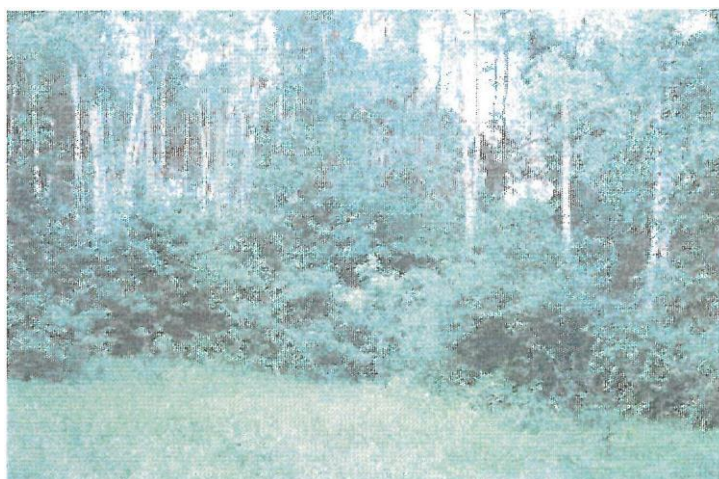
4. KIERUNKI ROZWOJU GMINY GNIEWOSZÓW WYNIKAJĄCE Z PRZESŁANEK PRZYRODNICZYCH ORAZ WALORYZACJI ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

4.1. Strefy funkcjonalno - przestrzenne .

Na podstawie analizy poszczególnych elementów składających się na potencjał przyrodniczy oraz waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Gniewoszków określono przydatność funkcjonalno-przestrzenną poszczególnych jej obszarów. Za kryterium nadrzędne przyjęto ochronę walorów przyrodniczych gminy poprzez racjonalne gospodarowanie jej zasobami. Podejście to jest zgodne z przyjętymi przez Parlament RP założeniami „Polityki ekologicznej Państwa”, w której szczególną uwagę zwrócono na problem ekologicznie zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju). Przeprowadzona ocena uwarunkowań przyrodniczych gminy Gniewoszków pozwala stwierdzić, że:

- najwyższe walory przyrodnicze i krajobrazowe koncentrują się w dolinie rzek Wisły. Dolina ta według europejskiego i polskiego programu EKONET stanowi jednocześnie fragment węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym „Dolina Środkowej Wisły
- podwyższone wartości przyrodnicze mające charakter lokalnych korytarzy ekologicznych posiadają dolinki strumieni spływających z wysoczyzny
- bardzo wysokim i wysokim walorom przyrodniczym towarzyszą najczęściej wysokie walory rekreacyjne. Na terenach tych funkcję dominującą powinna pełnić funkcja ochronna ekosystemów przy uzupełniającej rolniczej i turystyczno - rekreacyjnych.

Pozostała część gminy wykazuje przeciętne walory przyrodnicze i krajobrazowe dlatego wiodącą funkcją na tych terenach powinna być funkcja rolnicza oraz gospodarcza. W wyniku powyższej oceny na terenie gminy wyodrębniono trzy strefy o odmiennych predyspozycjach funkcjonalnych i wartościach środowiska przyrodniczego.

Zadrzewiony jar w okolicach Nowego Pola - obszar o wysokiej wartości przyrodniczej

Strefa A - obszary o dużych wartościach przyrodniczych - predysponowane do pełnienia funkcji ochronnych, klimatycznych, krajobrazowych i klimatotwórczych, a także glebo i wiatrochronnych .

W obrębie tej strefy należy wydzielić dwa zwarte obszary charakteryzujące się dużymi walorami przyrodniczymi znajdujące się w obrębie Doliny Środkowej Wisły

stanowiącej według Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym. Z uwagi na odmienny charakter tych obszarów oraz dla lepszej czytelności niniejszego opracowania wyodrębniono je w dwóch podstrefach :

- Strefa A1 - obszary o wybitnych wartościach przyrodniczych.

Obejmuje obszar „międzywala” Wisły odznaczający się unikalnymi w skali naszego kontynentu walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Koryto rzeczne zachowało tu swój naturalny charakter cechujący się wysokim zróżnicowaniem biotopów rzecznych i nadrzecznych.

W granicach tego obszaru wytypowano fragment koryta rzecznego oraz obszaru międzywala pretendujący do ochrony w formie rezerwatu przyrody.

Studium ustala dla tych obszarów :

1. Bezwzględną ochronę stosownie do obowiązujących przepisów o ochronie przyrody, ochronie środowiska i innych
2. Wyeksponowanie walorów krajobrazowych i widokowych najcenniejszych obszarów.

- Strefa A2 - obszary o dużych wartościach przyrodniczych.

Obejmuje charakteryzujące się dużym bogactwem obszar przyrodniczym w zachodniej części doliny Wisły przez którego centrum przepływa Struga Mozollcka. W części północnej omawianego terenu znajduje się bagno „Głąbie” postulowane przez WBPP do ochrony w formie użytku ekologicznego. Z uwagi iż otaczają go wilgotne łąki kośne oraz płyty lasu łęgowego tworząc łącznie w krajobrazie stosunkowo zwartą całość w niniejszym Studium proponuje objąć się te tereny ochroną w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, co w myśl ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 roku (DZ. U. Nr 114) ma zapewnić „ochronę wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych”. W porównaniu z obszarami chronionego krajobrazu dopuszcza się na tym terenie rozwój większej liczby form działalności gospodarczej uciążliwą dla środowiska. Utworzenie zespołu następuje na drodze rozporządzenia wojewody, który określa nazwę obiektu, jego położenie, ograniczenia, zakazy i nakazy wynikające z ustawy. Prawo mają również rady gmin, które tę formę ochrony wprowadzić mogą na mocy uchwały. Ustawa o planowaniu przestrzennym z 07.04.1994r. mówi, że dla zespołów poddawanych ochronie przez radę gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo „ (art. 73, Dz. U. nr 89, poz. 415).

Studium ustala dla tych obszarów :

1. Bezwzględną ochronę stosownie do obowiązujących przepisów o ochronie przyrody, ochronie środowiska i innych
2. Wyeksponowanie walorów krajobrazowych i widokowych najcenniejszych obszarów.

Strefa A/B - obszar o wysokim potencjale produkcji rolnej położony w obrębie węzła ekologicznego „Dolina Wisły Środkowej”.

Strefa obejmuje obszar o przewadze gleb klasy I-IV o wysokim potencjale produkcji rolniczej. Wysoka jakość gleb i ich potencjalna urodzajność stwarzają warunki do rozwoju intensywnego rolnictwa, którego wiodącymi kierunkami powinno być sadownictwo oraz warzywnictwo. Położenie jednak w otoczeniu obszarów o wysokich walorach przyrodniczych powoduje powstanie konfliktu wynikającego z potrzeb ochrony środowiska, a rozwojem intensywnej gospodarki rolnej.

1. Dla istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usług z nią związanych, dopuszcza możliwość jej uzupełnienia lub nieznacznej rozbudowy

Strefa B - obszary rolnicze o stosunkowo niewielkim stopniu przekształceń środowiska przyrodniczego z fragmentami środowisk naturalnych i półnaturalnych - predysponowane do rozwoju rolnictwa jako funkcji głównej.

Wyróżnione w tej strefie tereny obejmują leżącą na wysoczyźnie zachodnią i południową część obszaru gminy oraz dolinki spływających z wysoczyzny potoków charakteryzujących się przekształceniami środowiska typowymi dla terenów rolniczych. Wśród zwartych powierzchni gruntów rolnych występują enklawy środowisk wodno- błotnych obejmujących bezodpływowe zagłębienia śródpolne oraz kępy zadrzewień i zakrzewień zwiększających różnorodność przyrodniczą gminy. Strefę tę ze względu na wyraźną różnicę jakości gleb podzielono na dwie podstrefy.

Strefa B-1 - obszary rolnicze o stosunkowo dobrej jakości gleb i niewielkim stopniu przekształceń środowiska przyrodniczego z fragmentami środowisk naturalnych i półnaturalnych

Studium ustala dla tych obszarów :

1. wyeksponowanie walorów krajobrazowych i widokowych najcenniejszych obszarów,
2. utrzymanie istniejących remiz śródpolnych w obrębie gruntów ornych,
3. utrzymanie wysokiej bioróżnorodności,
4. wzmocnienie funkcji ochronnych poprzez utworzenie użytków ekologicznych i innych form ochrony przyrody.

Strefa B-2 - obszary rolnicze o stosunkowo słabej jakości gleb o niewielkim udziale środowisk naturalnych i półnaturalnych.

Strefa ta obejmuje plejstoceniński taras akumulacyjny w środkowej części gminy. Powierzchnia tarasu przemodelowana jest wydrami i niewielkimi zagłębieniami. Występują tu stosunkowo słabe gleby oraz niewielkie kompleksy leśne głównie monokultury sosnowe. Największy kompleks leśny znajduje się w centralnej części tego obszaru w okolicach Roztoki.

Strefa C - obszary o znacznym przekształceniu poszczególnych elementów środowiska - predysponowane do rozwoju funkcji gospodarczych.

4.2. Polityka przestrzenna gminy w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

Oprócz wskazań wynikających z uwarunkowań przyrodniczych w polityce przestrzennej gminy należałoby uwzględnić zagadnienia obejmujące :

zachowania bioróżnorodności dolin rzecznych oraz terenów zalewowych przy projektowaniu i realizacji programów regulacji wód oraz wałów przeciwpowodziowych
egzekwowanie od inwestorów środków zapewniających utrzymanie różnorodności przyrodniczej w trakcie realizacji robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych rodzajów robót ziemnych zmieniających stosunki wodne

zakazy wynikające z faktu położenia dużej części gminy w tarasie zalewowym Wisły chronionej przez wały, w tym :

- 1) uprawy gruntów na wałach oraz w odległości 3 m. od stopy wałów
- 2) kopania studni, sadzawek, dołów i rowów w odległości co najmniej 50 m. od stopy wałów

3) zakazu wznoszenia obiektów budowlanych, składowania materiałów, zmiany ukształtowania terenu, sadzenia drzew i krzewów oraz wykonywania urządzeń lub robót, które mogą utrudniać ochronę obszarów przed powodzią na obszarze międzywala (pomiędzy korytem rzeki, a wałami przeciwpowodziowymi), przestrzegania przepisów rozporządzenia Rady Ministrów o ustanowieniu obszaru ochronnego zbiorników wód podziemnych, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów wydawanych w przypadkach braku planów

- zakazu lokalizacji jakichkolwiek obiektów budowlanych nie związanych z ujęciem wody w strefie ochrony bezpośredniej tego ujęcia
- ochrony wód przed zanieczyszczeniem oraz zapobieganie i przeciwdziałanie szkodliwym wpływom na obszary ich zasilania w opracowaniach planistycznych i decyzjach administracyjnych związanych z zabudową i zagospodarowaniem terenów do nich przyległych
- obowiązku przestrzegania przepisów szczególnych w odniesieniu do przepisów szczególnych w odniesieniu do obszarów objętych szczególnymi formami ochrony i obszarów dla których ustalono strefy ograniczonego użytkowania
- podejmowania działań mających na celu objęcie szczególnymi formami ochrony przyrody terenów i obiektów wymienionych w rozdziale 3.

4.3. **Polityka przestrzenna gminy w zakresie ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej.**

W polityce przestrzennej gminy należałoby uwzględnić zagadnienia obejmujące :

- ograniczenie przeznaczania gruntów najwyższych klas bonitacyjnych pod zabudowę. Wyjątek stanowić mogą działki rolnicze leżące w bezpośrednim sąsiedztwie terenów już zabudowanych lub przeznaczonych pod zabudowę w obowiązującym w 2000r. planie
- zakaz rozpraszania zabudowy z wyjątkiem strefy A/B. Zakaz ten pozwala na ochronę cennych gruntów rolniczych i utrzymanie powierzchni kompleksów rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Pozwala także na wykorzystanie Istniejących urządzeń infrastrukturalnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów ze środków publicznych na uzbrajanie kolejnych nowych terenów. Zakaz ten nie dotyczy jednakże obiektów uciążliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska, które stosownie do obowiązujących przepisów nie mogą być realizowane w obrębie zwartej zabudowy.

na terenach o glebach słabszych możliwe jest zamienne z rolniczym, leśne użytkowania terenów pod warunkiem, że tereny przeznaczone do zalesienia :

- 1) . graniczą z istniejącym lasem
- 2) . posiadają powierzchnię nie mniejszą niż 0,5 ha
- 3) . Mają szerokość większą niż 20 m.
- 4) . Nie jest zmeliorowany
- 5) . Nie graniczy z uprawami sadowniczymi i szklarniowymi o powierzchni większej niż 0,25 ha

- preferowanie intensywnych form uprawy roli w tym rozwijanie sadownictwa i warzywnictwa ze szczególnym uwzględnieniem strefy A/B. uregulowanie stosunków wodnych na gruntach rolnych tego wymagających

Sady owocowe - okolice Borku

4.4. Obszary i obiekty wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

4.4.1. Nadwiślański Park Krajobrazowy

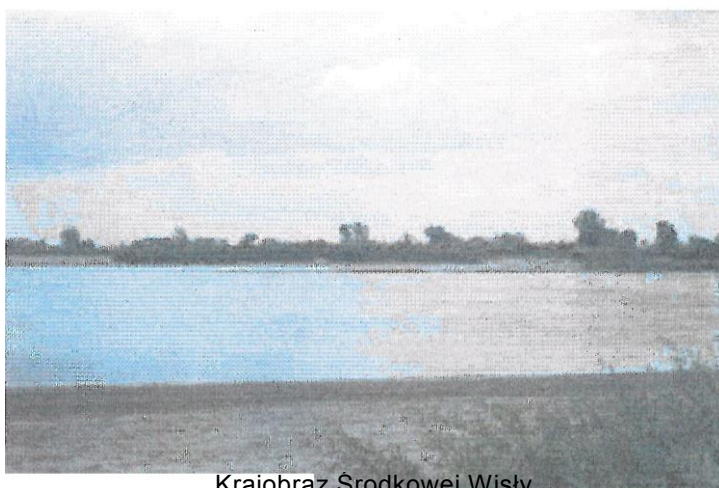

Wisła Środkowa – okolice Kolonii Regów

W niniejszym opracowaniu w ślad za opracowaniem WBPP postuluje się aby strefy A-1, A-2 i A/B obejmujących wschodnią część doliny Wisły oraz przylegające do niej kompleksy leśne objąć nową formą ochrony prawnej i utworzyć Nadwiślański Park Krajobrazowy, a docelowo Nadwiślański Park Narodowy. W myśl Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r. (Dz. U. Nr 114) Parki Krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wysokie wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem ich utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnienie tych wartości w warunkach racjonalnej gospodarki. Nieruchomości, grunty leśne i orne znajdujące się na terenie objętym ochroną pozostawia się w dotychczasowym zagospodarowaniu.

Według opracowania Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego projektowany Nadwiślański Park Krajobrazowy ma objąć południowo-wschodnią część gminy znajdujący się w dolinie Wisły. Teren ten stanowi część jednego z

najcenniejszych europejskich ekosystemów rzecznych. Na odcinku od Sandomierza do Płocka koryto rzeki zachowało swój naturalny charakter, stwarzając mozaikę bogatych środowisk. W obrębie koryta występują bowiem tereny bagienne, piaszczyste wyspy, łachy i lasy łęgowe stanowiące ostoję dla wielu gatunków ptaków wodno-błotnych oraz szeregu innych organizmów. Brzeg rzeki i terasę zalewową zajmują głównie zarośla wikliny oraz łęgi wierzbowo-topolowe, a także łąki i pastwiska kośne. Rzeka jest obecnie w niewielkim stopniu użytkowana jako szlak żeglugowy. Wykorzystując naturalny charakter doliny i koryta rzeczne gniazdują tu: trzciny, nurogęsi, krwawodzioby, rycyki, brodzie piskliwe, rybitwy białoczelne i pospolite, ostrzygojady, strumieniówki, remizy i dziwonnie. Walory przyrodnicze Wisły Środkowej zostały opisane w niniejszym tekście również przy charakterystyce projektowanego rezerwatu „Dunajek”. Zgodnie z konwencją „Ramsar” o obszarach wodno-błotnych mających unikatowe znaczenie dla ptactwa wodno-błotnego odcinek ten został zakwalifikowany do ochrony w skali międzynarodowej.

Krajobraz Środkowej Wisły

4.4.2. Projektowany rezerwat przyrody „Dunajek”.

Ustawa o Ochronie Przyrody z 1991 r. określa rezerwat jako obszar obejmujący zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych.

Tereny projektowanego rezerwatu „Dunajek”

Proponowany rezerwat ornitologiczny. Obejmuje jeden z ciekawszych fragmentów największej w Europie rzeki o nieuregulowanym korycie, z licznymi piaszczystymi wyspami i łachami., rozciągający się od Sandomierza do Płocka (Wisła Środkowa). Brzegi rzeki zajmują głównie zarośla wierzbowe, łąki i pastwiska kośne. Z uwagi na charakter wysp i łach „wędrujących” w korycie Wisły obejmuje on (jak większość proponowanych na Wiśle rezerwatów) odcinek koryta Wisły w granicach gminy oraz gmin sąsiednich położonych na terenie województw mazowieckiego i lubelskiego. Według projektu obszar „międzywala „ (pomiędzy korytem, projektowanym i istniejącym wałem) stanowić będzie otulinę rezerwatu.

Dolina Zwolanki

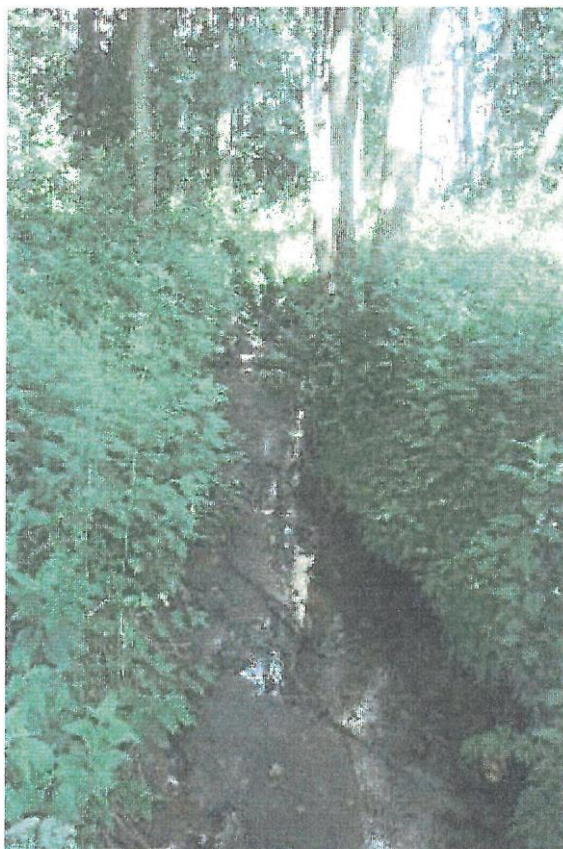
4.4.3. Projektowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ZP-K).

Dolina Zwolanki

Zespół przyrodniczo - krajobrazowy jest nową formą ochrony wprowadzoną ustawą o ochronie przyrody z 1991 r., a jego definicja brzmi:” Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych”. Utworzenie zespołu następuje na drodze rozporządzenia wojewody, który określa nazwę obiektu, jego położenie, ograniczenia, zakazy i nakazy wynikające z ustawy. Prawo mają również rady gmin, które tę formę ochrony wprowadzić mogą na mocy uchwały. Ustawa o planowaniu przestrzennym z 07.04.1994r. mówi, że dla zespołów poddawanych ochronie przez radę gminy, miejscowy plan zagospodarowania

przestrzennego sporządza się obowiązkowo „ (art. 73, Dz.U. nr 89, poz. 415). Na obszarze gminy wyodrębniono dwie duże powierzchnie kwalifikująca się do wprowadzenia tej indywidualnej formy ochrony przyrody tj.

Lewobrzeżny dopływ Zwolanki

Zespół przyrodniczo - krajobrazowy- Dolina Zwolanki (ZPK - Dolina Zwolanki)

Obszar położony w dolinie rzek (strumieni) Zwolanki i jej dopływów. Jego rdzenie stanowią koryta rzeczek zachowujące na tym odcinku swój naturalny charakter. W terasie zalewowej zachowały się fragmenty olsów oraz lasów łągowych. Niżej położone tereny zajmują zbiorowiska roślinności łąkowej o różnym stopniu uwilgotnienia. W dolinkach na znacznych powierzchniach występują zbiorowiska roślinne typowe dla łąk zalewowych. Charakterystyczna jest mozaika trzcinowisk, ziołorośli oraz kępiastych wierzb, które to środowiska są miejscem występowania wielu gatunków zwierząt. Można tu zaobserwować wszystkie procesy rozwoju linii koryta rzecznoego, jakimi są erozja boczna, prowadząc do tworzenia meandrów. Podcinanie brzegów prowadzi do tworzenia stromych skarp, podcinanie zaś krawędzi doliny, często owocuje powstawaniem obrywów i osuwisk. Przewracanie się drzew nadbrzeżnych w koryto rzeki prowadzi do zmiany morfologii dna wokół takich martwych drzew, natomiast akumulacja prowadzi do powstawania łąk i melizn jest miejscem gniazdowania licznych gatunków ptaków: czajki, świergotka łąkowego (4-5 par), kruka, myszołowa zwyczajnego, pokląskwy i innych. Celem ochrony byłoby zachowanie harmonijnego układu ekologicznego połączonego z walorami krajobrazowymi (głęboko wcięte doliny). Teren ten posiada naturalne predyspozycje do rozwijania funkcji turystyczno -

rekreacyjnych. W zagospodarowaniu tego terenu należy uwzględnić zachowanie jego naturalnych wartości ekologicznych.

Stawy w dolinie Zwolanki

Zespół przyrodniczo - krajobrazowy- Bagno Głębokie (ZPK - Bagno Głębokie)

Okolice „Bagno Głębokie”

Teren źródłiskowy otoczony łąkami i polami. Podłoże torfowe, o czym świadczą pozostałości potorfowych zarośniętych lub wypełnionych wodą. Część południową porasta łęg olszowy z kępiastymi wierzbami na obrzeżu. Doły potorfowe zarośnięte częściowo łanami trzciny (*Phragmites communis*) i turzycami (*Carex* sp.). Zwarte łany tworzy również skrzyp (*Equisetum* sp.), pałka (*Typha* sp.). Miejsce stanowi oazę wśród otaczających pól i jest miejscem rozrodu ptaków wodno-błotnych, płazów oraz motyli. Gniazdują tu i żerują błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*), derkacz (*Crex crex*), pokląskwa (*Saxicola rubetra*), dziwonla (*Carpodacus erythrinus*), potrzos (*Emberiza schonicius*), świergotek łąkowy (*Anthus pratensis*) i czajka (*Vanellus vanellus*). W zbiornikach będących miejscem rozrodu płazów stwierdzono 3 gatunki płazów, a występowanie 3 - 5 dalszych jest wysoce prawdopodobne. Ponadto licznie występują motyle z rodziny Pieridae i Nymphalidae. W strudze Mozolickiej obserwowano bobry (*Castor fiber*).

4.4.4. Obszary kwalifikujące się do ochrony jako użytki ekologiczne.

Zasoby przeciętnej polskiej gminy pozwalają na utworzenie od kilku do kilkudziesięciu użytków ekologicznych. Wprowadzając tę metodę ochrony ustawodawca zakładał, że będzie to metoda stosowana powszechnie i pozwoli na masowe i szybkie obejmowanie ochroną obszarów ważnych dla utrzymania różnorodności biologicznej w gminie bądź województwie. Według ustawy (art. 30.1) użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowiskowych, jak naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Brak szczegółowych opracowań przyrodniczych dla gminy nie pozwala podać pełnej listy obiektów kwalifikujących się do ochrony w formie użytków ekologicznych, obecny stan wiedzy pozwala wytypować 6 obiektów kwalifikujących się do ochrony w formie użytków ekologicznych :

A. „Strzałka”

Proponowany użytek ekologiczny „Strzałka”

Malowniczy staw (fragment dawnego starorzecza) w dolinie Wisły. Na powierzchni płaty żabiścieku ,ponadto łączeń baldaszkowaty oraz strzałka wodna. Staw jest miejscem liczego występowania płazów szczególnie żab zielonych oraz owadów w tym szczególnie ważek.

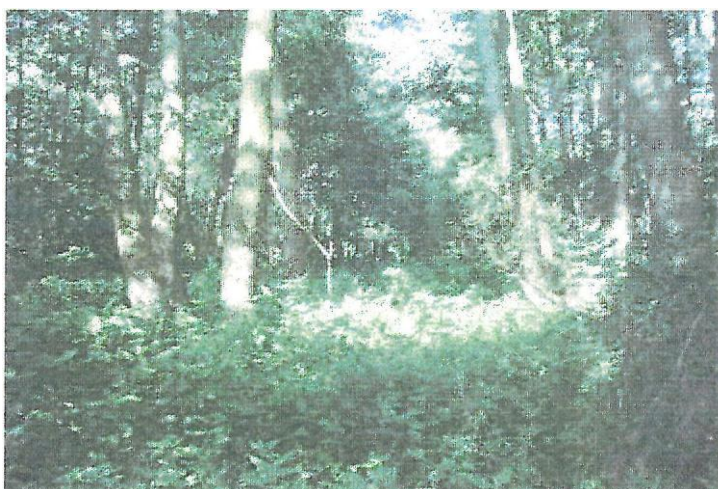
B. „Jezioro Borek”

Starorzecze Wisły położone wzdłuż lokalnej drogi Gniewoszów - Borek. Wzdłuż brzegów występuje płatami szuwar trzcinowy ponadto obficie grązel żółty oraz grzybień biały. Spotykana jest także strzałka wodna, łączeń baldaszkowaty, tatarak. Wśród spotkanych tu ptaków gniazduje między innymi kropiatka (Pogrzana porzana) gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, błotniak stawowy, kokoszka wodna, łyska i perkozek. Starorzecze odwiedzane jest także przez licznie wędrujące doliną Wisły ptaki przelotne.

Jezioro Borek - widok

C. „Gniewoszowski łąg”

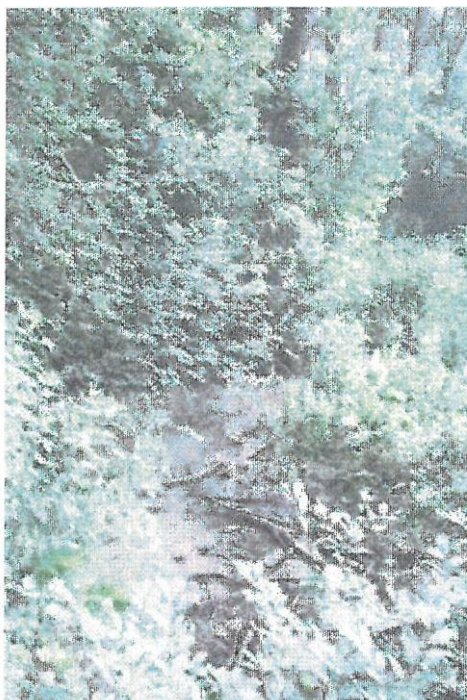

Fragment zadrzewienia łągowego

Fragment silnie podmokłego lasu łągowego w dolinie niewielkiego bezimiennego strumienia z niewielkim zbiornikiem. Głęboko wcięta dolina o stromych od strony wschodniej zboczach. Miejsce rozrodu płazów i ptaków miejsce ważne ze względu na położenie w krajobrazie typowo rolniczym.

D. „Struga”

Odcinek rzeki od miejsca wpłynięcia w granice gminy do wsi Markowola i od Markowoli do mostu w Wysokim Kole. Struga osiąga tu dużą krętość mogącą osiągać miejscami wskaźnik przekraczający 2. Oznacza to, że długość rzeki mierzona w korycie jest 2 krotnie dłuższa od doliny w której płynie. Można tu zaobserwować wszystkie procesy rozwoju linii koryta rzecznego, jakimi są erozja boczna, prowadząc do tworzenia meandrów. Podcinanie brzegów prowadzi do tworzenia stromych skarp, podcinanie zaś krawędzi doliny, często owocuje powstawaniem wysokich obrywów i osuwisk. Przewracanie się drzew nadbrzeżnych w koryto rzeki prowadzi do zmiany

Fragment potoku w okolicy wsi Markowola

morfologii dna wokół takich martwych drzew, natomiast akumulacja prowadzi do powstawania łąch i mielizn. Wśród drzew dominuje olcha, na krawędzi dąb szypułkowy, sosna w podszybie jarzębina, tarnina, bez czarna, leszczyna. Wśród ptaków najliczniej spotykane są piecuszki (*Phyloscopus trochillus*), pierwosnki (*Ph. colibita*), świstunki (*Ph. sibilatrix*), kosy (*Turdus merula*), pokrzewka czarnołbista (*Sylvia atricapella*), pokrzewka cierniówka (*S. Comunis*). Spotykane są także wilgi (*Oriolis oriolis*) i dzierzby gąsiorki (*Lanius*). Celem ochrony tego odcinka rzeki byłoby zachowanie tych procesów związanych z funkcjonowaniem jednego z nielicznych na terenie gminy nieuregulowanego odcinka rzeki.

E. Jezioro Skrzynka.

Jezioro otoczone zadrzewieniem olszowym. Wśród roślin spotykano strzałka wodna łączeń baldeszkowaty i inne. W otaczającym zadrzewieniu łęgi wprowadza pustułka ponadto spotkano wilgi i słonika szarego, wśród ptaków wodno - błotnych kokoszka wodna. Miejsce rozrodu licznych płazów i owadów.

F. Fort pod Kameleonką.

Kompleks zrujnowanych fortów otoczonych fosą wodną. Miejsce hibernacji i przebywania nietoperzy. Fosa i zakrzewienia wokół nich stanowią miejsce gnieźdzenia ptaków min. słowika szarego.

4.4.5. Drzewa kwalifikujące się do obiecia ochrona prawna.

Pomniki przyrody należą do najstarszych form ochrony przyrody. Według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody " Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a szczególności

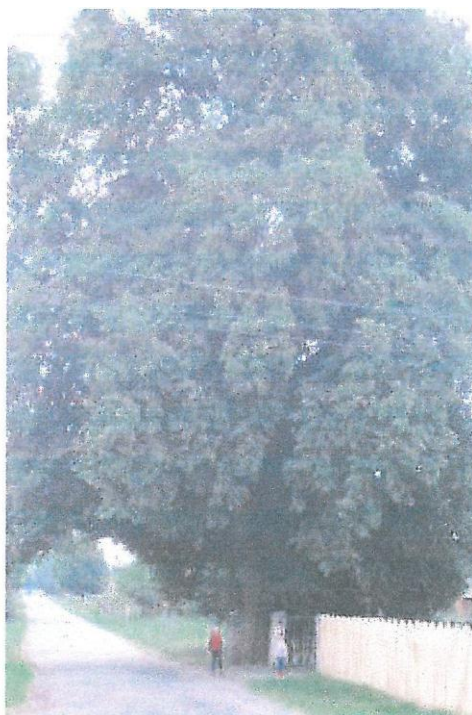
sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych i obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie”.

Opis obiektów cennych przyrodniczo i kwalifikujących się do objęcia ochroną jako pomniki przyrody :

1. lipa drobnolistna, obwód na wysokości 130 cm - 395 cm, Kociołek
2. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 456 cm, Sławczyn
3. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 405 cm, Sławczyn
4. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 360 cm, Sławczyn
5. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 350 cm, Sławczyn
6. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 410 cm, Markowola
7. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 350 cm, Markowola
8. dąb szypułkowy, obwód na wysokości 130 cm - 350 cm, Markowola
9. jesion wyniosły, obwód na wysokości 130 cm - 300 cm, Borek

Ochrona tych obiektów powinna polegać na wprowadzeniu i zachowaniu następujących zakazów:

- wycinanie i niszczenie drzew,
- zrywanie pędów, liści, nacinania, rycia napisów i znaków,
- wchodzenia na drzewa, umieszczania na drzewach tablic i napisów,
- zanieczyszczania w zasięgu korony,
- niszczenia systemu korzeniowego poprzez prowadzenie linii podziemnych i telekomunikacyjnych, energetycznych i rurociągów w zasięgu korony oraz nakładania pełnych chodników w odległości bliższej niż 3 m od pnia,
- palenia ognisk w zasięgu korony,
- lokalizowania stałych urządzeń komunalnych w zasięgu korony.

Pomnikowy okaz lipy – Kociołek

4.3. Kierunki działań gminy na rzecz zachowania, wzmocnienia i wyeksponowania walorów przyrodniczych.

Przeprowadzona analiza systemu przyrodniczego gminy Gniewoszków upoważnia do stwierdzenia iż działania gminy w sferze ochrony środowiska przyrodniczego powinny koncentrować się na :

- waloryzacji i inwentaryzacji przyrodniczej gminy wskazaniu i formalnym utworzeniu lokalnego systemu obszarów i obiektów chronionych, w tym :
  - zespołów przyrodniczo-krajobrazowych
  - użytków ekologicznych pomników przyrody;
- uwzględnienia uwarunkowań przyrodniczych w podejmowanych programach rozwoju gminy
- włączenia problemów ochrony środowiska do wszystkich branżowych programów rozwojowych realizowanych w gminie;
- ochrony, wzmocnienia i powiększeniu obszarów o wysokiej stabilności ekologicznej poprzez wzrost lesistości, rozwój sieci zadrzewień, odbudowę retencji wodnej i wzmocnienia populacji gatunków fauny i flory ginących i zagrożonych; opracowaniu strategii ochrony środowiska w gminie;
- zapewnieniu środków finansowych w celu realizacji strategii;
- popularyzację strategii w społecznościach lokalnych (edukacja ekologiczna); ochronę tożsamości krajobrazowo-kulturowej gminy;
- nawiązaniu współpracy regionalnej w celu ochrony walorów przyrodniczych doliny Doliny Wisły Środkowej

4.4. Instrumenty realizacji ochrony środowiska

4.4.1. Instrumenty prawne.

Ustawa o ochronie przyrody z 16 października 1991 r. daje szereg uprawnień samorządom dostępnych wcześniej wyłącznie Ministrowi Ochrony Środowiska. Władze gminne na samym obszarze mogą wprowadzić: ochronę gatunkową roślin i zwierząt, wyznaczyć obszary chronionego krajobrazu,

wprowadzić ochronę indywidualną i terenów lub obiektów w postaci:

- pomników przyrody,
- stanowisk dokumentacyjnych,
- użytków ekologicznych
- zespołów przyrodniczo - krajobrazowych,

o ile Minister lub Wojewoda nie wprowadzili wcześniej tych form.

4.4.2. Instrumenty finansowe.

Finansowanie programów z zakresu aktywnej ochrony środowiska i krajobrazu oprócz środków własnych powinno przewidzieć środki uzyskiwane ze źródeł zewnętrznych.

W Polsce system finansowania działań z zakresu ochrony środowiska tworzy działalność funduszy celowych z dominującą pozycją Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska .

Działalność tę wspomagają min.:

- powstałe w styczniu 1999 r. Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska zajmujące się inwestycjami związanymi ze składowaniem i unieszkodliwianiem odpadów,

- Fundacja Ekofundusz dysponująca funduszami z tzw. Ekokonwersji przeznaczająca środki na działania zmierzające do renaturalizacji i wzrostu różnorodności biologicznej
- Program PHARE (od 2000 roku w miejsce którego wprowadzony zostanie fundusz ISPA)
Bank Ochrony Środowiska
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Fundacja Wspomagania Zaopatrzenia Wsi w Wodę
Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

5. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.

5.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie dóbr kultury.

Polityka przestrzenna gminy realizowana jest w działaniach planistycznych oraz w decyzjach administracyjnych związanych z realizacją obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona zasobów przyrodniczych (krajobrazowych) i kulturowych w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju należy do głównych dziedzin w tym zakresie wraz z rozwojem gospodarczym racjonalnym gospodarowaniem przestrzenią, wzrostem dobrobytu i standardów cywilizacyjnych mieszkańców.

Polityka przestrzenna po uchwaleniu jej przez Radę Gminy stanowić będzie podstawę do podejmowania nowych prac planistycznych oraz w opracowywanych okresowych analizach badania zgodność ustaleń planów miejscowych z tą polityką, a także będzie dokumentem pomocniczym przy przygotowaniu decyzji dotyczących zagospodarowania przestrzennego.

Dla gminy Gniewoszków usystematyzowano obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków:

1. Na terenie gminy Gniewoszków występują następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków (CRD).
  - Boguszówka - Park Krajobrazowy założony w XIX w (Decyzja nr 304/A/85 z 1985.07.19)
  - Borek - Fort V - zbudowany w roku 1879, należący do systemu obronnego twierdzy Dęblin (Decyzja nr 3/A/79 z 1979,01.05)
  - Oleksów - Kościół parafialny (Decyzja nr 95/A/81 z 1981.03.15)
  - Reoów Stary - Park Krajobrazowy o pow. 0,85 ha z dworem i zadrzewieniami (Decyzja nr 305/A/85 z 1985.07.19)
  - Wysokie Koło - Kościół parafialny (Decyzja nr 179/A/82 z 1982.10.15).
2. Inne obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie gminy, a nie posiadające Decyzji Konserwatorskiej o wpisie do rejestru zabytków (CRD), ewentualnie posiadające wpis do ewidencji obiektów kulturowych, to":
  - Gniewoszków - zabytkowy układ urbanistyczny z XVII w.,
  - Gniewoszków - budynki: Rynek nr 21 i nr 25. Przekształcone i bezstylowe dwa budynki murowane jako pozostałości XVII-wiecznej zabudowy,
  - Oleksów - Sławczyn tzw. „kopiec” wczesnośredniowieczny gród strażniczy z końca X w. a następnie przekształcony w połowie wieku XI w grodzisko typu stożkowego.
  - Słowiki Nowe - Bakowlec - Wysokie Koło -nieczynna, zabytkowa linia kolejowa wybudowana około 1880r na przedpolu twierdzy Dęblin.
  - Wysokie Koło . pozostałości klasztoru oo. Dominikanów, obok obecnego kościoła parafialnego również z XVII wieku.
  - Wysokie Koło- rokokowa rzeźba z piaskowca wyobrażająca św. Jana Nepomucena /wg Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce - wyd. P.I.S. z 1958 r./
  - Reoów - zabytkowy obiekt cmentarny - wyznania rzymsko - katolickiego
  - Wysokie Koło - figura przydrożna
3. Cmentarze.

Na terenie gminy istnieją dwa cmentarze parafialne o charakterze komunalnym - ze względu na swą rolę kulturową wymagają estetyzacji, porządkowania terenu i zieleni towarzyszącej.

Miejsca Pamięci Narodowej związane z I i II wojną światową wymagają kontynuowania tradycji opieki nad tymi miejscami ze strony samorządu i społeczeństwa gminy, ze względów patriotycznych i historycznych. Do miejsc tych należą:

- Wysokie Koło - cmentarz z I wojny światowej
Oleksów - na cmentarzu - Pomnik D-cy oddziału BCh Bolesława Krakowiaka
- Wysokie Koło - mogiły partyzantów i skoczków spadochronowych 1944 rok.

4. Spis stanowisk archeologicznych na terenie gminy Gniewoszków:

1. Kociołek st. 1 - cmentarzysko - kultury grobów kloszowych - okres
lateński,
Kociołek st. 2 - ślad osadnictwa - kultury łużyckiej - epoka brązu,
wczesna
epoka żelaza,
3. Kociołek st. 3 - osada kultury grobów kloszowych - okres lateński,
Markowola st. 1 - ślad osadnictwa - neolit, osada - późne
4. średniowiecze,
Markowola st. 2 osada - średniowiecze, osada - późne
5. średniowiecze,
Markowola-Koionia st. - ślad osadnictwa - późne średniowiecze,
6. Mieścisko st. - osada - kultury łużyckiej - okres halsztacki,
- Mieścisko st. - ślad osadnictwa - kultury łużyckiej - epoka brązu -
wczesna epoka żelaza,
9. Mieścisko st. 3 - osada - kultury grobów kloszowych - okres lateński,
10. Powiśle st. 1 - osada - wczesna epoka brązu,
11. Powiśle st. 2 - osada - kultury trzcinleckiej ? - wczesna epoka
brązu,
12. Sarnów st. 1 osada - wczesne średniowiecze,
13. Sarnów - Stara Wieś st. 2 - ślad osadnictwa,
14. Sarnów st. 3 - osada - kultury łużyckiej - okres halsztacki,
15. Sławczyn st. 1 - ślad osadnictwa - epoka kamienia , osada - epoka
żelaza,
16. Sławczyn st. 2 - cmentarzysko - kultury grobów kloszowych -
wczesny i środkowy okres lateński,
17. Sławczyn „cmentarz choleryczny” st. 3 - obozowisko- epoka kamienia,
cmentarzysko kultury przeworskiej - późny okres
lateński - okres rzymski, ślad osadnictwa późne
średniowiecze,
18. Regów st. 1 - cmentarzysko
19. Regów st. 2 ciałopalne epoka żelaza
2 - ślad osadnictwa - kultury przeworskiej - okres
20. Regów st. 3 wpływów rzymskich,
- 21 Sławczyn „przy grobli” - ślad osadnictwa - starożytność,
st. 4 - osada - kultury pucharów lejkowatych - neolit,
osada - wczesna epoka Prązu,
osada - wczesna epoka żelaza,
22. Sławin st. 1 - ślad osadnictwa - epoka kamienia, cmentarzysko
kultury łużyckiej - wczesna epoka żelaza,
23. Sławin st. 2 - ślad osadnictwa - epoka kamienia, - osada
24. Wólka Bachańska st. 1 okres lateński,
ślad osadnictwa - epoka brązu, - ślad osadnictwa
późne średniowiecze,
25. Wólka Bachańska st. 2 cmentarzysko - kultury grobów kloszowych, wczesna
epoka żelaza,
26. Wysokie Koło st. 1 ślad osadnictwa - epoka kamienia ,
27. Wysokie Koło st. 2

	osada - kultury łużyckiej - okres halszacki, ślad osadnictwa - wczesne średniowiecze, ślad osadnictwa - późne średniowiecze,
28. Wysokie Koło st. 4	- cmentarzysko - kultury łużyckiej,
29. Wysokie Koło st. 5	- osada - kultury łużyckiej, ślad osadnictwa starożytność,
30. Zygmunów st. 1	- ślad osadnictwa - kultury łużyckiej,
31. Zygmunów st. 2	- osada - kultury przeworskiej - okres rzymski,
32. Zygmunów st. 3	- osada - kultury łużyckiej - okres halszacki, osada - wczesne średniowiecze,
33. Borek st. 1	- ślad osadnictwa - mezolit - neolit,
34. Borek st. 2	- ślad osadnictwa - kultury łużyckiej - V okres epoki brązu - okres halszacki,
35. Wysokie Koło st. 3	- osada - starożytność,
36. Oleksów Stary st. 1	- grodzisko - późne średniowiecze,
37. Oleksów st. 2	- ślad osadnictwa - późne średniowiecze, osada przydworcza - nowożytność,
38. Oleksów st. 3	- osada - wczesne średniowiecze,
39. Oleksów st. 4	- cmentarzysko - kultury pomorskiej lub kultury grobów kłozowych - Ha D - wcz. LT,
40. Oleksów st. 5	- ślad osadnictwa - mezolit - neolit, osada - późne średniowiecze,
41. Oleksów st. 6	- grodzisko - wczesne średniowiecze,

W/w wykaz wg stanu na dzień 15 lipca 1999r pochodzi z aktualnie obowiązującego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków, z mocy ustawy

- do końca 2001 roku.

W wypadku dokonania nowych znalezisk archeologicznych w/w wykaz stanowisk archeologicznych będzie uzupełniany bez konieczności wprowadzenia zmian do niniejszego Studium oraz aktualnie obowiązującego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy.

Ponieważ Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) w obrębie gminy Gniewoszków nie zostało w pełni ukończone, zakłada się wprowadzenie kompletnych danych dopiero do przyszłego „planu rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Gniewoszków”, który zastąpi obecnie obowiązujący plan ogólny zagospodarowania przestrzennego po roku 2001.

5.2. Polityka przestrzenna gminy.

1. Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków (ORD) przez ich zachowanie i utrzymanie w odpowiednim stanie technicznym z jednoczesnym udokumentowaniem i właściwym eksponowaniem wartości dziedzictwa kulturowego stanowi obowiązek władz państwowych i samorządowych oraz społeczeństwa.
2. Ochrona obiektów wpisanych do ewidencji dóbr kultury przez ich zachowanie i konserwację.
3. Dokonanie przeglądu obiektów umieszczonych w ewidencji dóbr kultury i w przypadkach spełnienia odpowiednich kryteriów wystąpienia z wnioskami o wpisanie do rejestru zabytków.
4. Wszelkie prace budowlane dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich otoczeniu na terenie gminy mogą być prowadzone po uzgodnieniu z oddziałem Państwowej Służby Ochrony Zabytków dla woj. mazowieckiego Delegatura w Radomiu.
5. Zakaz lokalizacji inwestycji uciążliwych lub pogarszających stan środowiska przyrodniczego w sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

6. Zakaz lokalizacji obiektów zasłaniających widok na zabytek lub też wprowadzających dysharmonię lub zakłócenia w kompozycji elementów zabytkowych.
7. Naruszenie ustaleń wymienionych w punktach 2 - 6 , powoduje wstrzymanie robót na okres 3 miesięcy zgodnie z art. 23 - ustawy o ochronie dóbr kultury, a w przypadku jeżeli z tym czasie nie będzie odpowiedzi ze strony Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zarządzenie o wstrzymaniu robót traci swoją moc.
8. W Studium uznaje się za niezwykle cenne dla środowiska krajobrazowego i kulturowego obiekty uznane prawnie za Pomniki Przyrody a co za tym idzie, za konieczne uważa się przygotowanie 9 nowych wniosków odpowiednio uzasadnionych w stosunku do rozpoznanych obiektów na terenie gminy o wpisanie do rejestru pomników przyrody woj. mazowieckiego.
9. „Studium” uznaje za konieczne wykonanie docelowego planu zalesień i zadrzewień śródpolnych celem uzyskania ostatecznej poprawy walorów estetycznych i kompozycyjnych otwartego krajobrazu na terenie gminy,
10. Studium uznaje również za konieczne zapewnienie szczególnej troski parkowi krajobrazowemu w Boguszówce celem zabezpieczenia przed postępującym zniszczeniem, uregulowanie sytuacji prawnej, a nawet ewentualne ustanowienie nowego użytkownika gwarantującego przywrócenie obiektowi właściwego stanu technicznego i racjonalnego użytkowania np. na cele zdrowotne, kulturalne, oświatowe, rekreacyjne, naukowe itp.
11. W Studium wskazuje się rejony występowania stanowisk archeologicznych jako sygnalizację możliwości występowania nowych znalezisk archeologicznych w bezpośrednim sąsiedztwie, wszelkie zamierzenia dot. wykonania robót budowlanych i instalacyjnych ziemnych wymagają zgłoszenia do Archeologa Wojewódzkiego, celem uzyskania warunków do prowadzenia robót i nadzoru archeologicznego.
12. W Studium uznaje się za celowe kontynuacje poszukiwań możliwości nawiązania do tradycji regionalnych we współczesnej zabudowie mieszkalnej, gospodarczej i w ich otoczeniu.

6. KIERUNKI ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GNIEWOSZÓW W ZAKRESIE KOMUNIKACJI.

6.1. Położenie gminy w układzie komunikacyjnym Polski.

Transformacja ustrojowa Polski wyłoniła argument rynkowy dla rozwoju rodzajów transportu. Inercja i wielkość przedsiębiorstw przewozowych opartych o jeden rodzaj transportu np. PKP znalazły się w kłopotach finansowych. Nastąpił rozwój transportu samochodowego jako mobilnego rodzaju transportu.

Związana z tym rodzajem transportu przestrzeń drogową, infrastruktura komunikacyjna coraz bardziej odbiegają od standardów i oczekiwań użytkowników. Te czynniki gospodarki rynkowej zmuszają władze od centralnych po samorządowe do działań zapobiegawczych, modernizacyjnych jak również planistycznych.

Władze różnego szczebla dostrzegające problematykę komunikacyjną przygotowują bazę do analiz i skutków wdrażeń scenariuszy rozwojowych dla jednostek administracyjnych - efektem jest zalecenie opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

To całościowe i interdyscyplinarne opracowanie zagadnień przestrzennych pozwala na prowadzenie racjonalnej polityki rozwoju gminy.

6.2. Komunikacja regionalna i lokalna w podziale na rodzaje transportu.

Główna droga na terenie gminy Gniewoszów, to droga wojewódzka nr 738, pełniąca rolę korytarza gospodarczego dla gminy. Stosunkowo małe jest natężenie ruchu tranzytowego i w tym małym natężeniu ogólnym dominujący jest ruch lokalnych podróży, co powoduje małe uzasadnienie dla kroków modernizacyjnych trasy nr 738. Racjonalna gospodarka eksploatacyjna wymaga jednak dozoru technicznego oraz racjonalnych napraw z elementami korygującymi niskie parametry techniczne tej trasy. Gmina, główny jej ośrodek gminny tj. m. Gniewoszów to uroczy ośrodek miejski eksponujący widokowo skarpe wiślaną.

Studium w swej analizie podpowiada aby dla zachowania miejskich elementów i racjonalnej polityki rozwojowej ośrodka zrezygnować z dalekiej obwodnicy miejskiej mało realnej i alienującej Gniewoszów z życiodajnej trasy nr 738.

Polityka przestrzenna winna mieć dobrze opracowaną bazę ekonomiczną. Walor miejscowości Gniewoszów to historyczne założenie urbanistyczne oraz pobliskie tereny zalewowe Wisły. Studium proponuje zachowanie nowego śladu trasy nr 738 w charakterze obwodnicy, ale śladem częściowo istniejącym.

Propozycja daje poprawę komfortu przejazdu przez gminę, ale nie pozbawia turysty, podróżnika itp. motywacji zatrzymania się lub zjazdu z trasy do centrum (ryнку). Niebagatelną sprawą jest jej miejski charakter dający możliwości nowych inwestycji zarówno dla bezpośredniej obsługi komunikacyjnej jak i przemysłu czy usług.

Racjonalnie przemyślana i zrealizowana propozycja planu zagospodarowania może wyłonić walory samego ośrodka gminnego.

Świadome i przedsiębiorcze patrzeć na rozwój gminy, to droga, którą podpowiada „Studium”, wg którego „odtwórcza” rola w polityce przestrzennej i gospodarczej, spowoduje stagnację i wręcz upadek znaczenia gospodarczo-turystycznego gminy. Wspomniany na wstępie mniej mobilny środek transportu tj. kolej, nie może być pominięta w pracach rady gminy, gdyż jest to potencjalna wartość gospodarcza, zaplecze transportowe, argument w pozyskaniu potencjalnego inwestora.

Z punktu widzenia komunikacji widać bardzo duże związki z urbanistyką i walorami krajobrazowymi, a rozwojem gospodarczym gminy.

Pozostałe drogi powiatowe i gminne nie są w „Studium” zaznaczone jako „za przestrzeń lokalizacyjną”. Jedyne za diagnozę można stwierdzić apel o gospodarskie patrzyenie na sprawy eksploatacyjne tych ciągów komunikacyjnych .

7. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

7.1. Podstawowe cele zagospodarowania przestrzennego wynikające z uwarunkowań rozwoju gminy w zakresie infrastruktury technicznej.

Prawidłowo prowadzona gospodarka wodno-ściekowa, doprowadzenie i gospodarowanie gazem przewodowym, modernizacja urządzeń elektroenergetycznych i prawidłowa gospodarka energią elektryczną, właściwie prowadzona gospodarka odpadkami sprzyjają poprawie warunków życia ludności, podniesieniu komfortu warunków mieszkalnictwa i pracy, sprzyjają ochronie środowiska oraz obniżeniu kosztów bytowych, a także przyczyniają się do rozwoju usług i wytwórczości.

Rozwój telekomunikacji, zarówno przewodowej jak i radiowej (komórkowej) znacznie ułatwia porozumiewanie się i dostęp do informacji.

7.2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego podstawowych systemów infrastruktury technicznej.

Zaopatrzenie w wodę:

Istniejące systemy zaopatrzenia w wodę.

Funkcjonujące ujęcia wody w Oleksowie (708 m³/d) i Gniewoszowie (1800 m³/d) oraz przygotowanie do eksploatacji ujęcia w Zdunkowie (1940 m³/d). Całkowita długość eksploatowanej sieci wodociągowej ok. 16,6 km, ilość obsługiwanych mieszkańców - ok. 2050 osób (z doprowadzeniem dla 16 gospodarstw miejscowości Borek - Fort z wodociągu gminy Sieciechów).

Zadania planowane

ustalenie stref ochronnych ujęć wody - budowa zakładu uzdatniania wody w Zdunkowie

opracowanie programu rozbudowy systemu wodociągowego gminy budowa sieci wodociągowej dla sołectw: Zdunków 1,9 km; Marianów 4,2 km; Markowola 1,2 km; Markowola Kolonia 4,2 km; Boguszówka 0,9 km; Wysokie Koło 5,5 km; Gniewoszków 1,4 km; Zwoła 8,4 km; Sarnów 9,5 km; Mieścisko 2,6 km; Regów Stary 0,4 km; Borek 0,3 km; Kociołek 1,8 km; Sławczyn 2,8 km; Wólka Bachańska 4,3 km;

instalacja przydomowych urządzeń uzdatniania wody dla zabudowy nie objętej zasięgiem komunalnego systemu wodociągowego.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków:

Istniejące systemy kanalizacji sanitarnej

Zorganizowane, komunalne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków na obszarze gminy nie występują. Lokalnie system kanalizacji zbiorowej obsługuje zabudowę wielorodzinną w Boguszówce (dobowa ilość ścieków ok. 10 m³/d).

Zadania planowane

Opracowanie programu budowy systemów kanalizacji sanitarnej dla obszaru gminy. Budowa oczyszczalni ścieków w Gniewoszowie o wydajności 162 m³/d dla miejscowości: Gniewoszków i Regów Nowy (105 m³/d): 4,9 km przewodów kanalizacji grawitacyjnej, 3 przepompownie, 0,5 km rurociągów tłocznych; Oleksów (57 m³/d)

2,7 km przewodów kanalizacji podciśnieniowej; Regów Nowy - 0,5 km kanalizacji grawitacyjnej, 1 przepompownia.

Budowa oczyszczalni ścieków w Wysokim Kole o wydajności 128 m³/d dla miejscowości: Wysokie Koło (36 m³/d): 1,1 km kanalizacji grawitacyjnej,

1 przepompownia, 0,30 km rurociągów tłocznych, 3,7 km kanalizacji podciśnieniowej; Boguszówka (50,4 m³/d) 0,7 km kanalizacji grawitacyjnej, 3 przepompownie, 0,9 km rurociągów tłocznych; Markowola - Kolonia (23,4 m³/d) 3,3 km kanalizacji grawitacyjnej, 3 przepompownie, 0,8 km rurociągów tłocznych, 1,1 km kanalizacji podciśnieniowej; Markowola (18 m³/d) 1,0 km kanalizacji grawitacyjnej, 2 przepompownie, 0,9 km rurociągów tłocznych.

Budowa oczyszczalni ścieków w sołectwie Rogów Stary o wydajności 105 m³/d dla miejscowości (sołectwa) Borek - 4,9 km kanalizacji podciśnieniowej.

Budowa oczyszczalni ścieków w Regowie Starym (dla tej miejscowości)

o wydajności 72 m³/d - 4,7 km kanalizacji podciśnieniowej.

Instalacja oczyszczalni ścieków dla Marianowa Starego o wydajności 8,0 m³/d

1 budowa 1,0 km kanalizacji grawitacyjnej.

Instalacja oczyszczalni ścieków dla Marianowa Nowego o wydajności 6,7 m³/d i budowa 1,0 km kanalizacji grawitacyjnej.

Instalacja oczyszczalni ścieków dla Zdunkowa o wydajności 16,0 m³/d i budowa 10,4 km kanalizacji grawitacyjnej.

Budowa oczyszczalni ścieków dla Zwoli Starej o wydajności 43 m³/d i budowa 4,2 km kanalizacji podciśnieniowej.

Budowa oczyszczalni ścieków w Sarnowie o wydajności 90 m³/d dla miejscowości: Mieścisko (11,5 m³/d) 1,0 km kanalizacji grawitacyjnej, 1 przepompownia, 0,6 km rurociągów tłocznych, Sarnów (78,5 m³/d) 4,4 km kanalizacji podciśnieniowej, 1,1 km rurociągów tłocznych; Zwola (Kopalina) (0,8 m³/d) 0,6 km kanalizacji podciśnieniowej.

Instalacja oczyszczalni ścieków o wydajności 11 m³/d dla miejscowości Kociołek i budowa: 1,3 km kanalizacji grawitacyjnej, 2 przepompownie.

Budowa oczyszczalni ścieków dla Wólki Bachańskiej o wydajności 33 m³/d i budowa 3,0 km kanalizacji podciśnieniowej.

Budowa oczyszczalni ścieków o wydajności 26 m³/d dla sołectwa Sławczyn i budowa 6,5 km kanalizacji podciśnieniowej (w tym 1,2 km dla jednostki osadniczej Oleksów - Roztoki).

Budowa 1,2 km kanalizacji dla miejscowości Borek_Fort po otrzymaniu zapewnienia odbioru ścieków do projektowanej kanalizacji dla miejscowości Zajezerze w gminie Sieciechów.

Instalacja oczyszczalni ścieków o wydajności 10 m³/d dla jednostki osadniczej Podmieście (Wysokie Koło) oraz budowa 3,2 km kanalizacji podciśnieniowej. Instalacja przydomowych systemów oczyszczania ścieków dla zabudowy usytuowanej poza planowanym zasięgiem zbiorowych systemów kanalizacji sanitarnej. (Ścieki z jednostki osadniczej Borek-Fort wprowadzić do planowanego systemu kanalizacji sanitarnej Wólki Wojcieszowskiej gmina Sieciechów).

Gospodarka odpadkami.

Stan istniejący

Gmina nie dysponuje obiektami umożliwiającymi prawidłową gospodarkę odpadkami. Zadania

planowane

Opracowanie dokumentacji i budowa wysypiska odpadków w powiązaniu z rozwiązaniem sposobu składowania lub unieszkodliwiania odpadków szkodliwych (głównie opakowań po środkach ochrony roślin, farb, lakierach, środkach impregacyjnych itp.).

Opracowanie i wdrożenie systemu segregacji odpadków w miejscu ich wytwarzania celem zmniejszenia ilości odpadków przeznaczonych do składowania na wysypisku, zwiększenia czynników wpływających dodatnio na ochronę środowiska i zmniejszenia kosztów gospodarki odpadkami.

Opracowanie i wdrożenie systemu zbiórki i wywozu odpadków.

Zaopatrzenie w gaz ziemny przewodowy.

Stan istniejący

Na obszarze gminy brak sieci gazowniczej.

Zadania planowane

Zawarcie porozumienia z zarządami gmin Policzna i Garbatka oraz z krajowym dystrybutorem gazu celem określenia warunków (i terminów) doprowadzenia wysokoprężnej sieci gazowniczej i budowy stacji redukcyjnej na obszarze gminy Gniewoszów, (inwestycja dystrybutora gazu).

- Opracowanie programu gazyfikacji gminy (w porozumieniu z krajowym dystrybutorem gazu) - sieć średnioprężna.

Opracowanie dokumentacji i realizacja budowy (przy współudziale dystrybutora gazu, Gminy i odbiorców) poszczególnych odcinków sieci.

Elektroenergetyka.

Stan istniejący

Na obszarze gminy wszystkie gospodarstwa domowe oraz jednostki gospodarcze i administracyjne są odbiorcami energii elektrycznej w ogólnej liczbie 1960 (odbiorców). Stan techniczny sieci i zaopatrzenie w energię dla 10 % odbiorców niezadowalające (okresowe zaniżanie napięcia).

Zadania planowane

- Przebudowa sieci SN i NN ze zmianą konfiguracji istniejących linii w miejscowości Sarnów. Modernizacja sieci średniego i niskiego napięcia połączona z wymianą sieci napowietrznych na kablowe.
Konservacja i remonty bieżące funkcjonujących stacji transformatorowych.
Rozbudowa funkcjonującego systemu w miarę wzrostu odbioru energii.
- Wprowadzanie nowego i modernizacja funkcjonującego oświetlenia miejsc publicznych i dróg na obszarach jednostek osadniczych gminy.

Telekomunikacja.

Stan istniejący

Funkcjonująca sieć telekomunikacji przewodowej zapewnia połączenia dla funkcjonujących 720 abonentów z możliwością włączenia dodatkowych 260 abonentów.

Zadania planowane

Rozbudowa funkcjonującej sieci z wykonaniem linii kablowej Gniewoszów - Sarnów - Kociołek.
Realizacja kabla światłowodowego relacji Czarnolas - Gniewoszów.

- Bieżąca konserwacja i modernizacja urządzeń telekomunikacyjnych, wymiana linii napowietrznych na kablowe.
Budowa masztu radiowego w Gniewoszowie.

8. INSTRUMENTALIZACJA WDRAŻANIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY.

8.1. Podstawowymi instrumentami polityki przestrzennej gminy są:

A. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu - wydawane na podstawie planów miejscowych stanowiących przepisy miejscowego prawa. Decyzja jest nieważna jeżeli jest sprzeczna z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W przypadku gminy Gniewoszków Zarząd Gminy (jako organ właściwy w sprawie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) jest zobowiązany do badania spójności rozwiązań każdego projektu planu miejscowego (zgodnie z procedurą określoną w cytowanej ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym) z polityką przestrzenną określoną w „Studium”.

B. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego może być sporządzony dla obszaru całej gminy, jej części, zespołu gmin lub jego części.

W przypadku gminy Gniewoszków funkcjonuje plan miejscowy jako plan ogólny zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy, oraz plan miejscowy dla miejscowości Gniewoszków. Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym termin ważności tych planów upływa z końcem 2001 r.

8.2. Ponadto środkami prowadzącymi do wdrażania polityki przestrzennej gminy są:

- wnioskowanie do Wojewody o ustanowienie Zespołów Przyrodniczo Krajobrazowych, ustalenia zakresu, formy i kolejności działań dotyczących:

- ustanowienia rezerwatu na obszarze gminy
- ustanowienia w/w Zespołów Przyrodniczo - Krajobrazowych i przygotowania planu miejscowego,
- ustanowienia prawnej ochrony pomników przyrody i użytków ekologicznych, Sporządzenie

miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na następujących obszarach gminy:

1) na podstawie przepisów szczególnych:

- dla terenów wskazanych w „Studium” jako projektowane Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe w razie podjęcia uchwały przez Radę Gminy w sprawie jego ustanowienia (obszary oznaczone na mapie: Kierunki zagospodarowania przestrzennego - polityka przestrzenna),
- w przypadku zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- dla ewentualnych terenów górniczych,

2) dla obszarów, na których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych,

3) dla obszarów realizacji zadań rządowych, ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych,

4) dla obszarów wskazanych w „Studium” ze względu na istniejące uwarunkowania (obszary zaznaczono na mapie - „Kierunki zagospodarowania Przestrzennego - polityka przestrzenna”). Są to obszary strategiczne stanowiące o możliwości rozwoju gospodarczej i turystycznej funkcji gminy.

9. GŁÓWNE CELE STRATEGICZNE.

Generalny cel kierunkowy rozwoju gminy Gniewoszków przyjmuje się na podstawie analizy i oceny stanu gminy i uwarunkowań jej rozwoju.

Jest nim **HARMONIJNY ROZWÓJ GMINY**, zapewniający:

- zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców gminy,
- warunki umożliwiające wzrost poziomu ich życia,
- warunki umożliwiające zaspokojenie przyszłych potrzeb następnymi pokoleń.

Podstawowym ogniwem w realizacji powyższego celu w rozwoju gminy jest ochrona środowiska przyrodniczego.

Ten priorytetowy cel wymaga przyjęcia odpowiedniej, zakrojonej na szeroką skalę strategii działań, w której:

- wyznaczone będą cele pomocnicze,
- wskazane będą metody i instrumenty do ich osiągnięcia,
- wyłaniane będą podmioty, których działania i nakłady służyć będą realizacji celów pomocniczych i poszczególnych zadań, określone zostaną zasady koordynacji działań, a zwłaszcza ich etapowanie, współinwestowanie itp.,
- określone zostaną kierunki, problemy i tematy wszelkiego rodzaju opracowań o charakterze programowym, badawczym i projektowym, wyznaczane zostaną kierunki działań promocyjnych.

Strategię rozwoju gminy można uznać za plan wieloletniego rozwoju na okres 15 - 20 lat. Rozwój rozumiany jest jako proces przemian społecznych gospodarczych i przestrzennych na obszarze gminy, umożliwiający wzrost jakości poziomu życia mieszkańców i ochronę wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

Istotne jest takie określenie kierunku działań samorządu, aby stymulowanie rozwoju gminy oparte było na jak najlepszym wykorzystaniu jej położenia geograficznego i zasobów naturalnych oraz dotychczasowego poziomu gospodarczego i kulturalnego. Główne cele strategiczne określają wartości i zasady, którymi kierować się będzie gmina (jej mieszkańcy) w życiu publicznym:

- I Racionalna gospodarka zasobami przyrody.
- II Odbudowa naturalnych zasobów przyrodniczych.
- III Rozwój infrastruktury technicznej.
- IV Stymulowanie rozwoju gminy poprzez wykorzystanie położenia gminy.
- V Zaktywizowanie rozwoju gospodarczego gminy.
- VI Ład przestrzenny na obszarze gminy.
- VII Tworzenie pozytywnego wizerunku gminy.
- VIII Stosowanie nowoczesnych technologii w rolnictwie i przemyśle.
- IX Zwiększenie integracji społecznej.

8. ZADANIA DLA REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH.

8.1. Zadania o znaczeniu ponadlokalnym.

- modernizacja dróg wojewódzkich i powiatowych na obszarze gminy,
- objęcie ochroną prawną środowiska przyrodniczego na terenie projektowanego Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego,
- wnioskowanie do władz administracji wojewódzkiej o ustalenie rezerwatu przyrody „Dunajek”,
ochrona przed zanieczyszczeniami wód gruntowych poprzez realizację m.in. kanalizacji sanitarnej na tym terenie,
szczególna dbałość o stan techniczny obwałowań rzeki Wisły

8.2. Zadania o znaczeniu lokalnym.

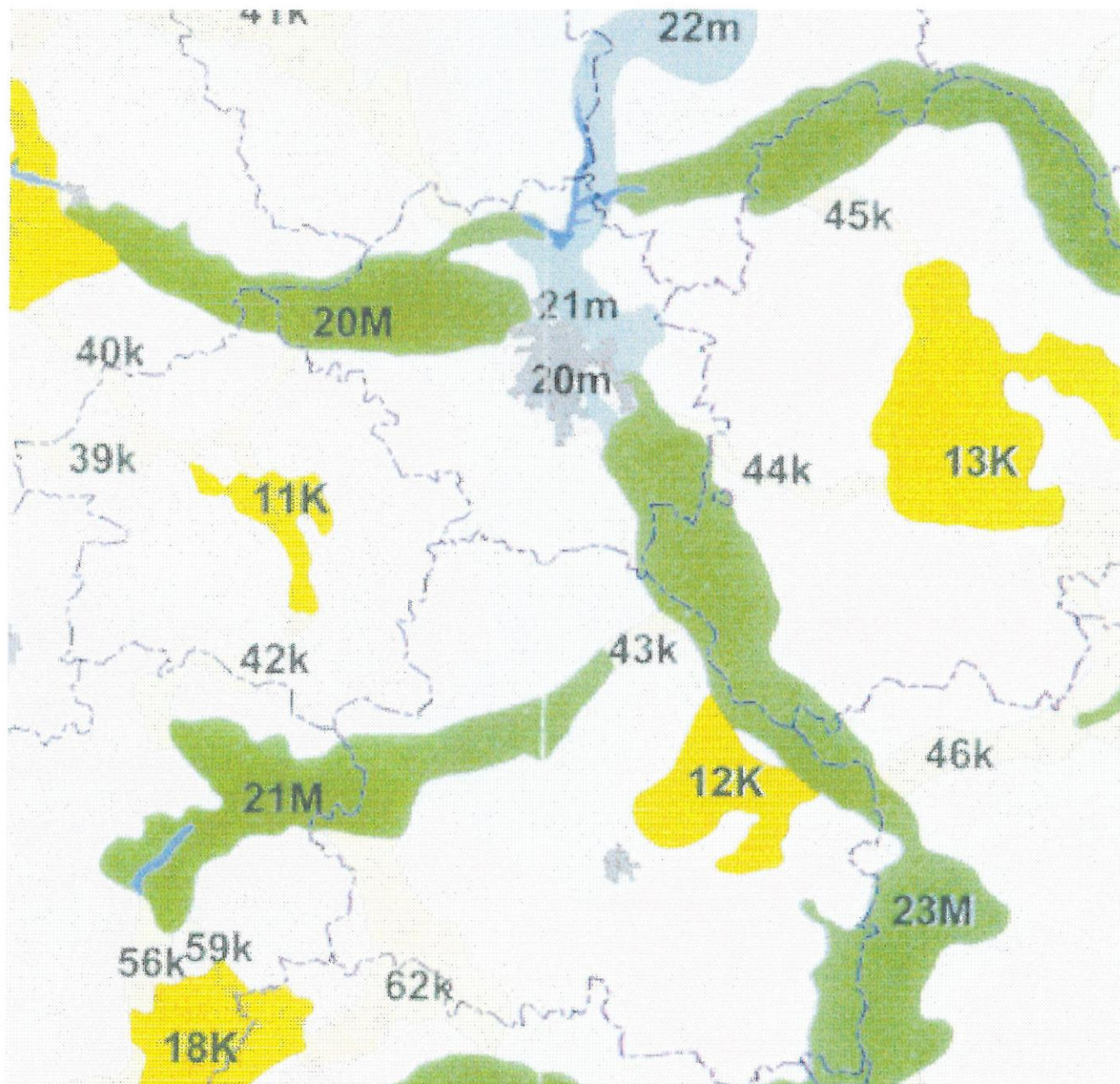
1. Realizacja bazy obsługi ruchu turystycznego i ośrodków wypoczynku w rejonie nadwiślańskim. Rozwój tych funkcji ma istotne znaczenie dla ożywienia gospodarczego gminy i wykorzystania jej naturalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych oraz zabytkowych zespołów urbanistycznych i zabytkowych obiektów.
2. Podjęcie działań na rzecz wzmocnienia prawnej ochrony najcenniejszych elementów środowiska przyrodniczego między innymi:
  - ustanowienie Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego
  - ustanowienie rezerwatu przyrody, użytków ekologicznych, pomników przyrody.
3. Intensyfikacja produkcji rolniczej i sadownictwa.
4. Realizacja obiektów przetwórstwa i przechowalnictwa owoców i produktów rolniczych.
5. Organizacja selektywnej zbiórki odpadów stałych (segregacja).
6. Modernizacja linii napowietrznych w kierunku ich skablowania.
7. Realizacja nowych stacji transformatorowych SN/NN.
8. Powiększanie istniejącego zasobu gruntów gminnych dla realizacji:
  - a) funkcji publicznych np.:
    - budowa gminnych boisk sportowych i innych urządzeń sportu, rekreacji i wypoczynku,
    - budowy ośrodków wypoczynkowych i obsługi turystyki na obszarze w sąsiedztwie Wisły i zabytkowych zespołów urbanistycznych,
  - b) potrzeb mieszkaniowych
  - c) inwestycji kapitału prywatnego w zakresie działalności produkcyjnej i usługowej pozarolniczej.
9. Budowa i rozbudowa gminnego systemu kanalizacji sanitarnej.
10. Rozbudowa sieci wodociągowej w gminie.
11. Utwardzanie dróg gminnych ich przebudowa i ustalenie hierarchii działań.
12. Realizacja rozdzielczej sieci gazowej w gminie.
13. Modernizacja i wprowadzenie nowego oświetlenia przestrzeni publicznych i dróg.
14. Budowa sieci telefonicznych w miejscowościach/-
15. Objęcie opracowaniami planistycznymi obszarów gminy uznanych za obszary strategiczne w polityce przestrzennej gminy.
16. Opracowanie specjalistycznych programów gospodarczych stymulujących rozwój gminy:
  - rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej
  - gospodarki odpadowej
  - kanalizacji gminy

- budowy sieci wodociągowej
  - realizacji proekologicznego systemu ogrzewania •
- modernizacji dróg
- budowy oświetlenia ulicznego
  - promocji gospodarczej gminy.

PREZYDENCJA
Rady Gminy

Maria Halina Banaś

KRAJOWA SIEĆ EKOLOGICZNA - ECONET-POLSKA OBSZAR POLSKI CENTRALNEJ

KORYTARZE EKOLOGICZNE

39k - Bzury
40k - Słudwi
42k - Rawki
43k - Warecki Pilicy
44k - Świdra
45k - Liwca
46k - Dolnego Wieprza
56k - Sulejowski Pilicy
59k - Czarnej
62k - Garbu Gielniowskiego
20m - Warszawski Wisły
21m - Podwarszawski
22m - Dolnej Narwi

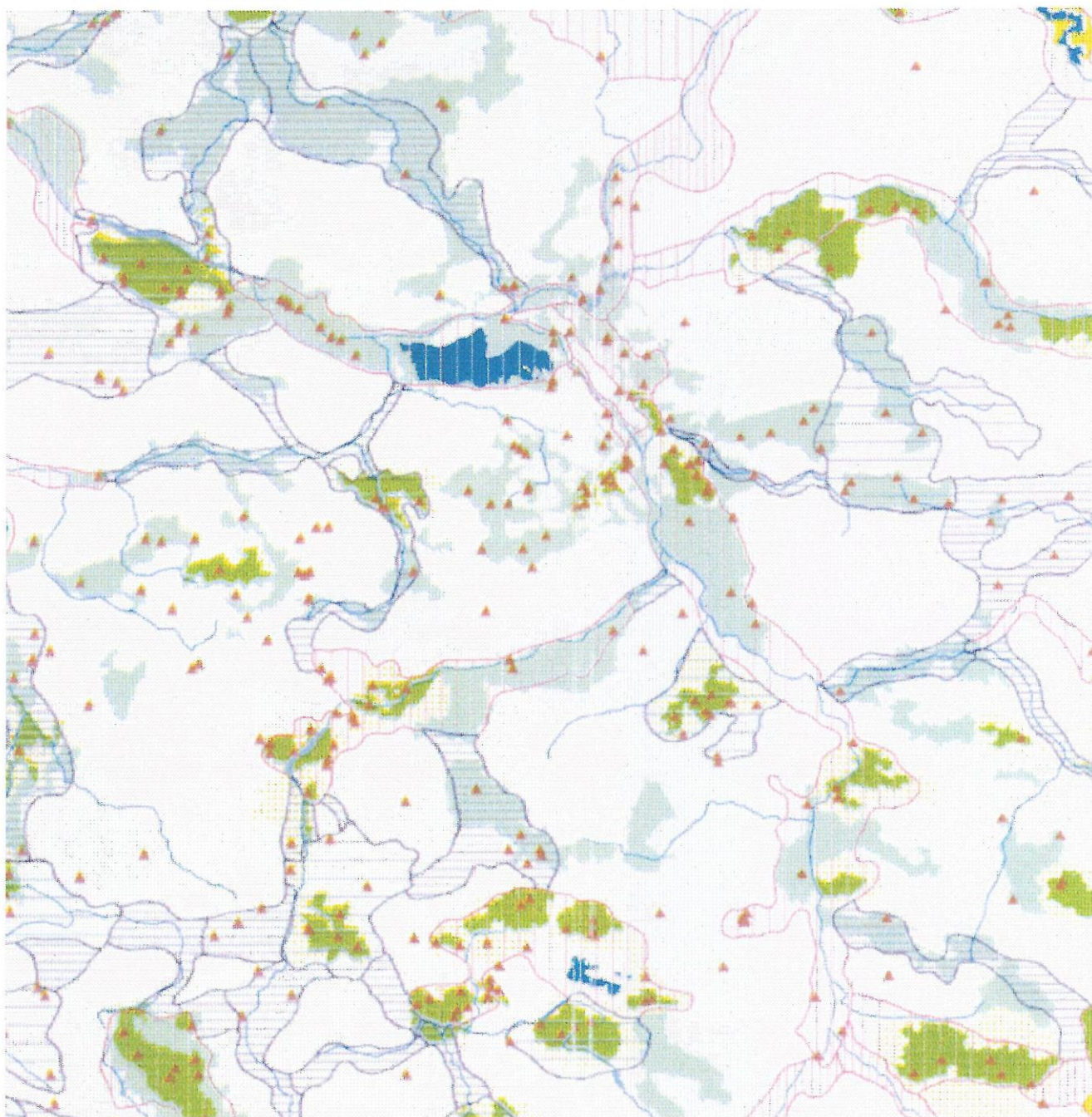
OBSZARY WĘZŁOWE

11K - Puszczy Bolimowskiej
12K - Puszczy Kozienickiej
13K - Siedlecki
18K - Przedborski
20M - Puszczy Kampinoskiej
21M - Puszczy Pilickiej
23M - Doliny Środkowej Wisły

20M Międzynarodowe obszary węzłowe
13K Krajowe obszary węzłowe
22m Międzynarodowe korytarze ekologiczne
41k Krajowe korytarze ekologiczne

PAŃSTWOWA
Biblioteka
B. H. K.

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TLE SIECI EKOLOGICZNEJ - ECONET-POLSKA

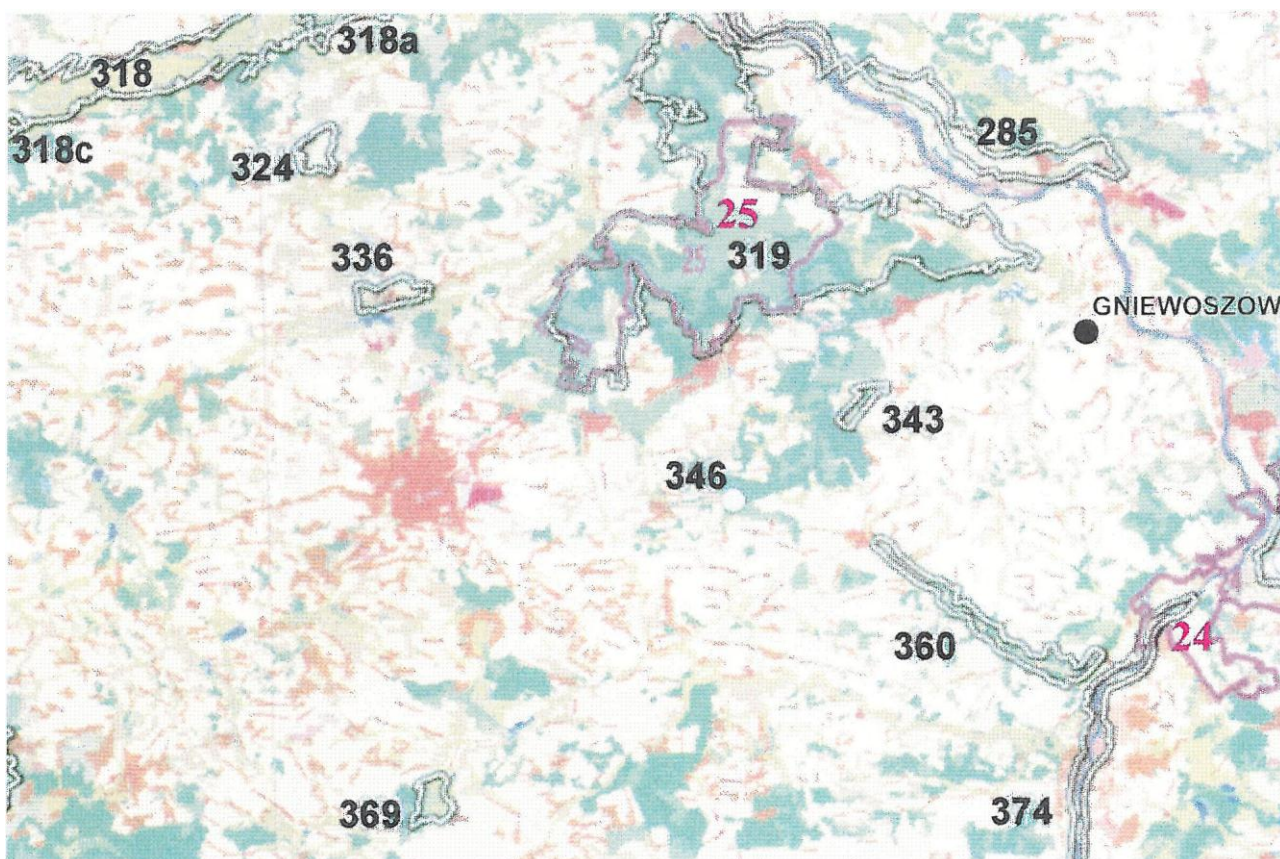

OZNACZENIA

- Parki Narodowe
- Parki Krajobrazowe
- Otuliny Parków Krajobrazowych
- Obszary krajobrazu chronionego
- Rezerваты przyrody
- Korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym
- Korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym
- Obszary węzłowe o znaczeniu krajowym
- Obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym

PIU WODNICZAŁA
Rady Gminy
B. Hanc
Maria Ewa Banaś

OSTOJE PRZYRODY POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI WOJ. MAZOWIECKIEGO WG BANKU DANYCH CORINE BIOTOPES

285 - Dolina Środkowej Wisły
318 - Dolina Pilicy 318a - Majdan
318c-Sokół
319 - Puszcza Kozienicka
324 - Torfowisko Siekluki
336 - Stawy Piastów
343 - Torfowisko Okólny Ług 346 -
Ługi Helenowskie 360 - Dolina
Zwolenianki 369 - Torfowisko
Pakośław 374 - Małopolski Przełom
Wisły

24 - Kazimierski Park Krajobrazowy
25 - Kozienicki Park Krajobrazowy

PAŁAC WODNICZĄCA
Rady Gminy
B. Szwed
Maria Halina Banas